

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В. О. Сухомлинського

Ірина КОРНІЄНКО

МОВНЕ ВІДЛУННЯ ВІЙНИ

СЛОВНИК

УДК 811.161.2'373.43'7:316.77:004]"364"(038)
К67

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
протокол № 5 від 23.05.2025*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Луцан Надія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Степанова Тетяна Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Корнієнко І.

К67 Мовне відлуння війни : словник / І. Корнієнко. – Миколаїв : Іліон, 2025. – 176 с.

ISBN 978-617-534-771-3

У пропонованому виданні зібрано й упорядковано 110 слів та виразів (із прикладами слововживання), що виникли або активізувалися в мовленні українців унаслідок російсько-української війни, відображаючи її реалії – від військових термінів до народних неологізмів і мемів.

Рекомендовано не лише філологам, а й усім, хто хоче краще розуміти сучасну українську мову періоду війни, її зміни та значення слів.

УДК 811.161.2'373.43'7:316.77:004]"364"(038)

ISBN 978-617-534-771-3

© Корнієнко І., 2025

ПЕРЕДМОВА

*Війна змінює все,
навіть слова*

Війна як екстремальний соціокультурний чинник змінює не лише людей, міста і кордони, але й суттєво впливає на мовний ландшафт. Кожен воєнний конфлікт залишає в лексиконі нації відбиток свого часу: народжуються нові слова, переосмислюються та змінюються значення існуючих назв, активізується професійна та сленгова лексика, з'являється військовий жаргон, формується термінологія інформаційної боротьби, волонтерської діяльності та суспільного спротиву. Мова була й залишається динамічною системою, що реагує на суспільно-політичні події, відображаючи гострі перипетії в житті нації.

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року, а з лютого 2022 року перейшла у фазу повномасштабного вторгнення, стала потужним каталізатором мовних змін. Військова термінологія, неологізми, запозичення, евфемізми, акроніми, а також елементи сленгу та мемної культури інтегрувалися в сучасне мовлення українців, формуючи унікальний пласт лексики, що відображає реалії воєнного часу в усережжі.

У пропонованому словнику зібрано 110 слів і словосполучень (упорядкованих за алфавітом), що виникли або активізувалися в мовленні українців у ході війни, віддзеркалюючи її реалії – від військових термінів до народних неологізмів і мемів, які стали частиною нашого мислення і мовлення, формуючись у просторі інформаційної, волон-

терської та громадянської діяльності. Кожне поняття в словнику ілюструється прикладами слововживання з різних засобів масової інформації (сайтів, вебсторінок, телеграм-каналів та інших ресурсів), добіркою контекстних цитувань із покликанням на джерела. Біля окремих лексем у дужках відображаються й можливі варіанти (орфографічні, лексичні, граматичні, стилістичні тощо) та подаються відповідні підтвердження використань в Інтернет-дискурсі.

Систематизовані у виданні слова й вирази – не просто нові мовні одиниці, вони є свідченням боротьби, символами незламності, виразом громадянського досвіду, що об'єднує українців у тилу й на фронті. Фіксує мовні явища, ми не лише зберігаємо пам'ять про цей період, а й сприймаємо слово як міцну зброю в боротьбі за нашу незалежність.

Унікальність словника підкреслюється й тематичними додатками, що поглиблюють зміст видання, надаючи йому образності та патріотичної глибини (матеріали також використано з відкритих джерел). У додатку «Міста-герої України» представлено довідку про населені пункти, що стали символами незламності та героїзму під час російсько-українського збройного протистояння й увійшли до національної пам'яті як приклад звитяги, болю та перемоги українського народу. Додаток з інформацією про поштові марки України періоду війни, що відображають термінологію словника, містить фотоматеріали й огляд філателістичних випусків певних марок, які стали не лише засобом поштового зв'язку, а й потужним культурно-політичним жестом, документуючи в художній формі хроніку боротьби українців. Додаток 3 присвячено добірці текстів українських пісень, які перегукуються з важливими назвами-символами, описаними в словнику.

Лексикографічна праця систематизує та зберігає мовні новоутворення, що з'явилися в умовах війни, забезпечуючи точне й коректне використання нової лексики в наукових, публіцистичних та освітніх текстах; поглиблює розуміння процесів мовної адаптації до кризових соціальних змін,

сприяючи формуванню критичного мислення й аналітичного підходу до мови як відображення історичних подій та суспільного досвіду.

Словник є джерелом для **лінгвістичного аналізу сучасної української мови**, яка стрімко розвивається у відповідь на суспільні потрясіння; виступає **засобом фіксації й упорядкування новітніх мовних явищ**, що мають високий дослідницький потенціал у контексті неології, соціолінгвістики, стилістики, дискурс-аналізу; слугує **методичним інструментом** для педагогів, які інтегрують актуальну мовну проблематику в освітні програми; сприймається **історико-культурним фактором** виявлення мовної реакції суспільства на події війни та формування національної пам'яті, ідентичності та звичаги.

Отже, пропоноване видання – книга для всіх, хто прагне глибше збагнути сучасну мовну палітру війни, відчуті її істотні зміни й глибинну сутність. Словник сприяє розвитку мовної самосвідомості студентської молоді та академічної спільноти і є свідченням того, як слово може бути не лише засобом спілкування, а й потужним чинником національного спротиву.

СЛОВНИК

• А •

1. Алея С(с)лави, Алея П(п)ам'яті – назва символічного місця вшанування пам'яті всіх мешканців країни, міста чи села, які віддали свої життя в протистоянні російській агресії та загинули під час російсько-української війни. Комплекс зазвичай складається з основних елементів – вогників, стели та конструкцій зі світлинами загиблих, що є нагадуванням про найвищу ступінь звияги та самопожертви полеглих воїнів.

Приклади слововживання:

*У містечку Кельменці Чернівецької області відкрили **Алею слави** на честь полеглих на російсько-українській війні земляків (<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3936985-na-bukovini-vidkrili-aleu-slavi.html>).*

*5 жовтня в селі Суботцях відбулася важлива і символічна подія – урочисте відкриття **алеї Слави** на честь воїнів Суботцівської сільської ради, які віддали своє життя в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України (<https://vk.kr.ua/society/10581-subotsi.html>).*

*На **Алеї пам'яті** відбулася урочиста церемонія вручення членам сімей загиблих захисників нагородних документів щодо присвоєння посмертно звання «Почесний громадянин Звягеля» загиблим воїнам (<https://info.nvrada.gov.ua/aleya-pamyati-u-zvyageli-pro-tyh-hto-stav-nebesnyj-vijskom-ta-uvijshov-v-istoriyu-yak-geroyi-zahysnyku-myrotvorczy/>).*

***Алею Пам'яті** обладнали у Приморському парку біля моря і складається вона зі стендів з пор-*

третами загиблих військових (<https://intent.press/news/society/2024/v-chornomorsku-vidkrili-aleyupamyati/>).

Алея Слави – це про вічне життя, про життя тих, хто став небесним військом та увійшов в історію, як Герой-захисник. Ми відчуваємо великий біль та смуток, вшановуючи їх (<https://monastyrskyegromada.gov.ua/news/1723644570/>).

2. «Аналоговнет» («аналоговнет», «аналоговнетний») – іронічна назва чогось (переважно – зброї), що виготовлено в Росії, й, на думку росіян, не має аналогів у світі.

Приклади слововживання:

Черговий російський «аналоговнет» виявився товаром з Aliexpress: ЗМІ розкрили обман (<https://www.unian.ua/russianworld/chergoviy-rosiyskiy-analogovnet-viyavivsya-tovarov-z-aliexpress-zmi-rozkrili-obman-12143325.html>).

Попри те, що дрон, як зауважує журналістка, також відносять до категорії «аналоговнет», палає він «так само, як і вся російська техніка» (<https://apostrophe.ua/ua/news/society/2024-10-24/totsamiy-kotoryiy-analogovnet-ukrainskaya-jurnalistka-prokommentirovala-video-sbitogo-na-kurschineoriona/332766>).

Рашисти хизувались, що їх «аналоговнетний» танк відрізняється зокрема комплексами захисту та бортовою електронікою (https://defence-ua.com/weapon_and_tech/elitna_tamanska_divizija_kinula_svij_analogovnet_t_90_proryv_teper_vin_vpershe_trofej_zsu_foto-8971.html).

Коли нас лякають зброєю «аналоговнет», достатньо згадати випадок, коли система «Панцир-С1» замість збиття невідомого безпілотної влучила в житловий будинок у Белгороді (військовий

експерт Дмитро Снегирьов) (<https://tsn.ua/ato/nas-lyakayut-zbroyeu-analogovnyet-ekspert-rozpoviv-scho-ne-tak-z-rosiyskoju-ppo-2232514.html>).

Шойгу погрожує Україні новою ракетою «аналогвет»...(<https://kontrakty.ua/article/239983>).

3. Анонімус (Anonymous) – слово, що походить із англ. *Anonymous*, букв. «анонімний», «анонім», «безосібний», також Анонімоус, Анон, є назвою угруповання активістів та хактивістів, члени якого в переважній більшості не знайомі один із одним; походять із різних країн і не мають чіткої внутрішньої структури; угруповання часто бере на себе відповідальність за масштабні мережеві атаки.

Приклади слововживання:

У відповідь на вторгнення російських військ на територію України одне з найвідоміших у світі хакерських угруповань – **Anonymous** – повідомило, що вона «офіційно оголосила кібервійну уряду Росії». «Колектив **Anonymous** перебуває в стані кібервійни проти Росії», – йдеться у повідомленні, опублікованому в Twitter у ніч на п'ятницю, 25 лютого, яке супроводжувалося хештегом *#Ukraine* (<https://www.dw.com/uk/khakeri-anonymous-oholosyly-kiberviinu-rosii-cherez-yii-napad-na-ukrainu/a-60917117>).

Тим часом наша ІТ-армія (або **анонімуси**) не зупиняють свого наступу. Зламаний касовий апарат видає чеки з надписом «STOP PUTIN» (<https://t.me/truexanikolaev>).

Anonymous зламали сайти російських державних ЗМІ: ТАСС, РБК, «Ізвестія», «Фонтанка», «Коммерсант». Деякі з них зараз не працюють, на деяких з'явилися дані з втратами російської армії в Україні на даний момент, вказуючи на те, що це більше, ніж у Першій Чеченській війні (<https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/>

na-botsi-ukrajini-vistupili-khakeri-z-riznikh-krajinsvitu-pershhi-rezultati-kibervijni.html).

*Нагадаємо, що **Анонимous** 21 березня пригрозили зламати 40 компаній, які продовжують співпрацювати з Росією. Вони дали їм 48 годин, щоб покинути ринок країни-агресорки. І злам бази даних Nestle – доказ серйозності їхніх намірів (https://24tv.ua/business/anonymous-zlamali-nestle-yake-pratsyuye-rosiyi-zlilidani_n1915513).*

4. «Асвабадітелі» – зневажливо-насмішлива назва російських військових, які вторглися на територію України й воюють проти українців, пропагуючи ідеї так званого «русского мира».

Приклади слововживання:

Замість хліба-солі «асвабадітелі» отримали шок (<http://www.golos.com.ua/article/368661>).

«Асвабадітелі» обсихають і ледве махають гвинтокрилами (голова прес-центру Сил оборони «Південь» Наталія Гуменюк) (<http://www.golos.com.ua/article/364121>).

Дива не сталося – «асвабадітелі» ввійшли в моє рідне місто (<https://m.gordonua.com/ukr/news/society/shchodennik-okupatsiji-hersontsja-klochko-diva-ne-stalosja-vizvolniki-uvijshli-do-mogo-ridnogo-mista-1651866.html>).

Російські «асвабадітелі» своїми ракетами та бомбами наробили лиха на Житомирщині (<http://ruporzt.com.ua/fotoreportazhi/174501-rosysk-asvabadtyel-svoyimi-raketami-ta-bombami-narobili-liha-na-zhitomirschin-foto.html>).

Російські «асвабадители» залишили без газу 200 домогосподарств Сумщини (<https://city.sumy.ua/vijna/rosijski-asvabadytely-zalyshyly-bez-gazu-200-domogospodarstv-sumshhyny/>).

• Б •

5. Бавовна – слово-мем, яким називають вибухи на тимчасово окупованій території України та на території Російської Федерації в період повномасштабного російського вторгнення в Україну; виникло шляхом зміни наголосу в російському слові «хлопóк» на «хло́пок», що призвело до зміни його значення, після чого здійснено його переклад українською мовою (<https://info-dopomoga.com.ua/shho-take-bavovna-chomu-vona-traplyayetsya-tilky-z-rosiyanamy-ta-yih-soyuznykamy/>).

Приклади слововживання:

*Сьогодні на косі у орків відбулась смачненька **бавовна*** (https://t.me/ochakiv_zaraz).

*Бійці 8-го ОГШБ підірвали вантажівку з БК русні за допомогою FGM-148 Javelin.. Велика **бавовна*** (<https://t.me/ukrbavovna>).

*Вугледарський напрямок – дещо спокійніший, ніж авдіївський і мар'їнський. Росіяни там зазнали серйозні втрати у живій силі і техніці, а відновитися їм навряд чи вдасться, враховуючи «постійну **бавовну**» (вибухи) в Мелітополі й Бердянську* (https://t.me/dnpr_operativ).

*З'явились фото «незначних ушкоджень» російських стратегічних бомбардувальників внаслідок невідомої **бавовни** сьогодні вранці* (<https://t.me/bykvu>).

*На росії знову **бавовна**: вибух пролунав у тульській області за 200 км від москви* (<https://t.me/UkraineNow>).

*«Просто ми, українці, дуже любимо **бавовну**. Навіть у моєму кабінеті вона стоїть у вазі. Але хіба ми винні, що росіяни не вміють з нею поводитись правильно? Думаю, у них ще неодноразово буде можливість повчитися цьому», – зазначив Василь Малюк* (<https://t.me/SBUkr>).

6. Байрактар («Байрактар», Bayraktar) – назва турецького ударного оперативно-тактичного середньовисотного безпілотного літального апарату (БПЛА) з великою тривалістю польоту, здатного виконувати дистанційно керовані або автономні польоти (тур. Bayraktar TB2 (Taktik Blok) (із Вікіпедії).

У переносному значенні зафіксовано як назву пісні, особового імені, клички тварини, продуктів харчування, напоїв, одягу тощо.

Приклади слововживання:

З'явилися відеозаписи, на яких видно, як «Байрактар» завдає удару по установці «Акація» (ТГК Житель / Новини України; 03 вересня 2022 р.).

Байрактар влучно знищує дві одиниці рабсійського ппо Тор-1М (ТГК Бросок Мангуста; 05 вересня 2022 р.).

Бойовий БПЛА Bayraktar TB-3 розробки та виробництва компанії Baykar готують до першого польоту (<https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3687805-u-tureccini-gotuut-do-persopolotu-novij-bayraktar.html>).

На одній із перерв викладач білогірського технікуму Андрій Білозеров включав ролик із піснею українського автора Боровка про Байрактар (ТГК Житель / Новини України, 16 вересня 2022 р.).

Український кадровий військовий, підполковник ЗСУ Тарас Боровок, відомий як автор пісні про турецький безпілотник «Байрактар», вирушив у тур сходом України. У прифронтових містах та на «нулі» музикант даватиме імпровізовані концерти для бійців. (<https://www.radiosvoboda.org/a/taras-borovok-muzykant/31954848.html>).

7. Балалайка (летюча балалайка, повітряний мопед) – народна назва іранських дронів-камікадзе

(переважно Shahed 136) – безпілотників, що барражують під час польоту, нагадують за формою характерний предмет – балалайку і які Росія застосовує для ураження наземних об'єктів на території України.

Приклади слововживання:

«Повітряні мопеди», «летючі балалайки» – так українці з гумором називають іранські дрони-камікадзе Shahed 136. Та шкоди ці летючі шматки металу й електроніки можуть завдати неоправданій (<https://osvitoria.media/experience/koly-atakuyut-drony-kamikadze-shahed-136-yak-rozpiznaty-ta-zahystytys/>).

«В цього дрона є характерний звук, в Одесі цей безпілотник називають «мопед», «балалайка». Цей звук дуже гучний. Але його чути лише, коли дрон з'являється над об'єктом можливого ураження. Тут уже наші військові застосовують певний алгоритм дій» (Сергій Братчук) (<https://suspilne.media/288927-ukrainski-vijskovi-vivcaut-budovu-iranskih-droniv-soblegse-ih-zbivati-odeska-ova/>).

Застосування «балалайок», як назвали їх одесити за характерну форму, було загалом очікувано, але все ж таки деякий елемент несподіванки спрацював. До честі підрозділів протиповітряної оборони, при першій атаці вдалося збити кілька таких «камікадзе», проте частина таки вразила цілі в місті та області (<https://dumskaya.net/news/iranskie-balalayki-chto-eto-takoe-i-kak-s-nimi-b-169062/ua/>).

Іранський БПЛА «Shahed-136» («Герань-2»), він же «мопед» чи «балалайка», призначений для ураження наземних нерухомих об'єктів, має дальність польоту до 1500 км, може нести до 40 кг навантаження і розвивати швидкість до 180 км/год (<https://lbnews.today/yak-rozpiznati-dron-kamikadze-ta-uberegtisya-vid-nogo/>).

Летюча балалайка та повітряний мопед. Такими назвами нарекли одесити ворожу зброю після низки атак іранських дронів-камікадзе. Чинити опір страху намагаються з гумором, доки військові вивчають безпілотники (<https://www.5.ua/regiony/letiucha-balalaika-abo-povitrianyi-moped-shcho-odesyty-i-fakhivtsi-rozpovidaiut-pro-iranski-bpla-shahed-136-288713.html>).

8. Балістика – збірна назва ракетної зброї, що здійснює політ по некерованій балістичній траєкторії й застосовується росіянами для атак по Україні.

Приклади слововживання:

*Що потрібно розуміти про характеристики рашистської **балістики**, і які загрози вона несе для цивільних (https://defence-ua.com/weapon_and_tech/skilki_chasu_balistika_mozhe_letiti_do_kijeva_i_chomu_mozhe_buti_sPOCHATKU_trivoga_a_potim_vibuhi-13452.html).*

*Якщо це **балістика**, час польоту може становити від 1-2 до 10 хвилин (https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3863564-balistika-skilki-trivoe-trivoga-ta-ci-stali-voni-dovsimi.html).*

*Ворожа **балістика** влучила в адміністративну будівлю в Ізюмі та пошкодила сусідні житлові будинки (https://www.instagram.com/nv.ua/reel/DFpо_fXNcDS/).*

*Загроза **балістики** – в більшості областей України оголошена повітряна тривога (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-povitryana-tryvoha-balistyka/32942090.html>).*

9. «Бандеромобіль» – назва української імпровізованої бронемашини на базі ГАЗ-66, створеної активістами з Ніжина під час війни на сході України; народна назва пікапа з важким озброєнням; українська озброєна цивільна автівка.

Приклади слововживання:

Після презентації **«Бандеромобіль»** з площі Ринок вирушить у добровольчий батальйон «Карпатська Січ» (https://tvoemisto.tv/news/u_tsentri_lvova_pokazaly_banderomobil_dlya_zsu_foto_136835.html).

Передали **«бандеромобіль»** для виконання бойових завдань зенітно-кулеметному батальйону Тернопільщини (<https://hospodar.ua/post/3106>).

«Мій друг зі своїм батьком взяли на себе питання ремонту автомобіля, а мені дісталась місія зібрати кошти на нього. З того і пішла історія наших **«Бандеромобілів»**: улітку був перший, потім другий, ось нещодавно закрили збір і закінчили підготовку для донецьких захисників» (<https://chdtu.edu.ua/culture/news/item/18119-my-vsi-pratsiuiemo-zarady-odniiei-mety-peremohy-student-chdtu-zbyraie-koshty-vzhe-na-tretii-banderomobil-dlia-viiskovykh>).

Для цього брався доступний автотранспорт, підвісні авіаційні пускові блоки, НУРСи й виходило квазі-РСЗВ, яке доволі часто називають «технічками», а в Україні вже почала закріплюватись інша назва – **«бандеромобіль»** (https://defence-ua.com/weapon_and_tech/nimechchina_posilit_zsu_banderomobiljami_z_visokotochnimi_raketami_apkws_vid_ironiji_do_viznannja_efektivnosti-8635.html).

Бандеромобіль для ЗСУ від любешівських волонтерів уже поїхав на фронт (<https://www.volynnews.com/news/all/banderomobil-dlia-zsu-vid-liubeshivskykh-volonteriv-uzhe-poyikhav-na-front/>).

10. Бандерівське смузі – назва українізованої саморобної запалювальної суміші «Коктейль Молотова».

Приклади слововживання:

«Бандерівське смузі» для путінських друзів: як зробити коктейль Молотова – основні рецепти та лайфхаки (<https://proosbb.info/node/811>).

*Надійна зброя протистояння українців від часів Революції Гідності – «коктейлі Молотова», які ще отримали назву «**Бандерівське смузі**» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3416009-banderivske-smuzi-ak-ukrainci-zahisaut-svij-dim.html>).*

*З початком війни в Україні, люди знову згадали, як це робити небезпечні коктейлі. Попри те, що у Тернополі тихо, тут окупанта також готові зустріти гаряче, адже у місті від початку війни готують так звані «**бандерівські смузі**» (<https://zz.te.ua/ternopoliany-vyhotovyly-ponad-p-iat-tysiach-banderivs-kykh-smuzi-video/>).*

*По всій Україні для оборони і знищення техніки загарбників виготовляють тисячі одиниць саморобних «виробів» із запалювальними сумішами. У Львові ці пляшки з пекельними коктейлями охрестили «**Бандерівськими смузі**», щоби не згадувати повсюдно прізвище радянського «дипломата» (<https://armyinform.com.ua/2022/02/27/banderivske-smuzi-vidchuj-smak-legendy/>).*

11. Батальйон «Монако» – іронічна назва державних службовців, депутатів Верховної Ради України, впливових бізнесменів та інших можновладців, які виїхали за кордон до або під час бойових дій між Україною та Російською Федерацією; VIP-біженці з України.

Назва походить від заголовків матеріалів-розслідувань журналіста видання «Українська правда» Михайла Ткача: «Батальйон «МОНАКО». УП знайшла елітних біженців на Лазурному узбережжі (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*Журналістське розслідування «Української правди» про «**батальйон Монако**» в середині серпня просто підірвало мережу (<https://www.nta.ua/bataljon-monako-versiya-nta-hto-bezturbotno->*

katayetsya-yevroپoyu-poky-ukrayinczi-dopomagayut-zsu/).

Державне бюро розслідувань розпочало розслідування стосовно «Батальйону Монако». Наразі правоохоронці розслідують як перетнули кордон 80 VIP-осіб (<https://portal.lviv.ua/news/2022/08/19/dbr-rozsliduie-peretyn-kordonu-bataljonom-monako-u-spysku-84-osoby>).

Поки українські біженці на півдні Франції стоять у черзі по безкоштовну їжу, українські олігархи стоять у черзі в казино Монте-Карло. Дехто з так званого «батальйону Монако» – підозрювані агенти Кремля в Україні. Репортаж DW з Лазурового узбережжя (https://www.youtube.com/watch?v=VsaMdkLFIWc&ab_channel=DW%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%8E).

12. «Білі янголи» («Білий янгол») – метафорична назва загонів поліціантів і рятувальників, що евакуюють людей із прифронтових населених пунктів; підрозділ евакуаційних груп Нацполіції, які працюють на лінії бойових дій: доставляють гуманітарну допомогу, вивозять людей, рятують поранених цивільних.

Приклади слововживання:

Загін поліції «Білі янголи» було спеціально створено на Донеччині для евакуації цивільних. Нині він діє в багатьох містах і вже став легендарним (<https://texty.org.ua/articles/109193/bili-yanholy-yak-policejskyj-zahin-umovlyaye-lyudej-evakuyuvatysya-z-liniyi-vohnyu/>).

За два роки роботи «Білі янголи» врятували майже 10 000 людей із найгарячіших точок. Понад 1000 з них – це діти. Вони доставили до лікарень більше 500 важкопоранених і хворих, перевезли понад 700 тонн

гуманітарної допомоги (<https://mvs.gov.ua/news/igor-klimenko-za-dva-roki-roboti-bili-iangoli-vriatuvali-maize-10-000-liudei-iz-naigariacisix-tocok>).

Поліцейська евакуаційна група **«Білий янгол»** буквально за крок до ворога рятує цивільних під постійним вогнем (<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3881817-na-evakuaciu-e-57-hvilin-ak-pracuut-bili-angoli.html>).

Поліцейська з Лимана на Донеччині Валерія Чернікова поєднує основну роботу із добровольчою – вона парамедикиня загону **«Білі янголи»**. Їх утворили поліцейські, які з початку повномасштабного вторгнення евакуюють людей з прифронтових міст, привозять гуманітарну допомогу (<https://suspilne.media/donbas/358980-dorosli-dakuut-so-vmovili-ih-z-ditmi-evakuuvatisa-intervu-z-policejskou-zagonu-bili-angoli/>).

13. Блекаут – термін, запозичений із англійської мови (**«blackout»**: **«black»** – чорний, **«out»** – назовні), що служить для визначення ситуації, коли повністю припиняється подача електроенергії. В Україні використання цієї назви пов’язують зі знеструмленням унаслідок дій російських агресорів.

Приклади слововживання:

Блекаут в Україні можливий лише в теорії, адже енергетики уже напрацювали низку рішень для забезпечення стабільної роботи енергосистеми в умовах постійних атак (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3645085-galusenko-pro-mozlivij-blekaut-v-ukraini-napracovani-risenna-abi-cogo-uniknuti.html>).

Країна-агресор РФ своїми ракетними атаками намагається занурити Україну в темряву, тобто спровокувати **блекаут** – стан, за якого енергосистема повністю знеструмлена (<https://fakty.com.ua/>

ua/ukraine/suspilstvo/20221129-ye-rizni-sczenariyi-v-ukrenergo-poyasnyly-shho-chekaye-na-ukrayincziv-urazi-blekautu/).

*Великою проблемою в разі **блекауту** може стати система опалення, питання збереження якої покладено на місцеву владу (Денис Шмигаль) (<https://tsn.ua/ukrayina/povniy-blekaut-v-ukrayini-shmigal-povidomiv-skilli-trivatime-vihid-2228719.html>).*

*Робота не припиняється навіть в умовах повного **блекауту**: працюють генератори, є свердловини, зв'язок забезпечується станціями Starlink (ТГК Сенкевич Online; 14 грудня 2022 р.).*

14. Блохольоти – узагальнена назва російських ворожих літаків (бомбардувальників, винищувачів-ракетоносіїв).

Приклади слововживання:

*«...Щось вибухнуло. За словами русні, на «Енгельс» прилетів якийсь БПЛА і пошкодив їм 2 **блохольоти** Ту-95» (Сергій Стерненко) (<https://realgazeta.com.ua/vybukh-v-enhelsi-05-12/>).*

*Із річок Ірпінь та Дніпро на Київщині дістали два російських **блохольоти**, а також 11 бойових машин русні (<https://censor.net/ua/n3358665>).*

***Блохольоти** в бульбашів. Якщо виліт МіГ-31К виявиться тренувальним, то повітряна тривога по всій Україні орієнтовно триватиме до 14:10-14:30 (<https://sovet.kidstaff.com.ua/question-3312987>).*

*Окупанти завдали 7 ракетних ударів, 31 авіудар та 73 обстріли з РСЗВ; Сили оборони відбили атаки в районах 13 н.п.; знищено ворожі **блохольоти** Ка-52, Мі-24 та Мі-8 (<https://ostannipodii.com/a/202301/viyna-v-ukrayini-operativna-informaciya-na-ranok-09-sichnya-100028415/>).*

*Якщо вся Україна «червона» – це значить, що довбани **блохольоти** знову злетіли десь у Брянській облас-*

mi (Стас Козлюк) (<https://detector.media/community/article/211313/2023-05-16-stas-kozlyuk-ty-maesh-lyshatysya-pry-zdorovomu-gluzdi-do-peremogy-tomu-shcho-treba-pratsyuvaty/>).

*У цьому світі можна дивитися вічно на три речі: як горять окупанти, як падають ворожі **блехольоти** та як панікують на самій Росії* (<https://tsn.ua/exclusive/zsu-zbili-dva-rosiyski-vinischuvachi-a-na-okupovaniy-teritoriyi-i-v-rf-chergova-bavovna-vsi-detali-2517235.html>).

15. Бляшанка – назва ударного безпілотнока.

Приклади слововживання:

*Ще дві **бляшанки** на Миколаїв! (ТГК Повітряний простір України, 21 січня 2025 р.).*

*66/96 **бляшанок** знищили над Україною (ТГК Труха. Хмельницький, 03 листопада 2024 р.).*

*Збили 24 із 26 ударних дронів. Летіли «**бляшанки**» і через Вінниччину* (<https://koziatyn.info/ato/zbili-24-iz-26-udarnih-droniv-letili-blyashanki-i-cherez-vinnichchinu-11939644.html>).

*Збройні сили України у вівторок, 19 квітня, відзначилися оперативною роботою та знищили чергову російську «**бляшанку**»* (<https://www.unian.ua/war/zsu-znishchili-blyashanku-rf-na-zaporizkomu-napryamku-video-12224982.html>).

16. Бульбафюрер (бульба-фюрер) – народна назва Олександра Лукашенка – білоруського проросійського державного діяча-диктатора, легітимність якого як Президента Білорусі не визнана країнами Європейського Союзу, США, Великою Британією, Канадою, Україною та іншими державами.

Приклади слововживання:

*У Білорусі перелом: **бульба-фюрер** і його есеївці зрозуміли, що приречені* (<https://glavred.net/>)

opinions/u-bilorusi-perelom-bulba-fyurer-i-yogoesivci-zrozumili-shcho-prirechni-10195208.html).

*Чи готовий **Булба-фюрер** вступити у війну з Україною? Чи буде повторний напад із Білорусі? (https://www.youtube.com/watch?v=lYxAcCzWnNA&ab_channel=intimeUkrain).*

*Самопроголошеного президента Білорусі у Міжнародному аеропорту Мехрабад у Тегерані зустрів міністр промисловості, копалин та торгівлі Ірану Реза Фатемі Амін. Посада міністра як би натякає на основну мету візиту **бульба-фюрера** (<https://mil.in.ua/uk/blogs/dajdzhest-podij-na-blyzkomu-shodi-13-bereznja-2023-roku/>).*

***Булба-фюрер** шаленіє; фсб шукає кримських партизан; українці на волі (https://www.youtube.com/watch?v=HoAhBkluux8&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BBAT).*

***Булбафюрер** рятує кремлівського фюрера від катастрофи на Курському фронті: Білорусь направила танки до кордону з Україною (<https://patrioty.org.ua/politic/bulbafurere-riatuie-kremlivskoho-fiurera-vid-katastrofy-na-kurskomu-fronti-bilorus-napravyla-tanku-do-kordonu-z-ukrainoiu-524539.html>).*

***Булбафюрер** підтвердив, що в Білорусі орудують диверсанти, і кинув виклик Україні (<https://zahidfront.com.ua/news/Bulbafyurer-pidtverdiv-shho-v-Bilorusi-oruduyut-diversanti-i-kinuv-viklik-Ukrayini.html>).*

*Цинізм найвищого рівня: **бульбафюрер** у День Незалежності України згадав про «цінність сусідства» та знову приміряв роль миротворця (<https://www.instagram.com/kyivdvij/reel/CwUpv5MIB6t/>).*

17. Бойові комарі (бойові комахи) – назва так званої «біологічної зброї», що виникла внаслідок просування тези представником Росії при ООН про за-

ражених інфекціями комарів, яких нібито знайшли російські війська на території Херсонщини в контейнерах безпілотників.

Приклади слововживання:

*Начальник військ радіаційного, хімічного та біологічного захисту (РХБЗ) Збройних сил РФ Ігор Кирилов озвучив оновлену версію пропагандистської байки про «**бойових комарів**», що допомагають ЗСУ знищувати окупантів (<https://www.unian.ua/russianworld/boyovi-komari-rosiya-vidala-chergoviy-bezgluzdiy-feyk-pro-komah-zsu-12299550.html>).*

*Нагадаємо, що після підриву Каховської ГЕС росіяни почали поширювати байки про підготовку США спеціальних **бойових комах**, які будуть націлені на знищення росіян (<https://uspik.in.ua/tsikave/shi-pokazav-iak-vyhliadaiut-ukrainski-bojovi-komari1>).*

*Російський фейк про використання українцями **бойових комарів** б'є всі рекорди журналістської брехні та людської тупості (<https://armyinform.com.ua/2022/03/16/rosijskyj-fejk-pro-vykorystannya-ukrayinczyamy-bojovyh-komariv-bye-vsi-rekordy-zhurnalistskoyi-brehni-ta-lyudskoyi-tuposti/>).*

*Виборювати перемогу українській армії допомагають «**бойові**» **комарі** й перелітні птахи – так стверджують кремлівські маніпулятори (<http://www.golos.com.ua/article/357842>).*

*Пропагандисти нібито знайшли документи, які «підтверджують», що комах привезли з університету в Міссурі. Сарану вони ж називають «**бойовими комахами**» (<https://sud.ua/uk/news/abroad/272177-boevye-nasekomye-iz-biolaboratorii-propagandisty-pridumali-chto-ukraina-ispolzovala-saranchu-dlya-unichtozheniya-posevov-v-luganskoy-oblasti>).*

*«Українські **бойові комах**» вже в Європі (https://www.youtube.com/watch?v=QCIPovvviul&ab_channel=UkraineWorldNews).*

18. Бункерний дід – глузливе прізвисько президента Росії Володимира Путіна, який через свій страх за життя має бункери (за чутками, на Уралі та Алтаї), де переховується від потенційних загроз.

Приклади слововживання:

*Ось вже в останню чергу їхні думки зайняті парадом. Але **бункерний дід** хоче парад, йому треба покрасуватись на трибуні»* (<https://www.rferl.org/a/voldemort-no-more-putin-foe-navalny-makes-rare-appearance-on-russian-state-tv/30692535.html>).

*Здається, **бункерний дід** так і залишився у бункері. Ще одна підробка – на фото з Путіним та Собяніним.* (https://twitter.com/ICTV_Fakty/status/1518159883819958272).

*Поки Захід вагається, **бункерний дід** знайшов союзників, ринки збуту для сировини й почав нарощувати військовий потенціал* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3814731-poki-zahid-vagaetsa-bunkernij-did-znajsov-souznikiv-rinki-zbutu-dla-sirovini-j-pocav-narosuvati-vijskovij-potencial.html>).

*Це – **бункерний дід**. Він реально живе в своєму хворобливому світі, і його спіткає два варіанти: або лава підсудних у Гаазі, або безславна смерть десь в бункері на Алтаї (В. Малюк)* (<https://tsn.ua/politika/ochilnik-sbu-prognozuye-dva-varianti-dlya-putina-ce-bunkerniy-did-2227738.html>).

*Російський пошуковий сервіс «Яндекс» блокував видачу зображень російського президента Володимира Путіна за запитами «х*йло», «**бункерний дід**» тощо, нацистських символів за запитом «z»* (<https://ms.detector.media/internet/post/31099/2023-01-31-bunkernyy-did-putin-ta-natsystska-z-rosiyskyy-yandeks-blokuvav-nyzku-politychnykh-zapytiv-u-poshuku/>).

19. Бусифікація – назва процесу силового затримання представниками ТЦК та правоохоронних органів чоловіків призовного віку, яких силоміць «завантажують» в автобус (мікроавтобус) і примусово відправляють до центру комплектування; мобілізація силовими методами.

Приклади слововживання:

Як повідомляв УНІАН, офіцер групи комунікацій штабу 125-ї ОБр ТрО Андрій Дуткевич сказав, що «бусифікації» в Україні вдалося б уникнути, якби всі військовозобов'язані дотримувалися закону й вчасно оновлювали свої військово-облікові дані (<https://www.unian.ua/society/viklikali-predstavnikiv-moshchob-voni-pripinili-nardep-viznav-shcho-v-ukrajini-procvitaye-busifikaciya-12842769.html>).

Так звана «бусифікація» – примусове затримання військовозобов'язаних є ганебним явищем і має припинитися (<https://tsn.ua/ukrayina/ce-soromno-golova-slugi-narodu-pro-te-chi-mozhna-pripiniti-busifikaciyu-2732859.html>).

«...якби не було примусових затримань або агресивної тактики мобілізації (часто званої «бусифікацією»), чимало громадян добровільно з'явилися б до ТЦК і СП» (https://enovosty.com/uk/news-ukr/news_society-ukr/full/busifikaciya-rejdi-ta-oblavi-tck-u-radi-vzhe-ne-mozhut-movchati).

Військове командування хоче відмовитися від «бусифікації» українців під час мобілізації (https://protocol.ua/ua/ukraina_vidmovlyaetsya_vid_quot_busifikatsii_quot_chim_zaminyat_ttsk_i_chi_virishit_tse_problemi_zsu/).

• В •

20. Вагнерівці – назва членів приватної військової компанії «Вагнера» – російської військової структури (збройного формування) із російських та іноземних найманців і засуджених злочинців.

Приклади слововживання:

*Медійна ініціатива за права людини розібралась, чому більшість **вагнерівців** в Україні – не найманці, чому не можна їх так називати і який слід у цій історії мають США і Росія (<https://mipl.org.ua/grupa-vagnera-chomu-vony-ne-najmanczi-a-rosiyanese-za-nyh-taku-zh-vidpovidalnist-yak-i-za-regulyarni-zbrojni-syly/>).*

*У звіті йдеться, що **«вагнерівці»** становлять велику загрозу у ближньому бою. «Загибель тисяч солдатів **«Вагнера»** не має значення для російського суспільства (<https://www.slovoidilo.ua/2023/01/24/novyna/suspilstvo/zahybel-tysyach-ne-maye-znachennya-cnn-rozpovily-pro-taktyku-vahnerivcziv-ukrayini>).*

***«Вагнерівці»** лізуть на Бахмутському напрямку, але ми стоїмо усіма силами (ТГК Український Телеграм; 01 лютого 2023 р.).*

21. Відправити на концерт (до) Кобзона (отримати квитки на концерт Кобзона; концерт Кобзона) – народний фразеологізм, що означає «знищити російських загарбників та колаборантів або констатувати їхню загибель», тобто символічно приєднати до покійного російського співака Йосипа Кобзона, який за життя підтримував російську агресію.

Приклади слововживання:

*Від початку війни ЗСУ вже **відправили на концерт кобзона** щонайменше шість рашистських гене-*

ралів (<https://kg.ua/news/vid-pochatku-viyni-zsu-vzhe-vidpravili-na-koncert-kobzona-shchonaaymenshe-shist-rashistskih>).

На Рівненщині «Зульфія» готова **відправити на концерт до Кобзона** всіх, хто ризикне піти в наступ з білорусі (https://varta1.com.ua/news/narivnenshchini-zulfiya-gotova-vidpraviti-na-koncert-do-kobzona-vsih-hto-rizikne-piti-v-nastup-z-bilorusi-foto_360672.html).

Вкрасти гранатомет з пострілами з під носа окупантів. Відправити загарбника **«на концерт Кобзона»** просто за чаюванням, «відсипати» по повній по ворожих позиціях. Все це – яскраві будні мешканця Харківщини, який подолав понад п'ятдесят кілометрів окупованої території, аби стати до лав 3-ї бригади оперативного призначення «Спартан» (<https://ngu.gov.ua/my-strilyayemo-navit-pid-artobstrilom-dobrovolec-z-sova-vyyihav-z-okupovanyh-terytorij-zadlya-zahystu-ukrayiny-video/>).

«Всі деталі щодо бавовни ми зможемо розповісти після нашої перемоги. Але з огляду на деякі випадки, що трапляються на тимчасово окупованих територіях, колаборанти мають розуміти: для них краще опинитися в українській тюрмі, ніж **на концерті Кобзона**», – зазначили у пресслужбі (<https://uanews.net/post/77668>).

За останню добу 660 рашистів **отримали квитки на «концерт Кобзона»**. Від початку повномасштабного вторгнення армія РФ втратила 299 080 солдатів (<https://www.5.ua/suspilstvo/do-khellovinu-660-rashystiv-otrymaly-kvytky-na-kontsert-kobzona-zvit-henshtabu-316153.html>).

Хто наступний після Киви **відправиться на концерт Кобзона?** (https://www.youtube.com/watch?v=BYT0iSGAoyg&ab_channel=%D0%93%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%A0%D0%98%D0%A2%D0

%AC%D0%92%D0%95%D0%9B%D0%98%D0%9A%D0%98%D0%99%D0%9B%D0%AC%D0%92%D0%86%D0%92).

22. Внутрішньо переміщена особа (ВПО) – назва громадянина, громадянки України, іноземця, іноземки або особи без громадянства, яка покинула своє місце проживання внаслідок або для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства та порушень прав людини (без перетину державних кордонів).

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII, внутрішньо переміщеною особою вважається громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (<http://yurradnik.com.ua/stati/problemni-pitannya-zahistu-prav-vnutrishno-peremishhenih-osib/>).

Приклади слововживання:

*З початку повномасштабної війни Росії проти України мільйони українців вимушено покинули свої домівки та стали **внутрішньо переміщеними особами (ВПО)*** (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+VPO101+2022_T2/about).

*Військова агресія рф змушує багатьох українців залишати власні домівки. Понад 8 млн наших співвітчизників уже стали **внутрішньо переміщеними особами (ВПО)*** (<https://blood-center.org.ua/vpo/>).

*Допомогу від Гуманітарного штабу Києва, а саме продуктові набори, отримують **внутрішньо переміщені особи**, які прибули до Києва з регіонів, де йдуть активні бойові дії* (<https://yur-gazeta.com/golovna/vnutrishno-peremishcheni-osobi-v-stolici-otrimayut-dopomogu-vid-gumanitarnogo-shtabu-kieva.html>).

*Зареєстровані до 14 квітня **внутрішньо переміщені особи** зможуть отримати компенсацію за березень* (Олена Шуляк) (<https://interfax.com.ua/news/economic/819400.html>).

23. Гауляйтер – слово, що походить із німецької (*Gauleiter* від *Gau* – округ та *Leiter* – керівник) і вживається на позначення рашистських намісників на окупованих Московщиною українських землях. У первісному значенні – назва вищого партійного функціонера націонал-соціалістичної німецької робітничої партії, який призначався безпосередньо фюрером і підкорявся йому або його заступнику й користувався великою незалежністю, фактично будучи вищою посадовою особою на території свого округу (<https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%E3%E0%F3%EB%FF%E9%F2%E5%F0>).

Приклади слововживання:

*В окупованому Криму місцевий **гауляйтер** Сергій Аксьонов створив власну приватну військову компанію «Конвой», яка формально має статус «бойового армійського резерву»* (<https://tsn.ua/ato/gaulayter-okupovanogo-krimu-aksonov-stvoriv-privatnu-armiyu-zmi-2293162.html>).

*Запорізький суд виніс вирок **гауляйтеру** тимчасово окупованого Бердянська Олександру Сауленкові. Йому присудили 15 років в'язниці з конфіскацією*

всього майна (<https://trueua.info/news/gaulayajtera-z-berdyanska-zasudili-do-15-rokiv-vyaznici>).

Призначений російськими окупантами **гауляй-тер** Іванівської громади Генічеського району Олександр Васалатий отримав паспорт громадянина РФ і грабує місцевих жителів (<https://grivna.ua/publikatsii/gaulayayteri-okupovanoyi-hersonshini-lyubiteli-chuzhogo-mayna-ta-shvidkosti>).

У понеділок, 3 квітня в тимчасово окупованому Мелітополі підірвали авто Максима Зубарева – **гауляйтера** селища міського типу Якимівка (https://varta1.com.ua/news/melitopolski-partizani-vzyali-na-sebe-vidpovidalnist-za-pidriv-avto-gaulayajtera-video_363205.html).

24. Да Вінчі («Да Вінчі») – позивний українського добровольця, молодшого лейтенанта, командира 1 ОМБ «Вовки Да Вінчі» Збройних сил України, учасника російсько-української війни Дмитра Івановича Коцюбайла (Із Вікіпедії; <http://surl.li/gpvqg>).

Приклади слововживання:

Через любов до образотворчого мистецтва Дмитро вирішив взяти позивний **Да Вінчі** (Ольга Комарчук) (<https://suspilne.media/408120-taki-ludiak-dima-ne-mozut-zaginati-spogadi-vciteliv-pro-geroa-ukraini-dmitra-kocubajla-na-psevdo-da-vinci/>).

«Путін здохне, а його чортів ми знищимо», – каже Герой України Дмитро Коцюбайло (**Да Вінчі**) в нашому новому інтерв'ю! (ТГК ГРУНТ. URL: <https://t.me/gruntmedia> (1 липня 2022 р.)).

Сьогодні в бою загинув **«Да Вінчі»**, герой України, доброволець, людина-символ, людина-хоробрість, – Дмитро Коцюбайло. Боєць 67-ї окремої механізованої бригади, комбат. Загинув в бою під Бахмутом, у бою за

Україну... (ТГК Zelenskiy / Official. URL: https://t.me/V_Zelenskiy_official (07 березня 2023 р.)).

На Івано-Франківщині попрощалися з легендарним «**Да Вінчі**», який загинув у боях за Бахмут (ТГК MAP-Тівський кіт | Новини Миколаєва. URL: <https://t.me/trkmart> (9 березня 2023 р.)).

25. «Двохсоті» (200-й, Вантаж 200) – умовна назва, що вживається як кодоване позначення в армії при авіаперевезенні тіла загиблого (померлого) військовослужбовця до місця поховання, у ширшому сенсі – загиблого солдата. З поваги до українських військових героїв, що загинули в російсько-українській війні за визволення власної території від загарбників термін набув синонімічного визначення – «на щиті» (Із Вікіпедії). У мовленні українців здебільшого ці назви використовують щодо загиблих російських окупантів.

Приклади слововживання:

*Ще двісті росіян стали **двохсотими**. Українські захисники продовжують знищувати ворога.* (<https://www.youtube.com/watch?v=oSgaFXvmSVE>).

*Ми не вживаємо слова «**200-тий**» та «**300-тий**» щодо загиблих і поранених. Це категорично забороняється на всіх рівнях та в усіх можливих випадках. Ми не вбачаємо жодного сенсу підмінити слово загиблій та поранений або ж якимось його завуальовувати чи приховувати втрати.* (<https://glavcom.ua/columns/valeriimarkus/chomu-nepravilno-nazivati-polehlikh-herojiv-dvukhsotimi-896063.html>).

*«**Вантажем 200**» стали, зокрема, два капітани супротивника, написав «Штірліц» – офіцер Збройних сил України Анатолій Штефан, на своєму каналі в Telegram та показав фотографії ліквідованих супротивників* (<https://www.unian.ua/war/vtrati-rosiji-v-ukrajini-ye-nova-oficerska-pachka-dvuhshotih-rosiyan-shtirlic-12200025.html>).

Ще двісті росіян стали **двохсотими**. Українські захисники продовжують знищувати ворога. (<https://www.youtube.com/watch?v=oSgaFXvmSVE>).

26. Джавелін (Javelin) – (з англійської *FGM-148 Javelin* – «дротик»), назва британського переносного зенітно-ракетного комплексу, призначеного для враження вертольотів, літаків та інших засобів повітряного нападу противника, що здійснюють польоти на малих і гранично малих висотах. Може бути використаний для знищення наземних цілей на відстані до 3 кілометрів ([https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Javelin_\(%D0%9F%D0%97%D0%A0%D0%9A\)](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Javelin_(%D0%9F%D0%97%D0%A0%D0%9A)))

Javelin – це переносний протитанковий ракетний комплекс (ПТРК) виробництва американських підприємств Raytheon та Lockheed Martin. Перший серійний ПТРК третього покоління, обладнаний прицілом «вистрілив-забув». Ракета має теплову голівку самонаведення, тому оператор ракетного комплексу не має супроводжувати і коригувати політ ракети після запуску, поки вона наближається до цілі (<https://tsn.ua/ato/scho-take-javelin-harakteristiki-yak-i-devikoristovuyut-2003455.html>).

Набуває поширення вживання лексеми в переносному (ономастичному) значенні (назви напоїв, продуктів харчування, картин, іграшок, особових імен тощо).

Приклади слововживання:

Відомо, на яку відстань стріляє **Джавелін** – він вражає ціль на відстані 2,5 км, а в новітніх модифікаціях (<https://suprotyv.com/ptrk/javelin/>).

«**Джавелін**» – дротик, який лишає ворога без броні (<https://armyinform.com.ua/2022/09/24/dzhavelin-drotyk-yakyj-lyshaye-voroga-bez-broni/>).

Вчора прибули 30 комплексів «Джавелін» в 180 ракет. Це чергова партія допомоги (Олексій Арестович) (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrainatrymala-vid-ssha-30-javeliniv-180-raket/31603464.html>).

Проти військової техніки окупантів ЗСУ використовують, зокрема, протитанкові системи **Javelin**. ТСН.ua розповідає про особливості новітньої зброї, її характеристики та в яких випадках її використовують (<https://tsn.ua/ato/scho-take-javelin-harakteristiki-yak-i-de-vikoristovuyut-2003455.html>).

Відомий український художник Петро Рибін живе і працює в Татарбунарах Одеської області. Нині створює цикл «фронтових» картин. Ось як Майстер описує роботу з промовистою назвою «Джавеліна»... (<https://www.museum-ukraine.info/?p=14242>).

Марковий аркуш містить шість видів марок із зображеннями зброї, яку нині мають українські військовослужбовці. Це «Вільха», «Нептун», «Стугна», «Джа-

велін», «Байрактар» і «Хаймарс». Марки об'єднали однією назвою – «Зброя перемоги» (<https://suspilne.media/332728-vilha-neptun-stugna-dzavelin-bajraktar-i-hajmars-u-kropivnickomu-pogasili-marku-do-dna-zsu/>).

27. Диванні війська – назва категорії осіб (переважно спеціалістів із ІТ-технологій), що ведуть інформаційну війну в масмедіа; іноді вживається як синонім «диванних експертів» (тих, хто критикує події у суспільстві, дії влади та військових, перебуваючи в домашніх умовах).

Приклади слововживання:

Диванні війська – спеціальні підрозділи військ, які відіграють вирішальну роль в боротьбі за громадську думку. Призначення диванних військ – віртуальне знищення реальних ворогів (https://durkomore.miraheze.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0).

Українські **«диванні війська»** тролять белгородську кацапню, лякаючи бавовною (<https://times.zt.ua/ukrainski-dyvanni-viyska-troliat-byelhorodskukatsapniu-liakaiuchy-bavovnoiu/>).

Диванні війська вже отримали навіть техніку (<https://twitter.com/vkrainets/status/1743285620204622052>).

В Житомирській області продовжуються обстріли північних районів, в Народицькій громаді загинув один військовий, а зі Львову місцеві військові адміністрації атакують **«диванні війська»** (https://www.zhitomir.info/news_206688.html).

28. «Доброго вечора, ми з України» – фраза (ви-слів), гасло, неофіційне військове привітання в Україні, яке набуло популярності під час російського вторгнення в Україну в 2022 році.

Музичний трек від PROBASS Δ HARDI, реліз якого відбувся у жовтні 2021 року, а також що стало популярним після Сингл вийшов у жовтні 2021 року. Його творці DJ ProBass (Артем Ткаченко) та DJ Hardi (Максим Мокренко) (Із Вікіпедії).

Привітальний вислів широко використовується в переносному значенні, переважно як власна назва.

Приклади слововживання:

***Доброго вечора, ми з України!** Смачної вечері й віри в перемогу бажують артилеристи 2-го батальйону 67 окремої механізованої бригади СВ ЗСУ! (ТГК Наше місто / Live, 19 листопада 2022 р.).*

***Доброго вечора, ми з України!** До гарних новин. Російські окупанти не сильно розікнали станцію, яка подавала воду до Миколаєва (ТГК Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 12 листопада 2022 р.).*

***«Доброго вечора, ми з України!»** Як хлопець з Кременчука створив найпопулярніший трек в Україні (<https://www.youtube.com/watch?v=jsu-l8R7--U>).*

*28 липня у продажу з'явиться нова марка від «Укрпошти» **«Доброго вечора, ми з України»** (<https://suspilne.media/263858-dobrogo-vecora-mi-z-ukraini-v-ukrposti-rozpovili-koli-nova-marka-bude-u-prodazu/>).*

***Доброго вечора, ми з України! Шоколадні подарункові набори** (<https://prom.ua/ua/p1628094355-dobrogo-vechora-ukrayini.html>).*

29. Донат – назва, що походить із англ. «donate» – «зробити внесок», «пожертвувати», «дарувати» й означає волонтерський внесок або пожертву, добровільну матеріальну допомогу (переважно на потреби ЗСУ), що зазвичай робиться в інтернеті через соцмережі.

Приклади слововживання:

***Донат** для українців 2023 року є не просто благодійним внеском на користь певної справи, це що-*

денний саможертвний внесок у фундамент майбутньої Перемоги (<https://mynizhyn.com/news/misto-i-region/26883-na-sho-komu-i-jak-donatjat-nizhinci.html>).

Маленьким телеграм-каналам складно збирати **донати**, а «мільйонники» для цього роблять замало (<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3814278-veliki-tgkanali-zamalo-roblat-dla-zboru-donativ-vijskovij-blogger.html>).

Рандомні **донати** на збори в соціальних мережах – це добре, але так можна швидко вигоріти та втратити інтерес. Визначте конкретні дні, коли ви готові допомогти армії, щоб не перевантажувати себе ментально та не дуріти від сповіщень банку про списання коштів (<https://rivnepost.rv.ua/news/vtoma-vid-donativ-chomu-vazhlivo-prodovzhuvati-dopomahati-zsu>).

Одразу варто сказати: **донати** – це не спосіб відкупитися, щоб заглушити провину цілілого. Це спосіб зробити свій вклад у велику перемогу. Маленьких внесків не буває. Важлива кожна гривня (<https://gettest.com.ua/yak-donatyty-nebanalno/>).

30. Донатити – похідна назва від слова «донат» – добровільно дарувати, здійснювати пожертву (у вигляді грошей, речей, послуг або ідей) для певної мети (переважно на потреби ЗСУ).

Приклади слововживання:

Біженці за кордоном навпаки відносно частіше обирали варіанти **донатити** і волонтерити, цікавитися історією України, займатися громадською діяльністю, споживати українські товари і контент (https://lb.ua/society/2023/08/23/571401_donatiti_zsu_rozmovlyati.html).

Українці **донають** на Збройні сили України у середньому 1 525 гривень, що вдвічі менше, ніж рік тому (<https://suspilne.media/452490-ukrainci-stali-mense->

donatiti-na-zsu-eksperti-nazvali-pricini-i-sposobi-ce-zminiti/).

Тил для Перемоги мусить **донатити** ЗСУ та впливати на владу (<https://kievvlast.com.ua/mind/til-dlya-peremogi-musit-donatiti-zsu-ta-vplivati-na-vladu>).

Наші люди збирають кошти на дрони, пікапи, амуніцію для військових, медиків, підтримку постраждалим від війни тощо. **Донатять** всі – бізнеси, волонтери, пенсіонери, діти і дорослі з України та зусього світу (<https://hub.kyivstar.ua/articles/donat-maye-znachennya-dobirka-blagodijnyh-fondiv-dlya-dopomogy>).

Донатити, друзі, треба **донатити** кожного дня і гривню, чи десять значення не має, лише донат має значення, тому **донатьте**, брати та сестри! (https://www.tiktok.com/@konstantin_skiba/video/7221551344379874561).

31. Евакуація (примусова евакуація) – організоване вивезення людей із зони бойових дій або небезпеки, що стала частиною нової реальності для багатьох українців за період російської агресії; вивезення матеріальних чи культурних цінностей із небезпечної зони.

Приклади слововживання:

На законодавчому рівні сьогодні не визначено чіткого порядку і повноважень органів влади для проведення **примусової евакуації** дітей із зон бойових дій. А це ускладнює захист їхнього життя в умовах воєнного стану (<https://unba.org.ua/news/10138-primusova-evakuaciya-ditej-chim-mae-zajmatisya-naspolicija.html>).

«Зважаючи на безпекову ситуацію та постійні обстріли з боку ворога, доцільно повести **евакуацію** у примусовий спосіб», – повідомив заступник голови

Донецької облдержадміністрації Ігор Бойко (<https://suspilne.media/donbas/895009-primusova-evakuacia-rodin-z-ditmi-z-21-naselenogo-punktu-pokrovskoi-ta-komarskoi-gromad-doneccini-vivezut-ditej/>).

У зв'язку з погіршенням безпекової ситуації на Боровському напрямку, під час засідання Ради оборони Харківської області було прийнято рішення про **евакуацію** в примусовий спосіб дітей з батьками з селища Борова. **Евакуації** підлягає 119 дітей (<https://kharkivoda.gov.ua/news/128834>).

Російська пропаганда неодноразово використовує **евакуацію**, організовану українською владою в межах України, для поширення неправдивих новин, які підривають довіру до України, української влади (<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/primusova-evakuaciya-ditey-z-nebezpechnih-teritoriy-hto-pidlyagaye-umovi-provedennya-i-prihistku-50363553.html>).

32. Єдиний фронт – неологізм, що використовується для позначення об'єднання зусиль різних держав та громадських організацій у боротьбі з російською агресією.

Приклади слововживання:

Україна у спротиві. Від військових, які є на передовій, до дипломатів та громадянського суспільства – це і є наш **єдиний фронт**. Але наш спротив має бути конкретизований. Ефект накопичення допомоги – вкрай важлива категорія, яка має допомогти нам у вибудові власної стратегії оборони (<https://day.kyiv.ua/article/polityka/yedynyuy-front>).

Військові, рятувальники, лікарі, волонтери – **єдиний фронт** захисту України (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3592806-vijskovi-ratuvalniki-likari-volonter-edinij-front-zahistu-ukraini.html>).

*Прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер та президент Франції Еммануель Макрон готові поїхати до Вашингтону разом із Президентом України Володимиром Зеленським, щоб представити президенту США Дональду Трампу **єдиний фронт** щодо мирного плану (<https://sud.ua/uk/news/abroad/324809-makron-i-starmer-gotovy-poeihat-s-zelenskim-v-ssha-chtoby-predstavit-edinyy-front-po-mirnomu-planu-daily-mail>).*

33. Ждуни – назва категорії осіб, які залишаються на території під контролем однієї сторони, але чекають на прихід іншої; синонім – почекуни.

Приклади слововживання:

*На війні вбивають **україноцентристів**, а в тилу залишаються **ждуни**, дезертири, прокурори-інваліди та судді, які саджають патріотів у тюрми (<https://i-ua.tv/news/89903-chy-vyhidnyi-rozkol-u-suspilstvi-dlia-vlady>).*

*Більш радикальні **ждуни** чекають там на перемогу путіна, а менш радикальні – на несприятливі для України умови припинення війни (архимандрит Кирило Говорун) (https://risu.ua/zhduni-v-upc-mp-cheKayut-na-prihid-putina-abo-nevigidni-dlya-ukrayini-peremovini---arhimandrit-govorun_n150691).*

*Стереотипи про «**ждунів**» (або «почекунів») на Донбасі як підтверджуються, так і спростовуються (<https://sil.media/p/zhduni-i-patrioti-818571-11599>).*

*Ви навіть не уявляєте, скільки «**ждунів** руского міра» навколо нас. Вони продалися за криваві рублі, а іноді вони просто відбиті на голову ідейники, які зрадили Україну, здавали військових, а тепер сидітимуть у в'язниці, хтось навіть довічно (<https://tsn.ua/ukrayina/ya-pidtrimuyu-putina-meni-podobayetsya-viyna-ci-zradniki-shokuvali-ukrayinciv-2447035.html>).*

34. «Жест доброї волі» – фраза, якою українці глузливо називають втечі окупантів із Харківщини, Херсона та інших окупованих міст і сіл України. Назву на початку квітня 2022 року публічно вжив пресекретар президента РФ Дмитро Песков, назвавши «жестом доброї волі» відхід російських військ із Київської області (<https://dzvin.media/news/orky-ta-bavovna-yaki-slova-staly-virusnyumu-v-ukrayini-za-rik-velykoyi-vijny/>).

Приклади слововживання:

Перший **«жест доброї волі»** зробили наприкінці березня, коли Росія повністю відступила з півночі України після поразки у битві за Київ. Після недавнього відступу РФ 30 червня зі стратегічно важливого аванпосту на Чорному морі на острові Зміїний Кремль аналогічним чином заявив, що відступає як **«жест доброї волі»** щодо України. Українці сподіваються на ще багато подібних **«жестів доброї волі»** найближчими тижнями, оскільки вони прагнуть витіснити російські війська з півдня та сходу своєї країни (<https://gazeta.ua/blog/57421/zesti-dobroyi-volita-denacifikaciya-so-oznachaye-leksika-kremlya>).

«Ми вже бачили і відхід росіян з Київської області, взагалі з півночі України, і відхід зі змійного. Це все подавалося як **«жест доброї волі»**. Чому ми зараз і використовуємо іронічно цей термін... Схоже, що тактика української армії якраз і полягає в тому, щоб з мінімальними втратами з нашого боку вичавити російські війська з Херсона», – зазначив Володимир Фесенко (<https://www.unian.ua/war/rf-gotova-donovih-zhestiv-dobroji-voli-ale-z-krimom-i-donbasomce-ne-prokatit-ekspert-11967186.html>).

Мені здається, що росіяни це вже зрозуміли, і зараз вони будуть вигадувати, який **«жест доброї волі»** будуть робити далі, чому вони припинять ці бойові дії біля Бахмута,

- *повідомив військовий експерт* (https://24tv.ua/rosiyani-obdumuyut-zhest-dobroyi-voli-bilya-bahmuta-viyskoviy_n2231135).

Росія підтвердила, що залишає острів, але назвала це «**жестом доброї волі**», на який вона пішла начебто для того, щоб розблокувати експорт українського зерна. І тепер – черга за Україною (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61998995>).

• 3 •

35. «Загони Путіна» – (у перекл. з рос. «Отряды Путина») – назва офіційно не зареєстрованого російського громадського руху, що складається переважно з жінок похилого віку, який створений засновником благодійного фонду «Соціальна справедливість», краснодарським бізнесменом Маратом Дінаєвим із метою підтримки Володимира Путіна відеовиступами в масмедіа.

Приклади слововживання:

Росіяни створюють у тимчасово окупованому Енергодарі «загони Путіна» з пенсіонерів (https://lb.ua/society/2024/01/21/594749_rosiyani_stvoryuyut_timchasovo.html).

А російські політтехнологи винаходять все нові способи, як підтримати позитивний імідж російського президента. Один з таких проєктів – громадська прокремлівська організація «**Загони Путіна**» (<https://www.radiosvoboda.org/a/donbas-realii-z-kym-voyuyut-zagony-putina/29580849.html>).

Зазначається, що загони створюють за зразком чинних на території РФ «загонів Путіна», які складаються з пенсіонерок, що мають хороші навички комунікації (<https://glavcom.ua/country/incidents/rosijani-na-okupovanikh-teritorijakh-stvorjuyut-zahoni-putina-z-pensionerok-981458.html>).

«Загони Путіна», які складаються з пенсіонерів-фанатиків російського диктатора, записали відеозвернення, в якому розкритикували спікерку Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі за її візит до Тайваню (<https://tsn.ua/svit/bezsoromnicya-kudipolizla-zagoni-putina-nakinulisya-na-pelosi-cherez-vizit-na-tayvan-2126152.html>).

Літні активістки руху російського руху «Загони Путіна» вимагали від президента України Володимира Зеленського припинення атак безпілотниками по РФ (<https://www.dsnews.ua/ukr/politics/ti-prograv-babusi-z-zagoniv-putina-prosyat-zelenskogo-ne-zapuskati-bezpilotniki-rosiyeyu-video-02082023-484431>).

36. Зрадофіли – назва категорії громадян, які нікому не довіряють, у всьому вбачають підступні дії, зазвичай перекладаючи провини на інших та вважаючи свою думку беззаперечною.

Приклади слововживання:

*Найчисельнішими залишаються **зрадофіли**, більшість яких пересічні люди, розчаровані у топ-кандидатах (https://pero.org.ua/polityka/_trashed-165/).*

*«**Зрадофілам**» хоч тризуб над Кремлем постав – скажуть, що криво. І дороги криві, і мости короткі, і театри в історичний пейзаж не вписуються, і ремонти пересуватися заважають, і заводи не те випускають, борщі не так варять» (Петро Порошенко) (<https://uain.press/articles/557421-557421>).*

*Після кожного контакту з росіянами неодмінно знаходяться **зрадофіли**, які чи то на Фейсбуку викривають зраду, чи то статті пишуть із пересмикуванням фактів або недоговорюванням. Хоча в окремих випадках критика була справедливою, але аж ніяк не від **зрадофілів** (<https://detector.media/blogs/>*

article/118405/2016-09-03-zrada-chy-peremoga-prostosunky-z-rosiyskymy-zhurnalistamy/).

37. ЗСУ – слово-аббревіатура, утворене від назви Збройних сил України – військового формування, на яке відповідно до Конституції України покладені завдання з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності (Із Вікіпедії).

Збройні сили України забезпечують стримування збройної агресії Росії проти України, охорону повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря України, а також беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом; дають відсіч ворогам-окупантам у реаліях російсько-української війни.

Приклади слововживання:

*«Українці, нарешті, зрозуміли, що потрібно годувати своє військо, щоб не прийшлося годувати чуже. Для мене за честь було і є служити з чоловіками та жінками в підрозділах **ЗСУ**. З добровольцями, що пішли захищати свою землю, з мобілізованими, з контрактниками, які ще до війни обрали собі професію військового чи які обрали її зараз. Захищати свою землю – то не професія, а поклик душі»* (<https://www.radiosvoboda.org/a/29640956.html>).

*Наступальні операції це не парад від точки А до точки В без спротиву та жертв. І що коли ситуація на фронті спочатку стабілізується, а потім **ЗСУ** почнуть витискати ворога – спочатку все буде дуже повільно, методично, без різких рухів. І це буде тяжко і криваво* (<https://espresso.tv/kontrnastup-zsu-tse-ne-pro-kavuni-i-chereshni>).

*Сьогодні не лише День **ЗСУ**, зараз рік **ЗСУ**, і я думаю час **ЗСУ**. Час, коли всі бачать, хто такі українські захисники, захисниці. Хтось називав себе «другою армією»*

єю світу», але всі бачать, у кого перше місце, всі бачать вашу міць, гарт, ваші вміння, ваші стандарти (Звернення Президента України Володимира Зеленського; 6 грудня 2022 р.).

В інтересах **ЗСУ** прошу всіх причетних зберігати інформаційну тишу по напрямку півдня. Разом до перемоги (ТГК Віталій Кім/ Миколаївська ОДА; 9 листопада 2022 р.).

У **ЗСУ** сильні ангели – охоронці. Наш боєць дивом уникнув поранення в голову під час контактного бою. Куля пролетіла за лічені сантиметри над його шоломом (ТГК Україна; 12 квітня 2022 р.).

38. Z-патріоти – зневажлива назва росіян – прибічників загарбницької політики Володимира Путіна, носіїв так званого «руського мира», а також зрадників України, що підтримують російський окупаційний режим.

Приклади слововживання:

Як повідомляють аналітики Інституту вивчення війни у звіті, «воєнкори» та різні **«Z-патріоти»** РФ все частіше і більше перебільшують втрати, які нібито зазнають ЗСУ, і все менше розповідають про втрати та проблеми окупаційної армії (<https://www.unian.ua/war/u-rosiji-voyenkori-ta-z-patrioti-zminili-politiku-visvitlennya-kontrnastupu-zsu-isw-12344988.html>).

Знищення Ту-22М3: **Z-патріоти** занили, що РФ втратила літак, який більше не може випускати (<https://www.unian.ua/russianworld/znishchennya-tu-22m3-z-patrioti-zanili-shcho-rf-vtratila-litak-yakiy-bilshe-ne-mozhe-vipuskati-12366708.html>).

Зрадник України, який став затятим **Z-патріотом**, відмовився виступати на Кубку світу, бо не почує гімн росії (https://radiotrek.rv.ua/news/zradnik-ukrayini-yakiy-stav-zatyatim-z-patriotom-vidmovivsya-vistupati-na-kubku-svitu-bo-ne-pochuie-gimn-rosiyi_309226.html).

Z-patrioty залишилися незадоволені вбранням. «Дивна форма у російській школі... з кольорами українського прапора...», – дивуються росіяни (<https://patrioty.org.ua/blogs/z-patrioty-zalyshylysia-nezadovoleni-navka-vidpravyla-donku-do-shkoly-iz-ukrainskym-praporom-foto-481701.html>).

Докладемо спільних зусиль, аби жоден **z-patriot** не потрапив на міжнародні спортивні арени (Вадим Гутцайт) (<https://www.kmu.gov.ua/news/vadym-huttsait-doklademo-spilnykh-zusyl-aby-zhoden-z-patriot-ne-potrapyv-na-mizhnarodni-sportyvni-areny>).

В Росії **Z-patrioty**, серед яких депутат нелегітимної Державної думи Федеральних зборів РФ Олег Матвейчев, розкритикували колишню журналістку каналів Віктора Медведчука Діану Панченко (<https://news.obozrevatel.com/ukr/russia/v-rosii-z-patrioti-rozkritikuvali-zhurnalistku-telekanaliv-medvedchuka-dianu-panchenko-yak-ii-mogli-pustiti-v-rosiyu-video.htm>).

39. Іти (йти) за російським (воєнним) кораблем (слідом за російським кораблем; услід за російським кораблем) – назва, що стала народним фразеологізмом й означає «пити в небуття, згинутися, зникнути».

Вислів походить від фрази «Русский военный корабль, иди нах#й», яка була відповіддю українських прикордонників острова Зміїний на пропозицію російського крейсера «Москва» здатися, що став символом українського спротиву і незламності та набув популярності.

Приклади слововживання:

«Упевнений, що високий професіоналізм військ українського флоту та уміле володіння сучасним озброєнням і військовою технікою, які ви вже продемонстрували усьому світові, гарантовано

відправлять **услід за «російським кораблем»** решту корабельного складу російського агресора» (В. Зеленський) (<https://www.ukrinform.ua/rubricato/3520796-zelenskij-pobazav-morakam-vidpraviti-flot-voroga-uslid-za-rosijskim-korablem.html>).

Бойкот так бойкот: чому російські книжки мають **йти за російським кораблем** (<https://mind.ua/openmind/20239736-bojkot-tak-bojkot-chomu-rosiyski-knizhki-mayut-jti-za-rosijskim-korablem>).

«Шредер зі своїми пропозиціями може **йти за російським воєнним кораблем**» (О. Хара) (<https://espresso.tv/shreder-zi-svoimi-propozitsiyami-mozhe-yti-za-rosiyskim-voennim-korablem-diplomat-khara>).

Економіка Рашки **йде за російським кораблем!** Найбільші економічні втрати агресора – рубль. Центробанкофіційно встановив курс 120 рублів за долар США (https://24tv.ua/ekonomika-rosiyi-yde-za-rosiyskim-korablem_n1902189) (https://24tv.ua/ekonomika-rosiyi-yde-za-rosiyskim-korablem_n1902189).

«Вбитими росія втратила вже майже 30 тисяч, пораненими – втричі більше. Щонайменше – тисяча дезертирів і близько тисячі полонених. Човен політичного режиму путіна **йде на дно. Туди, за російським кораблем!**» (В.Наливайченко) (<https://ba.org.ua/valentin-nalivajchenko-choven-politichnogo-rezhimu-putina-jde-na-dno-slidom-za-rosijskim-korablem/>).

Представники окупантів обурилися, що їх послали **слідом за «російським кораблем»** (<https://www.unian.ua/world/polovina-delegativ-pokinula-zasidannya-obsye-cherez-rosiyu-shcho-stalosya-video-12156624.html>).

• К •

40. Кадірівці (кадіровці) – назва членів парамілітарних підрозділів, які підтримували колишнього президента Чеченської Республіки Ахмата Кадірова; за публіцистичними джерелами; кадірівці виконують функції особистої охорони (гвардії) президента Чеченської Республіки Рамзана Кадірова й входять до складу військ Національної гвардії Російської Федерації.

Приклади слововживання:

*Деякі правозахисники ще 2006 року стверджували, що певні операції, які проводилися **кадірівцями**, супроводжувалися серйозними порушеннями прав людини* (<https://tsn.ua/ato/hto-taki-kadirivci-2011207.html>).

*«**Кадірівці**» – це, по суті, Росгвардія, це силова структура поліцейського типу, яка виконує внутрішнє завдання. Вона не призначена для ведення бойових дій. Вони не вмють воювати, їх ніхто не вчив цьому (Олег Жданов)* (<https://nv.ua/ukr/world/countries/vagnerivci-ta-kadirivci-u-chomu-riznicya-poyasnyuye-oleg-zhdanov-novini-ukrajini-50282782.html>).

*Світ переконується, що **кадірівці** – це не Чечня (Михайло Басараб)* (<https://wz.lviv.ua/blogs/471786-svit-perekonuietsia-shcho-kadyrivtsi-tse-ne-chechnia>).

***Кадірівці** встановлюють владу на Донбасі та вивозять майно до Чечні (Центр стратегічних комунікацій)* (<https://suspilne.media/319856-kadirivci-vstanovluut-vladu-na-donbasi-ta-vivozat-majno-do-cecni-centr-strategicnih-komunikacij/>).

*«**Кадіровці**» почали патрулювати Маріуполь (ТГК Україна 24; 23 травня 2022 р.).*

41. Кацап – зневажливо-розмовна назва росіянина.

Уживається в розмовній українській мові з XVIII століття для позначення осіб російської національності. Основною версією вважається утворення від слова

«цап» за допомогою специфічного елемента «ка-» як жартівливе позначення людей, що носять довгі бороди (араб. *qaṣṣāb* ─ м'ясник); зневажлива розмовна назва росіян, яку вживають українці та поляки; російська назва деяких російських субетнічних груп; презирлива назва галицьких московфілів (русофілів), яку використовували народовці (Із Вікіпедії).

За однією із версій, *кацап* походить від виразу «*как цап*». Виникнення цього виразу могло бути пов'язане з російською традицією носити довгі «цап'ячі», «окладисті» бороди (Вікісловник).

Не виключено, що слово *кацап* безпосередньо потрапило в українську мову з самої Росії як образливе прізвисько однієї із сторін російського церковного розколу, і тут асоціювалося з росіянами взагалі. До середини ХХ ст. у деяких українських містах «кацапами» називали старообрядників (<https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/%D0%9A%D0%B0%D1%86%D0%B0%D0%BF.html>).

Приклади слововживання:

Зневажливе прізвисько «кацап» причепилося до московського народу з 1552 року, коли цар Іван Грозний загарбав війною могутнє Казанське ханство, спопеляючи усе на своєму шляху (<https://visnyk.lutsk.ua/news/world/71851-kacap-oznachaie-zhyvoder-a-ork-zhorstokyi-zvir-vsya-pravda-pro-rosiyan/>).

А кацап північний – то наш ворог вічний (<https://www.facebook.com/vladimir.jyuty/posts/1006560306057252/>).

Все, що маєш, кацапи знищать, як не будеш їх убивати (Брати Капранови) (ТГК Україна 24; 8 березня 2022 р.).

Якщо зможуть не допустити кацанив на свій поріг, то дадуть ЗСУ більше часу (<https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsiynnyu-marafon/>

yakshcho-zmozhut-ne-pustyty-katsapiv-na-sviy-porih-to-zsu-matyme-bil-she-chasu-konfliktoloh-pro-opir-okupatsii-u-svatovomu).

*Ворога треба знати в лице: яку військову техніку **кацапи** привезли в Україну* (https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.5.ua/amp/dv/fotogalereja/270158&ved=2ahUKewj1_YbB0ov-AhWNS_EDHfLVB30QFnoECBoQAQ&usg=AOvVaw2xb7N5wMFDiCpKQ-hQzaSc).

42. Кацапня – збірна назва росіян, що походить від слова «кацап».

Приклади слововживання:

***Кацапня** бреше керівництву, що збила український Байрактар* (Радіо Трек: НОВИНИ. Джерело: https://radiotrek.rv.ua/news/kacapnya-breshe-kerivnictvu-shcho-zbila-ukrayinskiy-bayraktar-foto-video_285151.html).

***Кацапня** встановила пам'ятник лєніну в окупованій Новій Каховці* (<https://argumentua.com/novini/katsapnya-vstanovila-pam-yatnik-len-nu-v-okupovan-i-nov-i-kakhovts>).

*Як, **кацапня**, у нас вам спитьсья?* (<https://33kanal.com/news/179567.html>).

*«Прямо зараз **кацапня** використовує фосфорні боєприпаси у приватному секторі одного з районів Бахмута», – йдеться у повідомленні* (<https://tsn.ua/ato/okupanti-vdarili-fosfornimi-snaryadami-po-privatnomu-sektoru-v-bahmuti-video-2192599.html>).

43. Кіборги – метафорична узагальнена назва українських військових – учасників оборони Донецького аеропорту імені Сергія Прокоф'єва під час війни на сході України (26 травня 2014 – 22 січня 2015), у тому числі боїв навколо ДАПу та учасників проривів

для надання допомоги захисникам (Із Вікіпедії); бійці 93-ї окремої механізованої бригади у складі 6-го армійського корпусу Збройних сил та бійців Добровольчого корпусу, створеного на основі «Правого сектора» (https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_hto-taki-kiborgi-i-chomu-nimi-nazivayut-zahisnikiv-doneckogo-aeroportu/589692).

Існує версія, що слово «кіборги» у значенні «захисники Донецького аеропорту» подарував українській мові у вересні 2014 року проросійський бойовик (<https://www.radiosvoboda.org/a/26779804.html>).

Лексема утворена зі слів «кібернетичний організм» (з англійської – cyborg. У медицині – це біологічний організм, що містить вживлені механічні або електронні складники. У науково-фантастичних творах кіборги – напівлюди-напівмашини: людиноподібний робот, гуманоїд, андроїд. 1960 року термін ввів науковець Манфред Клайнс (https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_hto-taki-kiborgi-i-chomu-nimi-nazivayut-zahisnikiv-doneckogo-aeroportu/589692).

Приклади слововживання:

*Українських захисників Донецького аеропорту «**кіборгами**» спочатку прозвали самі російські бойовики, які були вражені стійкістю та мужністю наших військових. Згодом про героїзм захисників ДАПу дізнався весь світ, і назва «**кіборги**» стала символом національної мужності та оплоту народного духу, відданості ідеалам вільної та незалежної України (<http://www.golos.com.ua/article/355189>).*

*У ніч на 11 січня з Донецького аеропорту евакуйовано 6 поранених «**кіборгів**» (<https://armyinform.com.ua/2022/01/20/bytva-za-doneczkyj-aeroport-hronika-podvygu-zyfry-fakty-znachennya-ta-uroky/>).*

«Кіборги» довели, що українці без бою свого не віддадуть (https://lb.ua/society/2023/01/20/543227_kiborgi_doveli_shcho_ukraintsi_bez_boyu.html).

«Кіборг» – це істота, яка не відчуває страху, зайвих емоцій, а просто до кінця виконує те, що потрібно. Мабуть, тому так їх назвали. Це наші найсміливіші хлопці. Я рада, що в одному підрозділі з ними», – сказала в ефірі телеканалу «Інтер» 12 жовтня 35-річна Олена Білозерська – блогер, снайпер Добровольчого українського корпусу (https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_hto-taki-kiborgi-i-chomu-nimi-nazivayut-zahisnikiv-doneckogo-aeroportu/589692).

44. Кішка Шафа (киця Шафа; кішка з Бородянки, кішка Глорія) – назва кішки Глорії з Бородянки, врятованої з розбомбленої російськими агресорами будівлі, яка стала символом незламності українського народу в боротьбі з російськими окупантами (тварина прожила близько двох місяців без їжі та води). Кличку Шафа отримала від волонтерів Зоопатруля на честь шафи з півником васильківської майоліки з іншого зруйнованого будинку в Бородянці.

Приклади слововживання:

Кішка Шафа, що вижила в Бородянці, знайшла новий дім (<https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/kishka-shafa-shcho-vizhila-v-borodyanci-znayshla-noviy-dim-48512.html>).

У повідомленні зазначили, що врятована в Бородянці **кішка Глорія**, яку також назвали **Шафою**, повернулася додому і одужує. «Наша героїчна **киця** багато бігає і грається, а всі ми знаємо, що це свідчить про те, що здоров'я **Шафи** тільки краще!», – розповіли в організації «Зоопатруль» (<https://kyiv24.news/news/shafa-gloryia-z-borodyanky-povernulasya-dogospodariv-kishka-maye-garnyj-apetyt-ta-prodovzhuye-vidviduvaty-likarya>).

***Кішка Шафа**, яку волонтери врятували в Бородянці, уже має власний профіль в Instagram. **Киця**, яка раніше надихнула топових українських художників на створення ілюстрацій, має вже понад 10 тис. підписників (https://gazeta.ua/articles/culture/_ukishki-safi-z-borodyanki-zyavivsviya-svij-profil-v-instagram/1086548).*

***Киця Шафа з Бородянки** – героїня популярних мемів та ілюстрацій (<https://marieclaire.ua/uk/lifestyle/kitsya-z-borodyanki-geroyinya-populyarnih-memiv-ta-ilyustratsij>).*

45. «Кинджал» – назва російського авіаційного ракетного комплексу із високоточною гіперзвуковою аеробалістичною ракетою; гіперзвукова ракета, що є модифікованою версією балістичної ракети системи «Іскандер» для запуску з літаків. Основним носієм ракет комплексу «Кинджал» є модифікований літак МіГ-31К. Один борт здатен нести одну ракету (<https://chas.news/current/kindzhal-scho-vidomo-pro-giperzvukovii-raketnii-kompleks-rosiiskoi-armii>).

Приклади слововживання:

*Масові злети МіГ-31К, носіїв «**Кинджалів**», великі перерви між залпами крилатих ракет та регулярні «тички» «Іскандерами» свідчать про те, що з високою долею ймовірності росіяни готуються до комбінованих ударів (<https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cw420y11pxgo>).*

*Потім Росія випустила кілька потужніших ракет, але не «**Кинджалів**» – знову ж таки, щоб кинути виклик і навантажити українську ППО. Тобто була хвиля дешевших, менш потужних дронів, потім хвиля більш потужних ракет. А вже третя хвиля – гіперзвукові ракети «**Кинджал**» (<https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-ssha-rakety-kyndzhal-/32761650.html>).*

Нагадаємо, Збройні сили України вперше успішно перехопили російську гіперзвукову ракету Х-47 «**Кинджал**» 4 травня 2023 року у небі над Києвом. Збиття «**Кинджала**» підтвердив командувач Повітряних сил ЗС України Микола Олещук 6 травня у ранковому зверненні (<https://speka.media/14-grudnya-ukrayinu-znov-atakuvali-kindzhalami-sho-vidomo-pro-giperzvukovu-raketu-pld4x9>).

Цього тижня Росія знову здійснила ракетну атаку на цілі по всій Україні. В українському мініборони згодом підтвердили, що під час останнього ракетного удару армія РФ використала, зокрема, й гіперзвукові ракети «**Кинджал**» (<https://www.dw.com/uk/so-treba-znati-pro-rosijski-giperzvukovi-raketi-kindzal/a-64951843>).

У п'ятницю, 5 січня, у столиці сапери Державної служби України з надзвичайних ситуацій знешкодили бойову частину російської аеробалістичної гіперзвукової ракети «**Кинджал**» (<https://rubryka.com/2024/01/05/sapery-u-kyyevi-zneshkodyly-bojovu-chastynu-rosiiskoyi-rakety-kyndzhal/>).

46. Колаборант – назва особи, яка усвідомлено та добровільно підтримує російську агресію та співпрацює з окупантами в різних сферах: надає житло, забезпечує їжею, передає інформацію про українських захисників, представників влади та інші дані (<https://news.bigmir.net/ua/6947542-v-natspolitsi-ukrainy-razyasnili-kto-takie-kollaboranty>).

Приклади слововживання:

Колаборанти збираються заблокувати Google і YouTube на окупованих Росією територіях – ISW (<https://hromadske.radio/news/2022/07/24/kolaboranty-zbyraiut-sia-zablokuvaty-google-i-youtube-na-okupovanykh-rosiieiu-terytoriiakh-isw>).

Маріупольці знаходяться у гетто без нормальної питної води та їжі. Вони не можуть виїхати з міста. **Колаборанти** влаштували справжні «голодні ігри» для маріупольців (мер міста Вадим Бойченко) (<https://gordonua.com/ukr/news/war/mariupoltsi-perebuvajut-u-getto-bez-normalnoji-pitnoji-vodi-ta-jizhi-kolaboranti-vlashtuvali-dlja-nih-golodni-igri-ndash-mer-1614640.html>).

Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції запускає чат-бот для отримання інформації про зрадників та **колаборантів** (ТГК Національна поліція України; 23 листопада 2022 р.).

Колаборант скаржиться на байдужість російських чиновників, для яких вирішальним чинником стала прописка, а не документальні підтвердження проживання чоловіка в Херсонській області (<https://most.ks.ua/news/url/kolaborant-z-hersonschini-jakij-vtik-v-rf-skarzhitsja-na-bajduzhist-i-vidmovu-u-vidachi-sertifikatu-na-zhitlo/>).

47. Колабораціонізм (від франц. collaboration – співпраця, співробітництво) – усвідомлене, добровільне та зумисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам. У законодавстві більшості країн назву кваліфіковано як злочин проти своєї держави, зраду (<https://esu.com.ua/article-4446>).

Колабораціонізм під час російсько-української війни – політична, адміністративна, воєнна, економічна, культурна (духовна), побутова співпраця громадян України з російським окупаційним режимом (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

Повномасштабна війна Росії проти України загострила багато проблем, які українська влада вже вирі-

шує або має вирішити. Одна із них – **колабораціонізм** (<https://www.radiosvoboda.org/a/kolaboratsionizm-zakon-kolomiyets-minyust/32357018.html>).

Щоб з'ясувати, як до справ про **колабораціонізм** ставляться мешканці звільнених території, дослідники провели серію зустрічей з представниками шести областей (<https://zmina.ua/media/v-ukrayini-uzheponad-8-tysyach-sprav-pro-kolaboraczionizm-shho-znyny-ne-tak-perekazuemo-zvit-pravozahysnykiv/>).

Жителя Херсонщини, який ймовірно став окупаційним головою Іванівки, судитимуть за **колабораціонізм**. Йому загрожує до 10 років позбавлення волі (<https://suspilne.media/kherson/964711-zagrozuedo-10-rokiv-turmi-okupacijnogo-golovu-ivanivki-nahersonsini-suditimut-za-kolaboracionizm/>).

«...визначною рисою **колабораціонізму** для опитаних є саме умисел, усвідомленість наслідків і бажання допомогти ворогу. Це може стосуватися функціонерів окупаційних органів влади, керівників і високопосадовців у освітніх закладах, на заводах, комунальних підприємствах тощо. Тобто відповідальність мають понести лише вони» (Ярослава Шапорда) (<https://zmina.info/news/v-ukrayincziv-vysokij-zapytna-spravedlyvist-u-spravah-pro-kolaboraczionizm-zchasom-vin-tilky-zrostatyme-doslidzhennya/>).

48. «Коршуни дяді (дядька) Діми» – неофіційна назва спеціального підрозділу генерал-майора Дмитра Марченка, започаткована блогером ТГК «Николаевский Ванёк».

Приклади слововживання:

Зведений загін генерал-майора Дмитра Марченка, який в Миколаєві ще називають **«коршунами дяді Діми»**, отримав від «Миколаївобленерго» 3 «мавіка» (<https://inshe.tv/mykolayv/2023-09-28/797600/>).

Коршуни дядька Діми спільно з іншими підрозділами під командуванням ОУВ Херсон продовжують виконання бойових завдань на лівому березі Херсонської області (<https://khersondaily.com/news/pidrozdil-general-a-marchenka-rozgromiv-rotu-shturmovikiv-rf-na-livoberezhzhzi-khersonshchini-detali>).

Коршуни дяді Діми хотіли закинути бімбу та пошкодити/знищити ворожий кулемет на лівому березі Херсонської області (https://twitter.com/hochu_dodomu/status/1690355872256409600).

49. Країна 404 (територія 404) – метафорична іронічно-зневажлива назва території Російської Федерації, що вживається як натяк на її неспроможність, фіктивне існування чи деградацію суспільства.

Приклади слововживання:

Росія зараз демонструє всі ознаки країни, що не відбулася, **«території 404»** – утворення, яке швидко деградує і вмирає (радник глави Офісу президента Володимира Зеленського Михайло Подоляк) (<https://www.unian.ua/war/rozpad-rosiji-2023-mihaylo-podolyak-poyasniv-chomu-rosiya-teritoriya-404-12285189.html>).

Минулої доби росія підтвердила свій статус **країни 404**. По суті, вона такою повноцінно стала в 2020 році, коли над Конституцією поглумилися нахабно, але зараз, в історії деградації російської державності була поставлена жирна точка (<https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/kraina-404-svit-pobachiv-scho-putin-ne-zdatnij-kontrolyuvati-situatsiyu-v-rf.htm>).

Навіщо **«країні 404»** потрібен мільйон українців? (<https://armyinform.com.ua/2022/03/31/navishhokrayini-404-miljony-ukrayincziv/>).

Важливим є те, що **«росія»** має зникнути як явище, що символізує антилюдський державний режим.

*Країна, яка поки що займає 1/6 суші, яка за площею найбільша у світі, так і не стала Великою, а просто лишилася «большой». Це країна фейк. Це **країна 404**. Це країна, яка не має права бути на карті світу. У тому вигляді та з тією агресивною поведінкою, що вона демонструє» (Артур Палатний) (<https://promin.cv.ua/2023/06/12/rosiia-maie-znyknuty-ia-k-iavyshcheshcho-symvolizuie-antyludskiyi-derzhavnyi-rezhym-artur-palatnyi.html>).*

*Росія – уже офіційно **країна 404**. Тумбочка з газовим балоном, що уявила себе світовим гегемоном, буде поставлена на місце (О. Гончаренко) (<https://gordonua.com/ukr/blogs/aleksey-goncharenko/rosija-vzhe-ofitsijno-krajina-404-putin-stav-novim-kitajskim-vasalom-1611858.html>).*

50. Курська операція – назва української загальної військової операції на прикордонній території Росії, розпочатої 6 серпня 2024 року, внаслідок чого Збройними силами України відбувся перетин російсько-українського кордону поблизу міста Суджа й формування буферної санітарної зони з метою самооборони.

Приклади слововживання:

***Курська операція** Сил оборони дозволила перенести повномасштабні бойові дії на територію Росії та змусила противника перекинути найбільш боєздатні військові частини з інших напрямків (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3963507-kurska-operacia-ne-vtratila-svogo-znacenna-i-cerez-sist-misaciv-sirskij.html>).*

*Через майже пів року після початку **Курської операції** Україна втратила близько половини зайнятої у серпні минулого року території (<https://www.radiosvoboda.org/a/kursk-tanky-challenger2-zsukordon-rosiya/33288778.html>).*

***Курська операція** є одним із пунктів плану перемоги України у війні (Володимир Зеленський) (<https://>*

www.president.gov.ua/news/kurska-operaciya-ye-odnim-iz-punktiv-planu-peremogi-ukrayini-92857).

Массікот зазначає, що Покровський напрямок був дещо послаблений, оскільки українці направили розташовані в районі Покровська кілька бригадних одиниць для участі у **Курській операції** (<https://www.holosameryky.com/a/kurska-operatsija-i-stan-bihny-fond-carnegi/7788066.html>).

51. Людолови – назва працівників ТЦК, які здійснюють примусову мобілізацію людей призовного віку.

Приклади слововживання:

В ЗСУ закликали не називати **«людоловами»** працівників ТЦК, які пройшли пекло війни (<https://tsn.ua/exclusive/lyudolovi-z-tck-ekspert-poyasniv-scho-potribno-terminovo-zminiti-v-mobilizaciji-2544943.html>).

«Як дійшло до того, що до цих людей, які пройшли пекло, стало прийнятним ставитись як до ворогів і називати **«людоловами»?**» (командувач Сухопутних військ ЗСУ генерал-лейтенант Олександр Павлюк) (https://lb.ua/society/2024/03/24/604974_pavlyuk_spivrobotniki_ttsk_tse.html).

А на концерт «95-го КВАРТАЛу» **людолови** з ТЦК у супроводі поліції завітають? (https://www.instagram.com/dmitry_bespaly/p/DBBj hvpt1KM/).

ЛЮДОЛОВ з ТЦК Полтави погрожує вилоту око інваліду (https://www.youtube.com/watch?v=dYjg4QX4TAs&ab_channel=%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA).

52. Марафон (телемарафон) «Єдині новини» – назва загальноукраїнського інформаційного теле-

марафону, запущеного 24 лютого 2022 року з метою інформування населення щодо ситуації в Україні від початку російського вторгнення в Україну. Контент виробляють суспільний мовник Національна суспільна телерадіокомпанія України, три приватні медіахолдинги «1+1 Media», «Starlight Media» та «Inter Media Group», а також телеканал ВРУ «Рада», що належить Верховній Раді України (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*Причиною створення телевізійного **марафону «Єдині новини»** було повномасштабне вторгнення Росії, яке не припинилося, тому нема підстав для його припинення (радник голови Офісу президента України Михайло Подоляк) (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-ofis-zelenskoho-telemarafom-jedyni-novyny/32678327.html>).*

*Українські телеканали розглядають можливість зміни формату загальнонаціонального **марафону «Єдині новини»** (<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3807538-telekanali-rozgladaut-mozlivist-zmini-formatu-marafonu-edini-novini-karandeev.html>).*

*Національний марафон **«Єдині Новини»** було створено заради оперативного, достовірного та якісного інформування країни в час повномасштабного вторгнення, підтримки національної єдності та інформаційної протидії ворогу (<https://tsn.ua/ukrayina/rik-yednosti-365-dniv-marafonu-yedini-novini-2272894.html>).*

*З початку повномасштабної війни в Україні працює інформаційний **марафон Єдині новини**. Найбільші українські телеканали, зокрема, ICTV, об'єдналися, щоб суспільство мало цілодобовий доступ до найважливіших новин з Києва, Одеси, Миколаєва, Львова, Рівного, Запоріжжя, Івано-Франківська та інших українських міст (<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/>*

suspilstvo/20220429-informacijnyj-marafon-yedynynovyny-onlajn-translyacziya/).

Телемарафон «Єдині новини» викликає все більше критики та сумнівів у своїй доцільності. Серед головних закидів на адресу телемарафону – ризики, які він може нести для майбутнього медіа як бізнесу, а також для свободи слова загалом (<https://texty.org.ua/fragments/108609/chomu-telemarafon-yedynynovyny-zahrozhuye-svobodi-slova-i-mediabiznesu/>).

53. Марчелло (Марчело; генерал-майор Марченко) – народний позивний Дмитра Олександровича Марченка, українського військового, генерал-майора Збройних сил України, начальника Головного управління розвитку та супроводження матеріального забезпечення ЗСУ, учасника війни на сході України, який під час повномасштабного російського вторгнення керував обороною Миколаєва (з 25 лютого до 6 квітня 2022 року), урятувавши місто від окупації (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

В ефірі «Час: Online» з Марією Скібінською на «5 каналі» говорили з **генерал-майором Дмитром Марченком** із позивним «**Марчелло**» про те, чому не були підірвані дамби і мости на півдні Україні під час вторгнення росіян та як довго може тривати війна (<https://tverezo.info/post/158102>).

Марчело, Welcome back! (ТГК Віталій Кім / Миколаївська ОДА; 27 липня 2022 р.).

У середу, 27 липня, стало відомо, що до Миколаєва повернувся **генерал-майор ЗСУ Дмитро Марченко**, який командував захистом міста на самому початку масштабного вторгнення. **Марченко** або як його іноді називають «**Марчелло**» став справжньою легендою, організувавши оборону Миколаєва так, що вже 6-й місяць усі спроби просунутися до нього окупантів

зазнають краху, а ЗСУ навіть готують контрнаступ на херсонському напрямку (<https://telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2022-07-27/5711944-groza-rossiyan-i-legendarnyy-zashchitnik-nikolaeva-kto-takoy-general-dmitriy-marchenko>).

25 лютого, у свій 44-й день народження, **Марчелло** дістався Миколаєва. Місто було охоплене панікою (<https://bukinfo.com.ua/personaliji/yak-general-marchenko-zupynyv-rosiyskyh-zagarbnykiv-na-shlyahu-do-odesy>).

Бойовий генерал Марченко, кіборг **«Марчелло»** успішно керує обороною Миколаєва і наводить жах на російських окупантів (<https://znaniya.com/task/52195289>).

54. «Мінуснути» – знищити, знешкодити ворога або ворожу техніку.

Приклади слововживання:

ЗСУ **«мінуснули»** понад півтори тисячі окупантів: оновлені втрати ворога від Генштабу (<https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-zsu-minusnuli-ponad-pivtori-tisyachi-okupantiv-genshtab-onoviv-vtrati-12798795.html>).

Як на протезі **«мінуснути»** 100 окупантів: ексклюзивне інтерв'ю з унікальним пілотом коптерів (<https://tsn.ua/video/video-novini/yak-na-protezi-minusnuti-100-okupantiv-eksklyuzivne-interv-yu-z-unikalnim-pilotom-kopteriv.html>).

«Мінуснули» бронетанкову групу на Куп'янському напрямку: Сили оборони показали успішне відбиття штурму (<https://armyinform.com.ua/2024/12/22/minusnuly-bronetankovu-grupu-na-kupyanskomu-napryamku-sily-oborony-pokazaly-uspishne-vidbyttya-shturmu/>).

У складних умовах нічної видимості мобільній вогневій групі прикордонників Одеського загону вдалося

«мінуснути» ворожий БпЛА в небі, який заходив на удар з моря (<https://dpsu.gov.ua/ua/news/41352-%20VIDEO%20-Prikordonniki-minusnuli-chergovu-vorozhu-balayku-v-nebi-nad-Mikolaivshchinou>).

Волинські прикордонники відбили штурм та **«мінуснули»** окупантів на Новопавлівському напрямку (<https://konkurent.ua/publication/134616/volinski-prikordonniki-vidbili-shturm-ta-minusnuli-okupantiv-na-novopavlivskomu-napryamku-video/>).

Поблизу Лимана та Куп'янська сталося 9 боєзіткнень, наші **«мінуснули»** 52 окупантів, ще 101 – поранили (<https://novynarnia.com/2023/05/17/poblyzu-lymana-ta-kupyanska-stalosya-9-boyezitknen-nashi-minusnuly-52-okupantiv-shhe-101-poranyly/>).

55. «Місто-герой України» – назва почесної відзнаки, встановленої Президентом України 6 березня 2022 року для вшанування подвигу, масового героїзму та стійкості громадян, виявлених у захисті своїх міст під час відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України (із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*«Я підписав декілька дуже важливих указів. Про присвоєння почесної відзнаки **«Місто-герой України»** ще чотирьом містам: Буча, Ірпінь, Охтирка, Миколаїв» (Володимир Зеленський) (<https://suspilne.media/221342-prezident-zelenskij-prisvoiv-mikolaevu-zvanna-misto-geroj/>).*

*Основа верхівки держака виготовляється зі сплавів міді з гальванічним покриттям у формі циліндра, прикрашеного рельєфним рослинним орнаментом з припаяною до нього прямокутною пластиною з написами: **«Місто-герой України...»** і «Указ президента України №» (<https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/22/7394627/>).*

«Миколаєву за те, що ми витримали ось цей наступ, присвоєно звання **міста-героя**. Але ми в Миколаєві, кажемо, що ми не **місто-герой**, ми – місто героїв» (О. Сенкевич) (<https://ukrainian.voanews.com/a/6980819.html>).

Також цим словом називають українців із тимчасово окупованих територій, (зазвичай примусово) мобілізованих для бойових дій на час повномасштабного вторгнення росії (<http://myslovo.com/?dictionary=%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BA%D0%B8>).

Мобіки різко збільшили кількість скарг на своє становище на фронті (ТГК Український телеграм; 10 березня 2023 р.).

Через це **«мобіки»** зібралися біля намету генерала та почали бунт. (https://24tv.ua/epopeya-protestom-mobilizovanih-kazani-prodovzhuyetsya-merezha_n2192836).

«**Мобіки**» розповіли, що їх відправили на штурм ЗСУ під Авдіївкою...» (ТГК ТСН новини; 18 березня 2023 р.).

57. Мовний фронт – поняття, що означає комплекс заходів (державного, регіонального, міського та ін. рівнів), спрямованих на охорону, популяризацію та всебічний розвиток української мови; мовна пропаганда з метою захисту національних інтересів в умовах російсько-української війни.

Приклади слововживання:

*Тому ми вирішили, що це буде нашим **фронтом**, де кожен з нас буде солдатом на цьому **мовному фронті**. На **фронті** національної безпеки. Те, що ми вміємо робити найкраще (Ірина Ключковська). (<https://wz.lviv.ua/interview/454821-my-vyrishyly-shcho-kozhhen-z-nas-bude-soldatom-na-movnomu-fronti>).*

*Тож саме час долучатися до **мовного фронту**, якщо ви ще спілкуєтеся та думаєте російською (https://ipress.ua/articles/doluchaiemosya-do-movnogo-frontu-kilka-porad-yak-shvydko-ta-bezbolisno-pereyty-na-ukrainsku_333629.html).*

*І сьогодні **мовний фронт** – серед основних ліній нашої оборони, стійкий маркер «свій – чужий». Українська єднає та захищає нас від ворога (Тарас Кремень) (<https://mova-ombudsman.gov.ua/news/taras-kremin-ukrainska-mova-vilnykh-ta-hidnykh-vona-iednaie-ta-zakhyshchaie-nas-vid-voroha-interviu>).*

*Дай, Боже, нам втримати найосновніший **мовний фронт** у політичних боях і перейти врешті-решт в експансивний наступ нашою мовою (Ірина Фаріон) (https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/53752fca68c8c/page_6/).*

58. Мобілізація – згрубіло-іронічна назва процесу мобілізації й поповнення Збройних сил Російської Федерації новими військовослужбовцями, що в українському дискурсі вживається в значенні позбавленого будь-якого сенсу знищення чоловічого населення країни-агресора.

Одним із перших це слово використав у своїй творчості заслужений художник України Олег Шупляк (картина «В очікуванні «всеобщей моГілізації»...», ФБ, 20.09.2022) (<https://armyinform.com.ua/2022/09/29/u-slovnyku-neologizmiv-popovnennya-mogylizacziya-shho-porodzhuye-ladakalynizacziyu/>).

Приклади слововживання:

*«Факти, які я спостерігаю – це провал **«могілізації»** в Росії, їх провал забезпечення оцього військового контингенту» (Олексій Резніков) (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3587568-ogolosena-mogilizacia-prizvede-do-zmini-ninislno-rezimu-v-rf-reznikov.html>).*

*«Йде тотальна **могілізація**»: окупанти проводять компанію з залякування українців (https://24tv.ua/totalna-mogilizatsiya-rosiya-poshiryuye-feyki-shhob-zalyakati_n2246376https://24tv.ua/totalna-mogilizatsiya-rosiya-poshiryuye-feyki-shhob-zalyakati_n2246376).*

*«Часткова **могілізація**» від путіна вилася в привід для знування з росіян. Останні дуже ображені, натомість українцям пообіцяли ще більше зброї (Дмитро Редько) (https://ipress.ua/articles/chastkova-mogylizatsiya_vid_putina_vylylasya_v_pryvid_dlya_znushchannya_z_rosiyan_ostanni_duzhe_obrazheni_natomist_ukraintsyam_poobitsyaly_shche_bilshe_zbroi_333866.html).*

***Могілізація** «вагнерівських» зеків сягнула 77% (Михайло Подоляк) (<https://www.depo.ua/ukr/war/mogilizatsiya-vagnerivskikh-zekiv-syagnula-77-podolyak-202301151445409>).*

*І згідно з тим, як відбувається російська **«могілізація»**, можна сказати, що і 100 000 загиблих громадян Росії не спонукатимуть Кремль про щось задуматися (Володимир Зеленський) (<https://news.liga.net/ua/politics/video/zelenskiy-mogilizatsiya-v-rf-pokazala-chto-i-100-000-ubityh-ne-zastavyat-kreml-zadumatsya>).*

59. Мопед (дрон-камікадзе) – назва дрону-камікадзе Shahed-136 («Герань-2», та Mohajer-6), яку започаткували українські військові. Причиною цього є характерний звук, який видає іранський безпілотник під час польоту. Боезаряд може завдати великих руйнувань, викликавши потужну вибухову хвилю. (Вікна-новини. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/dron-kamikadze-harakterystyky/>).

Приклади слововживання:

*Збройні Сили України продовжують вивчати, як РФ використовує свої іранські «літаючі **мопеди**» на полі бою і вже мають конкретні результати – чергові деталі щодо іранської зброї в руках російських військових в ефірі «Національного телемарафону» розповідає начальниця об'єднаного координаційного пресцентру Сил оборони півдня України Наталя Гуменюк (Фонд Громадської Дипломатії. URL: <https://civildiplomat.com/publications/skilki-vsogo-iranskix-droniv-mogla-otrimati-rf-ta-dlya-yakoi-ochevidnoi-cilivorog-zapuskaye-litayuchi-mopedi>).*

*Віталій Кім показав фото збитого **мопед**а та подякував за це нашим прикордонникам. Дрон ліквідували вчора (ТГК Охота на мопеды_ЮГ. URL: https://t.me/mopedu_ug; 14 жовтня 2022 р.).*

*Військовий експерт @OlegZhdanov розповів, що робити українцям, якщо в небі почули гул «**мопедів**» – **дронів-камікадзе** іранського виробництва, які запускають російські окупанти. У чому специфіка цих безпілотників, чи бачить їх ППО? (YouTube. ТСН. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=241o8YwPqvM>).*

*Вночі російсько-іранськими **мопед**ами було атаковано Кривий Ріг. 5 влучань, 1 збиття. Без загублених і постраждалих, – ОВА (ТГК STERNENKO. URL: <https://t.me/sssternenko>; 24 березня 2023).*

60. Мордор (мордор) – метафорична назва, яку вживають українці щодо назви Росії після початку російсько-української війни.

Mordor у перекладі – «Чорна країна», тобто країна, створена та описана Дж. Р. Р. Толкіном, яка існувала у вигаданому світі Середзем'я й була осередком сили зла – Чорного Володаря Сауона (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*«Коли тисячі українських і світових митців засудили війну, яку розв'язала росія проти України, вони продовжують свою творчість на території цього **мордору**, сплачуючи податки державі-агресору. А про свою позицію щодо вторгнення – мовчать», – наголосив міністр культури Олександр Ткаченко (https://t.me/TCH_channel).*

*В орків шаблон рветься від якості життя в Україні! Окупант жаліється дружині, що в селах України живуть краще, ніж в містах **Мордора**. Тому серед радистів мародерство процвітає (<https://t.me/truexanikolaev> 23.03.2022).*

*Дуже важливо називати все своїми іменами. Нам оголосив війну не **Мордор**, а Росія. Це вона посилає свої війська. У військових є контракт із державою на те, щоб вбивати, гвалтувати, викрадати наших дітей. Тому не варто переводити їх у міфічну категорію. Ми маємо називати їх, як є в житті (<https://dailylviv.com/news/polityka/ukrayini-oholosyv-viinu-ne-mordor-a-rosiya-100074>).*

*Розвідники зазначили, що **мордор** продовжує завдавати ударів по станції, чим ставить під загрозу всю Європу. Востаннє удари завдавалися з території окупованого села Водяне, внаслідок чого було пошкоджено насосну станцію та спалахнув ліс біля ЗАЕС (<https://www.drobro.com.ua/armiia-mordorapidihnala-do-enerhodaru-pion-z-zihoiu-ta-praporom-ukrainy-hotuietsia-provokatsiia-na-zaes-rozvidka/>).*

61. «Морські котики» – назва 73-ого морського центру спеціальних операцій імені кошового отамана Антіна Головатого (73 МЦСПО, в/ч А3199) – частини спеціальної розвідки Сил спеціальних операцій Збройних сил України. Дислокується у м. Очаків Миколаївської області (Із Вікіпедії. URL: <http://surl.li/gqexo>).

Приклади слововживання:

Очаківські «морські котики» провели спільні з Великобританією військові навчання (ТРК МАРТ. URL: <https://trkmart.tv/ochakivski-morski-kotyky-provely-spilni-z-velykobrytaniyeyu-viyskovi-navchannya/>).

Очаківські «морські котики» відзначили річницю свого підрозділу (Радіо Свобода. URL: <http://surl.li/gqfiv>).

Очаківські «морські котики» спільно з іноземним легіоном йшли дном річки, щоб зайти до села Херсонської області, яке перебувало в окупації (ТГК ОЧАКІВ ЗАРАЗ. URL: https://t.me/ochakiv_zaraz; 19 листопада 2022 р.).

«Окрема вдячність – нашим «морським котикам», Морському центру спеціального призначення, за успішні дії на Півдні, за відчутний «мінус» у ворога на Херсонському й Запорізькому напрямках, за ту потужну відповідь, яку ми даємо окупанту на його удар по наших силах і містах», – Володимир Зеленський (ТГК ОЧАКІВ ЗАРАЗ. URL: https://t.me/ochakiv_zaraz; 18 березня 2023 р.).

Очаківські морські котики показали, як знищують танк окупантів... (НОВИНИ N. URL: <https://novosti-n.org/ua/news/Ochakivski-morski-kotyky-pokazaly-yak-znyshhuyut-tank-okupantiv-video--265428>).

62. «На нулі» – назва, що означає «бути, воювати на передовій, першій лінії розмежування воюючих сторін».

Приклади слововживання:

*Вже на другий день перебування «**на нулі**» звикаєш до пострілів. Як і до думок про те, що будь-якої миті можеш загинути* (https://tsn.ua/blogi/themes/o_voine/na-nuli-499873.html).

*Військовий з Рубіжного розповів про бої «**на нулі**»* (<https://tribun.com.ua/uk/105343-vijskovij-z-rubizhnogo-pislja-priljotu-bagato-xloptsiv-ne-rozumijut-scho-poraneni>).

*Але як це – бачити ворога за менш як 300 м від тебе? Журналісти The New York Times розповіли та показали, що переживають українські військові «**на нулі**»* (<https://vikna.tv/dlia-tebe/vijna-v-ukrayini/okopna-vijna-v-ukrayini-shho-cze-ta-yaku-taktyku-vykorystovuyut-rosiyany-u-vijni/>).

***На «нулі»** кожна мить може бути останньою* (<https://dou.ua/lenta/articles/frankly-story-of-developer-in-army/>).

*Позиція **на «нулі»** за 140 метрів від ворога: репортаж з-під обстрілів передової* (<https://tsn.ua/video/video-novini/poziciya-na-nuli-za-140-metriv-vid-voroga-reportazh-z-pid-obstriliv-peredovoyi.html>).

*Російська пропаганда просуває фейкове відео, нібито за Україну «**на нулі**» воює солдат з синдромом Дауна* (<https://espresso.tv/viy-na-z-rosiyeyu-v-zsun-na-nuli-voyue-soldat-z-sindromom-dauna-rosiyani-poshiruyut-feykove-video>).

*Другу, більшу частину книжки «Осінь, зима і знову весна» присвячено перебуванню «**на нулі**», тобто на передовій під Попасною* (<https://krytyka.com/ua/reviews/tochka-nul>).

*«У 2014-му мене примкнули до штурмовиків. Батьки досі думають, що я був інструктором безпілотних пристроїв. Так говорили всі, бо сказати батькам, що ти «**на нулі**», було страшніше, ніж іти в бій», – згадує нацгвардієць* (<https://www.5.ua/suspilstvo/>).

skazaty-batkam-shcho-ty-na-nuli-strashnishe-nizh-ity-v-bii-biitsi-natshvardii-pryhadaly-pershi-roky-rosiisko-ukrainskoi-viiny-211104.html).

63. «На щиті» – назва гуманітарного проєкту ЗСУ щодо повернення загиблих військових; місія з евакуації тіл загиблих українських героїв. Вислів «зі щитом або на щиті» використовували ще в давній Спарті в значенні «перемогти або загинути». Воїна, який загинув під час бою, із пошаною повертали на щиті.

Приклади слововживання:

*Нещодавно Генштаб ЗСУ зініціював заміну радянської назви вбитих «Вантаж 200» на «**На щиті**» (https://tvoemisto.tv/exclusive/na_shchyti_zamist_vantazh_200_yak_u_zsu_pozbuvayutsya_radyanskoj_spadshchyny_135977.html).*

*У суботу, 16 грудня, до Луцька прибула Гуманітарна місія «**На щиті**», яка повертає додому тіла Героїв, загиблих на війні від рук російських окупантів (<https://vsn.ua/news/u-lutsk-na-schiti-privezli-tila-zagiblih-na-viyni-geroyiv-video-35463>).*

*У середу 2 серпня орієнтовно о 10:30 до Луцька прибуває гуманітарна місія «**На щиті**», яка повертає додому тіла Героїв, загиблих на війні від рук російських окупантів (<https://www.volynpost.com/news/225677-zavtra-na-volyn-prybuvaie-gumanitarna-misiia-na-schyti-koly-zustrinut-poleglyh-geroiv>).*

*Сокальська громада у скорботі: «**на щиті**» додому повертається Герой Іван Якубовський (<https://www.lmn.in.ua/sokalska-hromada-u-skorboti-na-shchyti-dodomu-povertaietsia-heroj-ivan-iakubovskyj/>).*

64. «Николаевский Ванёк» («Миколаївський Ванек (Ваньок)») – назва популярного миколаївського російськомовного телеграм-каналу, який веде анонім-

ний блогер, імовірно – військовий, що користується величезною довірою українців і має понад два мільйони підписників.

Приклади слововживання:

*Під час повномасштабного вторгнення в Україні з'явились телеграм – канали, які користуються шаленою довірою та популярністю. Вони попереджають про обстріли, вильоти ворожої авіації. І напевне лідер цього списку – **Николаевский Ванёк** (<https://news.meta.ua/news/kievchata-ta-dnepriata-khto-avtor-telegram-kanalu-nikolaevskii-vanek-5162096/>).*

*Список найпопулярніших телеграм-каналів Миколаєва очолив анонімний «**Николаевский Ванёк**», кількість підписників якого перевищила позначку в один мільйон (<https://nikvesti.com/ru/blog/show/11601>).*

*«**Николаевский Ванёк**» допомагає збирати кошти на ЗСУ: збори за його підтримки закриваються за кілька хвилин, а йому безмежно довіряють. Іноді історії про збори розчулюють своєю невимовною любов'ю до України (<https://kavun.city/articles/298039/ne-pisyaemo-i-ne-spimo-yak-pidpisniki-nikolaevskogo-vanka-chekayut-jogo-z-vidpustki>).*

*При цьому моніторинговий канал «**Миколаївський Ванек**» також прокоментував подію (<https://khersondaily.com/news/pidrozdil-generalamarchenka-rozgromiv-rotu-shturmovikiv-rf-nalivoberezhzhi-khersonshchini-detali>).*

*У телеграм каналі **Миколаївський Ванёк** написав: в принципі, якщо до більшості мопедів приписати приставку, де б вони не були, «курс на Старкон», то не помилишся (<https://starkon.city/articles/325636/masovana-ataka-bezpilotnikami-na-hmelnichchini-trivoga-lunala-dvichi>).*

65. «Ой у лузі червона калина...» – назва української пісні, написаної на початку 1914 року в підавстрійській Галичині Степаном Чарнецьким за мотивами останнього куплету козацької пісні XVII століття «Розлилися круті бережечки». Після початку Першої світової війни ймовірно доповнена Григорієм Трухом, виконувалася січовими стрільцями, стала народною (Із Вікіпедії).

Нова хвиля популярності гімну Українських Січових Стрільців почалася 27 лютого. Тоді соліст гурту «Бумбокс» Андрій Хливнюк, який став зі зброєю в руках на захист України, вступивши до тероборони, наспівав пісню у центрі Києва, на Софійській площі (<https://life.liga.net/istoriyi/interview/oy-u-luzi-chervona-kalina-pohililasya-istoriya-gimna-ukrainskih-secheyih-streltsov>).

Приклади слововживання:

*«Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо разом з канадськими політиками виконали популярну українську пісню **«Ой у лузі червона калина»**. Відео виконання пісні оприлюднив канал CBC»* (<https://weukraine.tv/dzhastin-tryudo-i-kanadski-polityky-zaspivaly-oy-u-luzi-chervona-kalyna/>).

*«Своє «третє життя» або ж третю хвилю популярності пісня **«Ой у лузі червона калина...»** отримала на початку Великої війни 2022 року, коли її виконав лідер гурту **«ВООМВОХ»** Андрій Хливнюк, на той момент – боєць територіальної оборони. Музикант саме перебував на одній з барикад, обороняючи столицю України»* (<https://kavun.city/articles/236078/herson-chekaye-na-zsu-v-odnomu-z-restoraniv-mistalunaye-oy-u-luzi-chervona-kalina-video>).

*«Росмережею поширюється відео із Севастополя, на якому пасажери автівки Honda співають **«Ой у лузі червона калина»**»* (ТГ-канал Оперативний ЗСУ).

*«На Вежі Артинова змінюють репертуар мелодій, повідомляє Музей Вінниці. Замість «Подoliaнчки», яка лунала о 15:00, ви зможете почути таку знайому та рідну для нас усіх мелодію пісні «**Ой у лузі червона калина**» (<https://33kanal.com/news/178799.html>).*

*«Мало хто знає, але в той чорний для українців день, 24 лютого, о 4-й ранку, коли путін оголосив про початок «воєнної операції з метою демілітаризації та денацифікації України», і за кілька хвилин потому росія почала бомбити наші міста, в центрі Києва, на Михайлівській дзвіниці звучала мелодія «**Ой у лузі червона калина...**». Легендарний гімн Українських січових стрільців тоді став першою, але дуже символічною відповіддю на дії росії» (<https://ogo.ua/articles/view/2022-04-11/122784.html>).*

66. Орда – метафорична назва російських нападників. Слово «орда» походить від монгольського слова «ордо» або турецького «орта», що означає сторону, відділ, намет або напрям, тлумачиться як обоз, табір або палац, намет, місце влади або королівського двору (Із Вікіпедії).

У переносному значенні – безладний, неорганізований натовп (<http://sum.in.ua/s/orda>); військо (сукупність озброєних загонів, військових підрозділів) (<https://slovyk.me/dict/vts/%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B0>).

Приклади слововживання:

*Обурлива річ – називати їх військовими. Це просто **орда** поганих людей (експерт Джон Спенсер) (<https://ukrreporter.com.ua/war/oburlyva-rich-nazyvaty-yih-vijskovymy-tse-prosto-orda-poganyh-lyudej-vijskovyj-ekspert-dzhon-spenser.html>).*

*Сучасна Росія, як і сотні років раніше, залишається звичайною **ордою**, якою керує лише одне гасло:*

більше земель – більше величі (<https://apostrophe.ua/ua/article/society/2022-04-13/ukraintsam-ne-nadopitat-illyuziy-k-rossiyanam-oni-nas-ne-budut-jalet-psiholog/45197>).

Російська армія видихнулася, залишилася **орда**. У нас руки втомляться кулемет тримати (військовий експерт Роман Світан) (<https://fakty.ua/415618-rossijskaya-armiya-vydohlas-ostalas-ordau-nas-ruki-ustanut-pulemet-derzhat---voennyj-ekspert-roman-svitan>).

Після визволення ми поприбирали весь непотріб, що його залишили нам непрохані гості, – додає директор, – готуємося до початку навчального року. Дуже шкода – наш дитячий садочок не вцілів. Дуже красивий був, а тепер... Правильно їх назвали **ордою, орда** і є! (<http://www.golos.com.ua/article/361674>).

67. «Орешнік» («Орешник», «Орешнік») – назва російського ракетного комплексу середньої дальності.

Приклади слововживання:

На одній із деталей **«Орешника»** було знайдено серійний номер та дату виробництва – 12 квітня 2017 року (https://defence-ua.com/news/brsd_oreschnik_minimum_7_rokiv_pershij_analiz_ulamkiv_pokazav_datu_2017_roku_foto-17526.html).

Представниця міністерства оборони США Сабріна Сінгх під час брифінгу сказала, що **«Орешник»** був створений на основі російської моделі міжконтинентальної балістичної ракети РС-26 «Рубіж» (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-oreschnik-obladnannjanimechchyny-ta-japoniji-ft/33254755.html>).

Росія випробовує нову ракету середньої дальності, відому як **«Орешнік»** (російською **«Орешник»**). І використовує для цього територію України (<https://www.radiosvoboda.org/a/shcho-treba-znaty-prooryeshnik/33238619.html>).

Російські загарбники прагнуть того, щоб потенційний запуск ракети «Орешнік» викликав в українців таку ж тривогу, яку викликає зліт носія ракет «Кинджал» (<https://tsn.ua/ato/ekspert-royasniv-chomu-narazi-oreshnik-ne-yavlyaye-soboyu-velikoyi-nebezpeki-dlya-ukrayini-2724147.html>).

Ракета, яку росіяни називають «Орешнік», належить до ракет середньої дальності і може літати на відстань від 3000 до 5500 кілометрів (<https://realgazeta.com.ua/u-brytanskiy-rozvidtsi-rozpovily-ziakoiu-shvydkistiu-letyt-oreshnik/>).

68. Орки – метафорична назва, якою українці називають російських військових, що вторглися в Україну.

Слово походить із англійської мови (*Orcs* або *orks*), означає вигаданий вид або расу істот із фантастичних, переважно фентезійних творів. Запроваджений Джоном Толкіном як назва злих істот-ординців, подібних на людей, але приземкуватих, із великими іклами, гострими вухами. Пізніше авторами образ орків було розвинуто додаванням рис шляхетних дикунів (Із Вікіпедії).

Орки – це темні створіння, які втілюють зло. Цей варварський народ підкорявся Темному Володарю і становив основу його збройних сил. Їх військо підкорювало не силою, а кількістю. Орки мали вкрай низький інтелект і не звикли жити в комфорті. Книги Толкіна стали забороненими в СРСР, тому що радянський народ вбачав в орках себе. Вони жили за «залізною завісою», ворогували з усім світом, жили за правилами зграї, і в них був єдиний богоподібний лідер. Цей символізм не відпускає росіян і досі, саме тому армію окупантів в Україні називали орками (<https://news.obozrevatel.com/ukr/show/people/chomu-rosijskih-okupantiv-v-ukraini-nazivayut-orkami-i-do-chogo-tut-tolkin.htm>).

Через те, що росіяни, які вступили на територію суверенної держави, почали поводитися, як орки, а саме: грабувати, вчиняти насильство, вбивати, за ними швидко закріпилося слово «орки» (<https://translations.com.ua/orky.html>).

Слово «орк» також іноді вважають літерною аббревіатурою, пропонуючи дотепні варіанти розшифрування типу «Окупант Російський Кровожерний» або «Окупант Розумово Кастрований». Поширення набули й інші, похідні від цього слова складні прізвиська окупантів, такі як «оркофашисти», «орконацисти» та «кацапорки». Саму росію українці все частіше називають «оркостаном», «орколандом», «оркорейхом», «оркофедерацією», а також «мордором» (<https://horodok.city/articles/209093/ne-lyudi-a-nelyudi-chomu-mi-nazivaemo-rosijskih-okupantiv-orkami>).

Приклади слововживання:

*Подружжя підприємців з Корюківки розповіло, як торік **орки** загубили гармату біля їхнього магазину (<https://susidy.city/articles/270399/podruzhzhya-pidpriyemciv-z-koryukivki-rozpovilo-yak-torik-orki-zagubili-garmatu-bilya-ihnogo-magazinu>).*

*Березня 2022 я поїхав на підсилення оборони Воєнних. І там я вже побачив, що таке «**орки**», що таке бої. Бо там були й артилерія, і танки, і літаки, і гвинтокрили працювали, і піхота насипом йшла. «Косили» ми їх там добре наліво і направо. Скільки я своїм гранатометним вогнем знищив «**орків**» – не знаю, не рахував. Знаю, що безліч (<https://volnovakha.city/articles/267690/vijskovosluzhbovec-zsu-rozpoviv-yak-nischiv-okupantiv-u-volnovasi-ta-chomu-dovelosya-pokinuti-misto>).*

***Орки** наступають, але безрезультатно. Головні міста – під прапором України (<http://www.golos.com.ua/article/357489>).*

Орки намагаються прорвати лінію оборони Українських Збройних Сил в зоні ООС (<https://www.0512.com.ua/news/3374233/orki-namagautsa-prorvati-liniu-oboroni-ukrainskih-zbrojnih-sil-v-zoni-oos>).

*«Привезли хлопцям новий однострій. Не було коли розбиратися, залишили до часу на купі і розійшлися по позиціях. Потім медик повернувся щось собі підібрати, а там уже **орки** риються в нашії формі», – розповів він* ([/https://zaxid.net/ukrayinskiy_boyoviy_medik_vzyav_u_polon_vismoh_rosiyan_n1544806](https://zaxid.net/ukrayinskiy_boyoviy_medik_vzyav_u_polon_vismoh_rosiyan_n1544806)).

*Віriamo, що скоро на нашії землі не залишиться жодного «**орка**», а про росіян будуть згадувати лише читаючи Джона Толкіна* (<https://translations.com.ua/orky.html>).

69. Оркостан –зневажлива назва Російської Федерації, утворена від слів «орки» (зневажлива назва російських загарбників) і «стан» (перс. – «місце чогось», «країна»).

Приклади слововживання:

*Рашисти не визнають пандемію ВІЛ/СНІД, яка охопила **оркостан*** (<https://www.dniprotoday.com/dnipro/rasisti-ne-viznaut-pandemiu-vil/snid-aka-ohopila-orkostan-2251>).

*«РФ – це ворог України, валіть до свого **оркостану**»: Усик звернувся до росіян, порівнявши Путіна з Гітлером* (<https://tsn.ua/prosport/rf-ce-vorog-ukrayini-valit-do-svogo-orkostanu-usik-zvernuvsya-dorosiyan-porivnyavshi-putina-z-gitlerom-2242030.html>).

*«Шкодьте **оркостану**, не виконуйте нічого, що вимагає держава, влаштовуйте партизанську війну, підривайте все, що можете, – я маю на увазі державні установи, військові установи, бази військові, нафтопроводу. Усе, чим ви можете нашкодити Росії, – робіть, оскільки що більше ви нашкодите Росії, то біль-*

ше ви допоможете Україні», – сказав Гордон (<https://gordonua.com/ukr/news/politics/gordon-rosijanam-shkidajte-orkostanu-chim-bilshe-zashkodite-rosiji-timbilshe-dopomozhete-ukrajini-1652186.html>).

***Оркостан** цей – рідкісні виродки. Вдень бомбардувати житлові райони – ідіоти... (<https://www.0512.com.ua/news/3354782/rasisti-strilali-po-mikolaevu-mistan-prosat-ne-vikladati-u-merezu-foto-ta-video>).*

*Чоловіку Нижневартовську кинув в будівлю такого відомства декілька коктейлів Молотова. Це вже восьмий випадок підпалу військових установ в **Оркостані** (<https://www.volyn.com.ua/news/214425-214425>).*

*Що ж, мешканці **оркостану**, зникайте, що вам теж доведеться жити під супровід сирен повітряної тривоги, вибухів, руйнування вашої військової інфраструктури. Як каже народна мудрість – той, хто посіяв вітер, пожне бурю! – зазначив народний депутат (<https://kremen.today/2022/12/07/na-rosiyi-vzhe-serjozno-zatremtily-ukrayina-mozhe-vdaryty-po-moskvi/>).*

• П •

70. Паляниця – слово, яке стало вживатися як «шиболет» («мовний пароль») для означення характерної мовної особливості, яка дає змогу ідентифікувати групу людей (зокрема, виявити росіян) і розпізнати, чи є мова, якою розмовляє людина, для неї нерідною.

Росіяни вимовляють слово «паляниця» з м'яким звуком «і» замість «и», а «ц» вимовляють твердо або іноді замінюють на «тс», тому під час російського вторгнення в Україну 2022 року слово стало одним із тих, що пропонується використовувати для виявлення диверсійно-розвідувальних груп ворога (Із Вікіпедії).

Лексема в прямому значенні є назвою різновиду українського хліба: плескатої хлібини переважно з

пшеничного борошна, на якій робиться горизонтальний надріз тіста перед випіканням, який утворює скоринку-козир зверху хлібини.

Приклади слововживання:

*Згідно почутого радіоперехвату, екіпажі російських танків на одному з північних напрямків зайняті тим, що тренуються правильно вимовляти слово «**паляниця**» (ТГК Україна; 27 лютого 2023 р.).*

*«У перший день, як ми відкрилися після цих бойових дій, що зараз ідуть, перша людина, яка до нас зайшла, запитала: у вас є **паляниця**? Ми тоді всі так стали, думаємо: це ідея, це треба зробити» (<https://12kanal.com/rusni-ne-po-zubah-my-prygotuvaly-ukrayinsku-palyanytsyu-video/>).*

*«Чоловік не міг вимовити слово «**паляниця**», на його думку, це слово значить споруду з балок. На місце патрульні викликали працівників СБУ» (<https://www.unian.ua/society/rosiyanin-ne-proyshov-perevirku-slovom-palyanicya-v-ukrajini-foto-novini-ukrajini-11783889.html>).*

*«Наступного разу, пане міністре Воллес, попросить вимовити слово «**паляниця**», перш ніж почнете розмову. Незважаючи на всі спроби російської дезінформації, світ може бачити, що правда за Україною» (<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136152/>).*

71. Переселенець (вимушений переселенець)

– внутрішньо переміщена особа; назва громадянина України, який змушений був покинути своє постійне місце проживання й переїхав жити в межах країни (<https://chas.cv.ua/inform/37952-rozmezhuвання-ponyat-bzhenec-ta-pereselenec.html>).

Вимушені переселенці російсько-української війни – категорія громадян України, іноземців або осіб без

громадянства, які були змушені покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту на частині території Донецької і Луганської областей України або окупації Автономної Республіки Крим (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*У селі Вербовець на Прикарпатті будівлю колишнього навчального корпусу Старокосівського ліцею перетворили на прихисток для 40 **переселенців*** (<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3689911-na-prikarpatti-staru-budivlu-peretvorili-na-prihistok-dla-pereselenciv.html>).

*Допомогу **вимушеним переселенцям** із тимчасово окупованих територій та зони проведення АТО нині надають і влада різних рівнів, і волонтерські організації та громадськість* (<https://ukurier.gov.ua/uk/news/problemi-vimushenih-pereselenciv-legshe-rozvyazuva/>).

*Цілі сім'ї потребують базової підтримки та засобів для існування через те, що **вимушені переселенці** окрім дому втратити й місце роботи, що могло бути єдиним джерелом доходу сім'ї* (<https://eleos.com.ua/pidtrymka-pereselentsiv-yaki-v-bidi-v-ukrayini/>).

***Вимушені переселенці** у столиці отримують необхідну медичну допомогу безкоштовно та безвідмовно (Валентина Гінзбург)* (https://kyivcity.gov.ua/news/vimusheni_pereselentsi_u_stolitsi_otrimuyut_neobkhidnu_medichnu_dopomogu_bezkoshtovno_ta_bezvidmovno_valentina_ginzburg/).

72. Пес Патрон, Патрон – назва українського собаки-винюхувача вибухівки, джек-рассел-тер'єра, талісманна Державної служби України з надзвичайних ситуацій, який здобув популярність за часів російсько-української війни. Офіційний символ Міжнародного координаційно-

го центру з питань гуманітарного розмінування, сформованого при Міністерстві внутрішніх справ України. Патрона називають талісманом загону піротехніків, які займаються розмінуванням територій у Чернігівській області, його було зображено на десятках художніх робіт у своєму впізнаваному іменному жилеті (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

*У межах Меморандуму ЮНІСЕФ та **Пес Патрон** співпрацюватимуть, інформуючи українців про ризики вибухонебезпечних предметів, зменшення ризиків надзвичайних ситуацій через війну, підтримку ментального здоров'я та психосоціальну підтримку дітей, підлітків, молоді, їхніх опікунів та освітян (<http://che.cn.ua/index.php/all-news/item/7848-patron-pes-dobroi-voli>).*

*Перевага **Патрона** перед іншими собаками-саперами – це його порода, для якої характерні невеликі розміри, кінцівки середньої довжини і короткий прямий хвостик. Це дозволяє Патрону з легкістю пересуватися на мінних полях і навіть, якщо пес стане на міну, вона не спрацює через його маленьку вагу (<https://catfeatdog.com/pes-patron-naiv%D1%96dom%D1%96sha-sobaka-saper/>).*

***Пес Патрон** став першим в історії собакою, який отримав титул Пса доброї волі від UNICEF Ukraine (ТГК Український Телеграм; 20 листопада 2022 р.).*

*Минулої доби **пес Патрон** разом з піротехніками знищив 262 вибухонебезпечних предмети поблизу Чернігова (ДСНС) (ТГК Україна 24; 1 травня 2022 р.).*

*Втім, всьому є межа, собака-піротехнік також має гнів, як і кожен українець. **Пес Патрон** показав фоловерам, який він має вигляд, коли злий (https://pets.24tv.ua/pes-patron-pokazavsya-gnivi-yakiy-viglyad-maye-koli-zlii_n2239755).*

***Пес Патрон** готовий шматувати ворога (ТГК РБК-Україна; 29 квітня 2022 р.).*

73. Піксель – назва універсального цифрового камуфляжу Збройних сил України, що складається з різного розміру пікселів світло-коричневого, сірого і зеленого кольорів на піщаному тлі; основна одиниця утворення зображення на екрані, що використовується в багатьох галузях, включаючи військову техніку.

Приклади слововживання:

*Основним камуфляжем української військової техніки, також, є **піксель** або як у Національній гвардії України суцільна олива (<https://suspilne.media/211793-ak-vidrizniti-ukrainskih-vijskovih-vidrosijskih-poasnue-zsu/>).*

*У 2014 році, за президента Петра Порошенка, український **піксель** прийшов на зміну радянському застарілому камуфляжу «Дубок», який українські військові носили з 1984 року (<https://chas.news/current/kamuflyazh-v-armiyah-ukraini-ssha-i-rosii-nazvi-kolorita-sekrety-uspishnogo-maskuvannya>).*

*Дизайнерка Юлія Айсіна представила куртку, комбінезон, сукню, панаму, болеро, штани, шовковий костюм, виконані у кольорі «**піксель**», а також пояс із декоративними кулями (<https://life.liga.net/poyasnennya/article/voyna-ne-to-na-chem-mojno-zarabatyvat-mesto-li-pikselyu-v-grajdanskom-garderobe>).*

*У тилу нас часто узагальнюють. Люди на в **пікселі** одразу перетворюється на представника касты (<https://www.pravda.com.ua/articles/2023/05/14/7401415/>).*

***Пікселі** використовуються в різних військових пристроях, таких як бойові розпізнавальні системи, броневих автомобілі, бойові вертольоти та навіть підводні човни (<https://reporter.zp.ua/shho-take-piksel-u-vijskovyh.html>).*

Приклади слововживання:

«На Ванька підписалася з Нового року, коли чого тільки не летіло в новорічну ніч. Порадили друзі з Херсону нашого. Це тепер мій головний телеграм канал, який дає надію, що все закінчиться добре. А головне — **ніся-му і снату** по команді, а не де і коли хочеш» (<https://kavun.city/articles/298039/ne-pisyaemo-i-ne-spimo-yak-pidpisniki-nikolaevskogo-vanka-chekayut-jogo-z-vidpustki>).

75. Побратим (-и) – назва товариша (-ів) по боротьбі, битві, боях (<https://slovnuk.ua/>).

Приклади слововживання:

Навіть велика різниця у віці між **побратимами** ні на що не впливає. У моєму підпорядкуванні часто були молоді хлопці-командири, які вправно вели за собою досвідчених дядьків сорока-п'ятдесяти років. На

фронті все залежить не від віку, а від твого авторитету (<https://rozmova.wordpress.com/2023/06/12/myroslav-borysenko-2/>).

Побратими, взводний, ротний і його командир бачили багато на власні очі. Але такої біди, яка сталася з Сьомочкою ще не бачили ніколи... (<https://33kanal.com/news/193728.html>).

Бойові **побратими** згадують, що за часте вживання слово «ніжний» дали йому прізвисько – «Ніжний». Заступник командира 34 мотопіхотного батальйону Юрій додав, що Стас був справжнім командиром (<https://www.telegraf.in.ua/topnews/10047059-pohoron-boyca-v-gdk.html>).

У Києві в бібліотеці імені Лесі Українки відбулася презентація історичного роману Василя Краса **«Побратими»**. Автор – лауреат премії «Коронація слова» у 2020 році та премії Дніпробукфест 2019 року за роман «Татарський бранець» (<http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=25250>).

76. «Повномасштабка» (повномасштабне вторгнення) – назва вторгнення військ Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року, оголошеного лідером країни-агресора початком проведення спеціальної воєнної операції.

Приклади слововживання:

З початку **«повномасштабки»** рф здійснила сотні хімічних атак (<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/181347>).

«Повномасштабка» застала Богдану в Польщі, й вона стала опікуватися передачею гуманітарної допомоги в Україну від своїх знайомих з ЄС (<https://localhistory.org.ua/texts/statti/banka-na-zbroiu-iak-ukrayintsi-staiut-zbroienostsiami-ta-zminiuiut-perebig-viini/>).

*Чим довше триває **повномасштабка**, тим більше у тебе друзів, знайомих та родичів, які загинули або дістали поранення* (https://zaxid.net/blogi_tag50977/).

*24 лютого виповнюється два роки від початку злочинного **повномасштабного вторгнення** російських військ на територію України* (<https://dn.gov.ua/news/dva-roki-tomu-pochalosya-povnomasshtabne-vtorgnennya-rosijskih-vijsk-v-ukrayinu>).

У лютому 2014 року росія розв'язала війну проти України, а 24 лютого 2022-го розпочала повномасштабне вторгнення у нашу країну (<https://phc.org.ua/news/24-lyutogo-druga-richnicya-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-do-ukraini>).

*Росіяни поранили 593 дитини і пошкодили 2056 закладів освіти від початку **повномасштабного вторгнення** в Україну* (<https://espresso.tv/povnomasshtabne-vtorgnennya-rf-v-ukrainu-killist-poranenikh-ditey-zrosla-do-593>).

***Повномасштабне вторгнення** Росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до тяжких наслідків для середньої освіти в Україні* (<https://cedos.org.ua/researches/vijna-ta-osvita-yak-rik-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-vplynuv-na-ukrayinski-shkoly/>).

77. Посестра (-и) – назва подруг (-и) по боротьбі, битві, боях.

Приклади слововживання:

*Дорогі бойові побратими і **посестри**, сьогодні, у день Збройних Сил України, я дякую всім, хто робить свою важку роботу (В. Залужний)* (<https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/videos/%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%96>).

*Вести до військових статутів поняття «побратими» і «**посестри**» та надати їм право нотарі-*

ально засвідчувати доручення та заповіти військово-вослужбовців під час бойових дій пропонує депутат від партії «Слуга народу» (<https://www.ukrmilitary.com/2021/06/pobratymy.html>).

Загинув, допомагаючи іншим. Яким був боєць з Дніпропетровщини Олександр Ніжніковський – спогади **посестри** і волонтерки (<https://suspilne.media/259656-zaginu-v-dopomagauci-insim-akim-buv-boec-z-dnipropetrovsini-oleksandr-niznikovskij-spogadi-posestri-i-volonterki/>).

У Кропивницькому рідні, близькі, бойові побратими й **посестри** попрощалися із загиблим на війні з РФ 52-річним молодшим сержантом Сергієм Сільвестренком (<https://suspilne.media/664370-u-kropivnickomu-proposalisa-z-bijcem-sergiem-silvestrenkom/>).

За сприяння Міністерства Культури та Національної спадщини Польщі у Кракові запустили літературний українсько-польський портал «**Посестри**». (<https://chytomo.com/u-krakovi-stvoryly-ukrainsko-polskyj-literaturnyj-portal-posestry/>).

78. «Привид Києва» – метафорична назва, що є уособленням відважного льотчика, який захищав українське небо, знищуючи десятки ворожих літаків, про якого складали легенди з перших днів повномасштабного російського вторгнення на територію України.

У повітряних силах Привид Києва описують, як «збірний образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації ВПС, які захищають небо над столицею», а не як бойовий рекорд окремої людини (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61291455>).

Приклади слововживання:

Його називають **привидом Києва**. І правильно – цей ас Повітряних сил України панує в небі над нашою столицею і країною, і вже став жахом для

російської авіації (https://zaxid.net/privid_kiyeva_zaginu_v_u_povitryanomu_boyu_zbivshi_40_vorozhiih_litakiv_n1541972).

*«Щодо **«привида Києва»**, то були дуже важкі ближні повітряні бої, в яких противник втрачав перевагу в технологіях та кількості, адже бойового духу нашим не позичати. Наші хлопці зробили неймовірні речі – два проти дванадцяти. Один наш загинув, а їхніх – фактично три літаки. Це – одна з найпоказовіших бойових дій. Олександр Бринжала загинув, отримав високе звання «Героя України» посмертно. Але окупанти втратили три нові літаки. Саме там народився **«привид Києва»**: люди в соцмережах по-різному почали називати наших пілотів, але залишилося саме **«привид Києва»**, адже «дивіться, що виробляє цей хлопець, це – справжній привид»...»* (<http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=99257>).

***«Привид Києва»** – це супергерой-легенда, чию постать створили українці! Це швидше збірний образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації Повітряних Сил, які захищають небо столиці. Які рантowo з'являються там, де їх не чекають!»* (<https://tsn.ua/ukrayina/uzsu-rozkрили-osobu-legendarnogo-privida-kiyeva-kim-viyavivsya-ukrayinskiy-super-geroy-2050333.html>).

*Про українського льотчика на прізвисько **«привид Києва»** активно писали на самому початку війни, – він лише за перший тиждень бойових дій збив 20 ворожих повітряних засобів, завдяки чому став не просто національним героєм, а й прикладом для наслідування для багатьох українців* (<https://ukrreporter.com.ua/war/chutky-pro-smert-pryvyda-kyyeva-vkyd.html>).

79. «Приліт» – назва влучання ворожої ракети в цивільну чи військову споруду. Слово використовується й щодо влучань по російських військових об'єктах та купченнях військових чи ворожої техніки.

Приклади слововживання:

«Оголошення тривоги відбулося о 14:09 приблизно, коли залунав сигнал по всій Україні. І фактично 10 хвилин від оголошення повітряної тривоги був **«приліт»** у Хмельницькій області» (Ю. Ігнат) (https://lb.ua/society/2023/12/14/588997_rosiyani_atakuvali_raketami.html).

Російські війська вранці 8 січня завдали щонайменше чотири ракетні удари по Харкову, постраждала жінка. У той же час у місті Зміїв є **приліт** по приватному будинку, під завалами можуть перебувати люди (<https://www.slovoidilo.ua/2024/01/08/novyna/bezpeka/po-xarkovu-zavdano-shhonajmenshe-chotyry-udary-oblasti-ye-prylit-po-pryvatnomu-budynku>).

О 16:33 Дмитро Лунін повідомив про **«приліт»** в об'єкт інфраструктури у Кременчуцькому районі. Міський голова Кременчука Віталій Малецький уточнив, що ворог завдавав удар по об'єкту поряд з містом (<https://poltava.to/news/68719/>).

Разом з тим, терористи «ДНР» повідомляють, що **приліт** припав по місцю скупчення їхніх військових (<https://glavred.net/ukraine/podstavili-po-ogon-grazhdanskih-okkupanty-poymali-prilet-v-donecke-10534955.html>).

Протягом дня росіяни здійснили обстріли території 2 громад Сумщини: Есманської та Білопільської. Зафіксовано 2 обстріли з різних видів зброї (8 **прильотів**), з яких 1 артилерійський (1 **приліт**), 1 з гранатомету (АГС) (7 **пострілів**)» (<https://tsn.ua/ukrayina/vorog-prodovzhuye-obstrilyuvati-sumschinu-z-riznih-vidiv-zbroyi-2294362.html>).

«Відразу після **прильоту** зникло по деяких вулицях світло. Станом на зараз електропостачання відновлено» (<https://www.infopotik.com.ua/ofitsijno-pidtverdily-prylit-po-rivnenshhyni/>).

«Сьогодні зранку рф випустила кілька ворожих ракет на Київщину – у столиці є **прильоти** у двох райо-

нах, в області вдало спрацювало ППО» (<https://www.kyivschina24.com/news/rosiyany-zranku-obstrilyaly-kyuyivshhynu-prylit-do-kyueva-v-oblasti-raketu-zbyly/>).

«Кожен **«приліт»** по школі нищить залишки толерантності, яка, можливо,десь частково була раніше в Миколаєві до росіян», – констатує він (Олександр Береза), розповідаючи про те, як змінилося місто корабелів після великого вторгнення Росії» (<https://radioukrajina.cz/novyny/godyna-z-soneu-kosk-nou/oleksandr-bereza-kojen-pryl-t-po-skol-nyscyt/>).

80. «Птахи Мадяра» – назва 414 Окремої Бригади Ударних Безпілотних Авіаційних Систем Збройних сил України, що походить від унікального технологічного підрозділу аеророзвідки, створеного командиром стрілецького взводу 2 штурмової роти 206 ОБ ТрО Робертом Бровді на позивний «Мадяр» у червні 2022 року.

Приклади слововживання:

Український 414 окремий полк ударних безпілотних авіаційних систем **«Птахи Мадяра»** розширюють до бригади (<https://mil.in.ua/uk/news/polk-ptahy-madyara-rozshyryly-do-brygady/>).

Бровді поділився з журналістами, що його спецпідрозділ не потребує відновлення. Він заявив, що бійці з **«Птахів Мадяра»** виконують на передовій абсолютну більшість розвідувальних, коригувальних і патрулювальних дій на підтримку понад 20 бригад (<https://www.unian.ua/war/szch-v-ukrajini-navishcho-v-polk-ptahi-madyara-berut-biyciv-pislya-dezertirstva-12854184.html>).

Пілоти 414-го окремого полку ударних безпілотних авіаційних систем **«Птахи Мадяра»** використовують FPV-дрони на оптоволокну (<https://suspilne.media/uzhhorod/909039-vlasna-rozrobka-ak-ptahi-madara-vikoristovuut-na-fronti-fpv-droni-na-optovolokni/>).

Спецгрупа 414 бригади ударних безпілотних авіасистем ЗСУ **«Птахи Мадяра»** вже понад місяць перебуває у Херсоні (<https://vgoru.org/novini/ptaxi-madiara-povernulisia-do-xersona-robert-brovdi>).

81. Пташка – узагальнена назва літака, гелікоптера чи дрона-камікадзе.

Приклади слововживання:

«П'ята **пташка** у Києві! Ще 84 тонни боєприпасів різного калібру» (Олексій Резніков) (<https://prm.ua/p-iata-ptashka-do-ukrainy-prybuy-cherhovyy-litak-viyskovoї-dopomohy-ssha/>).

Пілот одного з них скерував свою підбиту бойову машину просто на мирне населення тимчасово окупованої Луганщини. **«Пташка»** впала на вулицю одного з сіл, внаслідок чого могли загинути цивільні (<https://mrpl.city/news/view/rosijskij-pilot-skeruvav-pidbitij-litak-na-selo-na-timchasovo-okupovanij-luganshhini-shho-vidomo>).

Від влучання ракети **«пташка»** задимилася й почала знижуватися. Літак розбився, катапультивання пілота наші захисники не побачили (<https://interfax.com.ua/news/general/890776.html>).

«Пташка» доліталася: на Донеччині збили ворожий Су-25 (<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/183181>).

В Брянській області аварійно сів російський військовий гелікоптер. **«Пташка»** жорстко приземлилася прямо обабіч траси (<https://www.unian.ua/war/pid-bryanskom-avariyno-siv-viyskoviyy-vertolit-rf-video-12514668.html>).

Смертоносна **пташка**, здатна нести до трьох кілограмів вибухівки до ворожих позицій, злітає в небо. Боєць на позивний «Вжик» тестує дрон-камікадзе, виготовлений всього за годину до цього (<https://tsn.ua/exclusive/smertonosni-ptashki-yak-ukrayinski>).

viyskovi-inzheneri-stvoryuyut-fpv-droni-za-licheni-godini-2527219.html).

За російськими загарбниками буде стежити нова українська «пташка». Міністерство оборони України кодифікувало і допустило до використання у ЗСУ безпілотний авіаційний комплекс Poseidon вітчизняного виробництва (<https://flot2017.com/nova-ptashka-dlia-zsu-minoborony-dopustilo-do-vykorystannia-bezpilotnyj-aviakompleks-poseidon/>).

82. Пункт незламності (Пункт Незламності) – назва проєкту української влади, який ініціювали в листопаді 2022 р. на фоні масованих обстрілів критичної інфраструктури з боку Росії під час російсько-української війни. Пункти незламності – це місця, де передбачені тепло, вода, електрика, мобільний зв'язок тощо (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

Пункти незламності передбачають можливість для кожного українця безкоштовно зігрітись чи підзарядити гаджет навіть в умовах тривалого знеструмлення населеного пункту. Кожен ПН матиме у наявності джерело тепла, води, освітлення, інтернету, живлення для мобільних девайсів, місця для відпочинку, аптечки, а також забезпечення мам та дітей (<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20221220-punkty-nezlamnosti-shho-cze-take-ta-yak-praczuuyut/>).

Комплектування та функціонування пунктів незламності здійснюється з урахуванням наявного ресурсу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (<https://life.pravda.com.ua/society/2022/11/23/251474/>).

Робота пунктів незламності у всіх куточках України буде уніфікована. Українці отримають доступ до однакового набору послуг. Це задовільнить

критичні потреби людей на час відновлення пошкодженої ворогом інфраструктури. Наразі вже функціонує понад 5 тис. **«Пунктів незламності»**. Працюємо над тим, аби їхня кількість збільшилася втричі (Прем'єр-міністр Денис Шмигаль) (<https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-punkty-nezlamnosti-po-vsii-ukraini-pratsiuvatymut-za-iedynymy-standartamy>).

На Волині рятувальники розгортають **«пункти незламності»**: намети, де люди можуть зігрітися, перечекати час вимкнення електроенергії та скористатися безкоштовним інтернетом (<https://konkurent.ua/publication/107357/u-lutsku-oblashtuvali-punkti-nezlamnosti-z-teplom-svitlom-ta-internetom-foto/>).

Усі **«пункти незламності»** у Львові мають альтернативні джерела опалення, мобільний зв'язок та інтернет. Там запропонують гарячі напої, децю поїсти (https://tvoemisto.tv/exclusive/punkty-nezlamnosti_u_lvovi_140429.html).

Під час вимкнень у мобільний **«Пункт незламності»** ДСНС жителі Курського мікрорайону приходять з самого ранку, щоб розв'язати термінові проблеми. Під'єднатися до пари, підзарядити телефон і висушити феном волосся (<https://cukr.city/city/2022/punkt-nezlamnosti/>).

Щодо **«Пунктів Незламності»**. На мій хлопський розум, в країні вже є десятки тисяч готових **пунктів незламності**. І це кав'ярні, ресторани та інші заклади харчування (<https://glavcom.ua/columns/igorshedin/jak-nam-shvidko-stvoriti-tisjachi-punktiv-nezlamnosti-892318.html>).

83. Путлер – зневажливо-згрубіла назва російського президента Володимира Путіна, що виникла шляхом поєднання частини його прізвища з частиною прізвища німецького диктатора (фюрера) Адольфа Гітлера, тим самим указуючи на схожість цих політиків-агресорів.

Приклади слововживання:

Нав'язливою ідеєю **путлера** залишається знищення України і українців (<https://armyinform.com.ua/2023/09/15/gitler-putler-estafeta-yaku-chekaye-vidomyj-kinecz/>).

Так, **Путлер** вже розуміє, що він ніколи не візьме ні Київ, ні Одесу, ні Харків, але він досі плекає надію, що йому вдасться досягти перемир'я, яке він зможе продати своєму народові як більш-менш почесну нічию (<https://www.kyivpost.com/uk/opinion/34768>).

На стіні між колонами у червоно-чорних кольорах було намальовано «**Путлера**» – обличчя Володимира Путіна з рисами Адольфа Гітлера. Нижче також було розміщено напис «STOP PUTLER» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3422663-u-vidni-zavilosa-grafiti-pro-putlera-i-ruskij-voennij-korabl.html>).

Путін же, виступивши агресором проти України, був «удостоєний» прізвиськом «**Путлер**» (https://lb.ua/blog/oleksandr_solonko/258250_putler_i_yanuchesku-zhalyugidna.html).

84. Ракета-дрон «Пекло» (ракета «Пекло»; «Пекло») – назва українського новітнього реактивного боеприпасу великої дальності (до 700 км) і швидкості (до 700 км/год), що поєднує риси дронів-камікадзе та крилатих ракет; створений збройною промисловістю України протягом 2024 року.

Приклади слововживання:

Ідея розробки «**Пекла**» зародилася після консультацій з військовими, котрі просили відносно дешевий засіб ураження з невеликою бойовою частиною для цілей на відстані кілька сотень кілометрів (<https://mil.in.ua/uk/news/ukrayinske-peklo-bude-deshevshym-za-drony-lyutyj/>).

Новостворена **ракета-дрон «Пекло»** має далекобійність, яка дозволяє діставати до таких цілей,

як Ростов, Курськ і Таганрог (<https://www.unian.ua/weapons/raketa-dron-peklo-yaki-cili-mozhe-vraziti-nova-zbroya-12843990.html>).

Крила та інші деталі **«Пекла»** кажуть, що воно створене за аеродинамічною схемою з інерційною системою навігації, що дозволяє максимально уникати засобів радіоелектронної боротьби й протиповітряної оборони (<https://espresso.tv/poyasnuemo-chim-osobliva-nova-ukrainska-raketa-dron-peklo-shcho-zdatna-doletiti-do-moskvi-poyasnyuemo>).

У грудні 2024 року Зеленський показав, як виглядає **дрон-ракета** українського виробництва **«Пекло»** (<https://zn.ua/ukr/war/zelenskij-rozpoviv-pro-uspishni-udari-ukrajinskimi-raketami-povijskovikh-tsiljakh-rf.html>).

85. Рашизм – назва, що походить від англ. *Russia* – Росія та італ. *Fascismo* – фашизм й означає маніпулятивну, популістську квазіідеологію і практику політичного режиму РФ кінця 20 – початку 21 ст.; різновид нацизму, фашизму й синонім терміну «російський нацизм»; різновид політичного режиму, а також радикальна авторитарна політична ідеологія, характерними ознаками якої є сильний культ особи, мілітаризм, тоталітаризм. Це ідея «руського мира», що полягає у знищенні інших цивілізацій з високорозвинутою культурою (<https://armyinform.com.ua/2022/03/09/rashyzm-yak-proyav-tvarynnosti-proty-lyudstva-i-lyudyannosti/>).

Приклади слововживання:

У Верховній Раді України зареєстрували законопроект, у якому офіційно зафіксовано поняття **«рашизм»**, а путінський режим називають **«рашистським»** (<https://www.unian.ua/world/shcho-take-rashizm-i-zvidki-vin-pohodit-12178647.html>).

Але **рашизм** програє, бо він не має майбутнього, бо суцільно обернений у минуле, намагається повернути історію назад. Це вимагає колосальних зусиль, коштує великих жертв тих, до кого він дістанеться, але врешті закінчиться цілковитим колапсом Росії – країни без майбутнього (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3492067-so-take-rasizm.html>).

Маємо зробити все, щоб зупинити **рашизм** так само, як вільний світ свого часу зупинив нацизм – звернення Президента України (<https://www.president.gov.ua/news/mayemo-zrobiti-vse-shob-zupiniti-rashizm-tak-samo-yak-vilnij-80381>).

«Перемогли нацизм – переможемо і **рашизм**!» – Україні визначили гасло на 9 травня (<https://www.0552.ua/news/3383003/peremogli-nacizm-peremozemo-i-rasizm-v-ukraini-viznacili-gaslo-na-9-travna>).

До створення **рашизму** приклався кожен росіянин, який жив у ній останні 30 років, так і той, що не втратив ментального зв'язку з батьківщиною, будучи за кордоном (<https://www.dsnews.ua/ukr/blog/strana-smirenyh-souchastnikov-rezhima-pochemu-russkie-lgut-o-voyne-03032022-453680>).

86. Рашисти – зневажлива назва російських агресорів й усіх, хто підтримує ідеологію рашизму.

Приклади слововживання:

Коли українці використовують слово «**рашисти**», то я думаю, що мають на увазі тих, хто підтримує режим Путіна, хто розділяє його погляди та підтримує ці злочини (<https://cpc.com.ua/articles/viktoriya-podgorna-ideologiya-rashizmu-mae-proyiticherez-tribunal>).

Усі **рашисти** відповідатимуть за кожне забране українське життя – зі звернення Президента Володимира Зеленського (<https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6185.html?PRINT>).

Рашисти хочуть залишити кримчан без належної медичної допомоги (https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-rashisti-hochut-zalishiti-krimchan-bez-nalezhnoyi-medichnoyi-dopomogi).

Рашисти – це армія мразот, яка здатна лише обстрілювати спляче місто та тероризувати мирних людей. Їм ніколи не буде прощення за це (<https://mig.com.ua/u-zaporizhzhij-rashysty-praktychno-povnistiu-zrujnuvaly-5-poverkhovyyj-budynok-anatolij-kurtiev/>).

Програючи у бою, **рашисти** переходять до жорстокого тероризму над мирним населенням, не жаліючи ні старих, ні дітей. **Рашисти** розуміють виключно мову сили, і будь-які перемовини з ними варто вести тільки з позиції сили, бо самі вони завжди так чинять, а результату перемовин не можна довіряти через їхню тотальну віроломність (<https://uacrisis.org/uk/rashyzm-i-rashysty>).

87. Російсько-українська війна – назва, що використовується для позначення збройної боротьби українського народу з російськими окупантами за територіальну цілісність та захист національних інтересів своєї держави, починаючи з 2014 року, активною фазою якої є широкомасштабний напад збройних сил російської федерації 24 лютого 2022 року.

Приклади слововживання:

24 лютого 2022 року повномасштабним вторгненням російської армії розпочався новий етап **російсько-української війни**. Це – народна війна за незалежність і суверенітет України, яка триває з 2014 року. Це також війна за цивілізаційний вибір: Україна відстоює свою приналежність до європейської цивілізації і водночас – ті засадничі цінності, права і свободи, що лежать в основі Західного світу (<https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/povnomasshtabne-vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-istorychnyy-kontekst>).

На круглому столі обговорили концепцію відвідування місць пам'яті **російсько-української війни** (<https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/na-kruglomu-stoli-obgovoryly-konceptiyu-vidviduvannya-misc-pamyati-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny>).

У Литві та Польщі відкрилась виставка про сучасну **російсько-українську війну** (<https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/u-lytvi-ta-polshchi-vidkrylas-vystavka-pro-suchasnu-rosiysko-ukrayinsku-viynu>).

24 лютого 2023 року – 366 доба героїчного протистояння українського народу. Утім, **російсько-українська війна** почалася ще у 2014-му (<https://finance.ua/ua/goodtoknow/rik-nezlamnosti>).

Про **російсько-українську війну** від 2014 року написано близько однієї тисячі книг (<https://www.istpravda.com.ua/tags/rosijsko-ukrajinska-vijna/>).

88. Русня – зневажлива назва росіян, які називають себе «русскими», що активно увійшла в ужиток під час війни з лютого 2022 року.

Приклади слововживання:

Русія і вся **русня** не можуть визнати Українців як окрему націю й Україну як самостійну державу, бо таким чином вони позбавляють себе 300-річного імперського владарювання над Україною як своєю колонією та втрачають «єдинство русского народа», а головне – втрачають Україну як історичну основу своєї імперії (<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/vijna-rusni-proti-ukrainy.html>).

І це те, що було потрібно військовим для ефективної роботи – щоб **русня** горіла в пеклі, щоб те зло, яке сьогодні вбило українців у Дніпрі, було покаране», – наголошує Порошенко (<https://eurosolidarity.org/2023/01/14/poroshenko-peredav-vijskovym-try-kompleksy-bpla-poseidon-vygotovleni-na-shasi-vantazhivok-daf/>).

*Контрнаступ продовжується, **русня** тікає: ЗСУ визволили вже понад 30 населених пунктів на Харківщині (В. Зеленський) (<https://bukinfo.com.ua/viyna-na-shodi/kontrnastup-prodovzhuyetsya-rusnya-tikaye-zsu-vyzvolyly-vzhe-ponad-30-naselenykh-punktiv-na-harkivshchyni-zelenskyi>).*

***Русня** вдається до нових тактик ведення війни. Техніка, яка наповнюється всім чим тільки можна наповнити і відправляється до позицій наших військових (Олег Карпенко) (https://twitter.com/Oleg_Karpen/status/1628851758683377666).*

89. «Сафарі» – метафорична назва, яку вживають українці щодо відстеження й знищення місцевим населенням російських окупантів-утікачів; будь-яке знищення російських військових силами ЗСУ; переслідування когось із певною метою; назва, якою російські загарбники позначають знищення українців на території України.

Слово виникло як назва мисливських поїздок по Східній Африці (суах. *safari* – подорож).

Приклади слововживання:

*Воїни ЗСУ знищують ворогів цілодобово. Бійці 36-ї бригади морської піхоти імені контр-адмірала Михайла Білицького минулої ночі влаштували «**сафарі**» на окупантів (<https://www.unian.ua/war/v-36-y-brigade-pokazali-zrelishchnoe-nochnoe-safari-na-okupantov-video-12148800.html>).*

*Окупанти називають війну на нашій землі «**сафарі** на українців». Служба безпеки України опублікувала фото допиту рашиста (<https://sud.ua/ru/news/ukraine/234498-sbu-safari-na-ukrayintsiv-same-tak-okupanti-nazivayut-viynu-na-nashiy-zemli-video>).*

*Повісткове «сафари» в Україні: у яких місцях про-
тизаконно роздавати «запрошення» (<https://kyiv.znaj.ua/448645-povistkove-safari-v-ukrajini-u-yakih-miscyah-protizakonno-rozdavati-zaproshehnyya>).*

*На Сумщині росіяни влаштували сафари на укра-
їнців у прифронтових селах і містах (<https://tsn.ua/exclusive/na-sumschini-rosiyani-vlashtovali-safari-na-ukrayinciv-u-prifrontovih-selah-i-mistah-2277262.html>).*

*У складі 148 окремого батальйону територіаль-
ної оборони влаштували відоме «Гадяцьке сафари». У
цьому «сафари» військові разом з мисливцями відлов-
лювали розбитих російських солдатів по лісах коли-
шнього Гадяцького району (<https://ptv.ua/v2/news/na-viini-zagininuv-viiskovii-fedorenko-oleksandr-iaakii-brav-uchast-u-gadiatskomu-safari>).*

*Український снайпер влаштував «сафари» на ро-
сійського загарбника (<https://donpatriot.news/article/ukrayinskiy-snayper-vlashtuvav-safari-na-rosiyskogo-zagarbnika-video>).*

90. Свинособаки (швайнехунде) – зневажлива назва росіян-агресорів, що виникла внаслідок ганебної, агресивної, брудної, брехливої поведінки окупантів на території України; уособлює всі негативні риси обох тварин. Зокрема «свинями» називають тих, хто забруднився або поводить неетично, а «собаками» козаків називали тих, хто бреше» (<https://life.liga.net/rozasnennya/news/orki-russkie-vanki-i-svinosobaki-rochemu-my-ne-nazyvaem-vraga-rossiye-i-naskolko-eto-ok>). Слово «Schweinhunden» запозичене з німецької мови.

Приклади слововживання:

*Свинособаки знову виправдовуються і перевзу-
ваються (<https://www.facebook.com/NVPatriot/posts/852426781995273/>).*

Щоб **свинособаки** теж розуміли, російська федерація – це ворог України, який хоче вбити всіх людей на землі (Олександр Усик) (https://xsport.ua/ua/boxing_s/news/usk-shchob-svynosobaky-tezh-rozumily-rosiyska-federatsiya-tse-vorog-ukrayiny-yakyy-khoche-vbyty-vsi_8752236/).

Рознач, горе, біда – це те, що роблять на нашій землі ці **свинособаки** з проклятим х***ом (<https://www.volynnews.com/news/all/zaraz-my-hrayemo-match-zazhyttia-proty-svynosobak-fedetskyi-pro-ter/>).

Наші захисники попередили, що смерть чекає на всіх «свинособак» (<https://rupor.com.ua/news/smert-chekaie-na-vsikh-svynosobak-video-zapeklykh-boiv-virpeni/>).

«...Швайнехунде там просто знаходяться, вероятно, это самые бесполезные войска в истории всех войск...» (ТГК Николаевский Ванёк. 21 січня 2024 р.).

91. «СВО» («спеціальна військова операція»; «спеціальна воєнна операція») – військовий термін, що означає вирішення локальних військово-політичних завдань малими силами професійних спеціальних підрозділів, запроваджений керівництвом Росії і вживаний проросійськими джерелами для опису вторгнення Росії в Україну з 2022 року (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

За словами речника Путіна, так звана «СВО» зайняла більше часу, ніж планувалося, бо починалася вона «проти київського режиму», а триває як «конфлікт за участю НАТО» (<https://tsn.ua/svit/chomu-tak-zvana-svo-trivaye-dosi-i-koli-vona-zakinchitsya-u-kremli-vislovilisya-2704851.html>).

Спеціальна воєнна операція – один із найбільш промовистих прикладів, як Росія використовує новомову, щоб приховати та спотворити реальність,

та водночас зняти з себе відповідальність у межах міжнародного права (<https://disinfo.detector.media/post/yak-rosiia-rozmyvaie-realnist-za-dopomohoiu-novomovyu-spetsialna-voien-na-operatsiia>).

...сама назва – **«спеціальна військова операція»** – створює в голові обивателя асоціації зі спецопераціями зі знищення терористичних угруповань та їхніх лідерів тощо (<https://armyinform.com.ua/2022/08/25/yak-vykonuyetsya-speczialna-vijskova-operacziya-rf-na-ukrayini-abo-pro-provaleni-planu-kremlya/>).

Так звана **«спеціальна воєнна операція»** РФ в Україні розпочалася близько 3:40 24 лютого 2022 року. Вона стала третім етапом російсько-української війни, розв'язаної РФ 2014 року, участь у якій Кремль намагався заперечувати (<https://www.unian.ua/war/u-putina-zagovorili-pro-alternativu-specialniy-voyenniy-operacii-12476325.html>).

92. «Табун мопедів» – назва ворожих дронів-камікадзе, бойових безпілотників, групи БПЛА, що летять одночасно в певній кількості, а не поодиночі. Вислів належить «Миколаївському Ваньку» – блогеру телеграм-каналу.

Приклади слововживання:

Табун мопедів пролітає узбережжя Ізмаїльського району дуже близько до кордону з Румунією курсом на Рені-Ізмаїл (<https://news.meta.ua/uk/news/tabun-mopediv-u-kilkokh-oblastiakh-trivoga-4480224/>).

У Херсонській, Миколаївській та Дніпропетровській областях у ніч проти п'ятниці, 15 вересня оголошена повітряна тривога. У Повітряніз Силах ЗСУ заявили про загрозу застосування ворогом ударних БПЛА. Тим часом у моніторингових групах повідомляють про **«табун мопедів»**, який летить на північний захід (<https://uanews.net/post/151389>).

Побачити повню можна неозроєним оком, тож радимо вийти на вулицю поки немає комендантської години та тривоги через **табун «мопедів»** (<https://dnepr.info/uk/news/u-nebi-nad-dniprom-zijshla-fatalna-superpovnya-foto/>).

Окупанти запустили з Криму в бік материкової України групу БПЛА. Про це повідомляє моніторинговий Telegram-канал Николаевский Ванек. «Летить **табун**, поки курсом в основному 260 (це не означає що кількість **мопедів** 260, це означає, що азимут 260 = західний курс, якщо дивитися з Криму)» (<https://news.meta.ua/uk/news/rosiiani-zapustili-tabun-droniv-kudiletat-4523455/>).

93. ТікТок-війська (Тікток-війська, тік-ток війська, тік-ток-війська) – насмішливо-зневажлива назва кадірівців-найманців, що виникла внаслідок появи поставлених ними хвалькуватих відеороликів про нібито геройську участь цих підрозділів у військових діях на території України.

Приклади слововживання:

Колишній офіцер російських спецслужб Стрелков-Гіркін відповів на запитання, куди саме зникли «кадіровці» та **тік-ток-війська** глави Чечні («Диалог.UA»: https://www.dialog.ua/ukr/war/265311_1672662558).

Кадировські **«тік-ток війська»** знову потрапили у халену (<https://armyinform.com.ua/2022/05/30/kadyrovski-tik-tok-vijska-znovu-potrapiyu-u-halepu/>).

Керівник **тікток-війська** боїться, що в Чечню може прилетіти московська ракета (ТГК ТСН новини; 30 липня 2022 р.).

Тікток-війська Кадирова знову зафільмували свій «героїзм». Після нерівних боїв з порожніми будівлями, світлофорами і гаражами цього разу тіктокери ге-

роїчно розправилися з українськими кущами (<https://versii.if.ua/novunu/tiktok-vijska-kadyrova-pokazaly-yak-voyuyut-z-banderivskymy-kushhamy-video/>).

«Блогери в паніці»: ТікТок-війська Кадирова знімали постановку в Україні, але прилетіла «відповідь» (<https://www.unian.ua/curiosities/tiktok-vijska-kadirova-znimali-postanovku-v-ukrajini-ale-priletela-vidpovid-video-ostanni-novini-11788908.html>).

94. Тракторні війська – назва селян та фермерів, які відбирали в російських окупантів військову техніку, вивозивши її переважно тракторами на користь ЗСУ.

Приклади слововживання:

«Тракторні війська» затрофеїли російський танк (<https://www.unian.ua/war/traktorni-vijska-zatrofejili-rosiyskiy-tank-video-11975352.html>).

Хочу подякувати сьогодні нашим фермерам – тим, хто обороняв свої громади, навіть голіруч, коли зупиняв російських військових. Тим, хто попри війну забезпечив посівну кампанію. Тим, кого військові назвали *«тракторними військами»* – коли вони забирали трофейну техніку з поля бою (В. Зеленський) (<https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/19/7353499/>).

Тракторні війська теж працюють. Захоплена десь на північному сході самохідна артилерійська установка «Мста-С» (https://24tv.ua/traktorni-vijska-pratsyuyut-zahoplena-samohidna-artileriyaska_n1913610https://24tv.ua/traktorni-vijska-pratsyuyut-zahoplena-samohidna-artileriyaska_n1913610).

Тракторні війська не скидають обертів. Цього разу трофеєм став ворожий боєкомплект до реактивної системи залпового вогню (https://m.facebook.com/antac.ua/photos/a.218043741627757/4957539501011467/?type=3&source=57&_tn_=EH-R)).

Українські захисники (неважливо, на танках вони, чи на тракторах) успішно збирають

трофейну техніку окупантів. Цього разу **«тракторні війська»** захопили броневий автомобіль «Тайфун» і машину евакуації «Лінза» (https://24tv.ua/traktorni-viyska-zahopili-rosiyskiy-tayfun-mashinu-evakuatsiyi_n1936375https://24tv.ua/traktorni-viyska-zahopili-rosiyskiy-tayfun-mashinu-evakuatsiyi_n1936375).

95. Трампізм – (англ. *Trumpism*) – назва політичної ідеології, стилю державного управління, політичного руху та набору механізмів здобуття і утримання влади, пов'язані з 45-м та 47-м президентом США Дональдом Трампом і його політичною базою (із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

Трампізм іде тим самим шляхом, яким пішла свого часу ідеологія путінізму (<https://nv.ua/ukr/opinion/trampizm-formuyetsya-arhimandrit-govorun-rozpoviv-yak-tramp-pishov-shlyahom-putina-50502664.html>).

Ідеологія **трампізму** досить близька до ідеології путінізму чи рашизму. В основі цих ідеологій лежить примат сили, авторитаризм і, відповідно, культ особи, нехтування міжнародними правом та зневага до міжнародних організацій (<https://chornomorka.com/archive/22537/a-171407.html>).

Трампізм наполягає, що якщо європейцям, включаючи Україну, не вистачає зброї, вони мають її купити у США і не скинути. А поки у Україні немає грошей, нехай інші європейські країни за неї заплатять, або ж Україна візьме десть у борг (<https://gazeta.ua/blog/61128/trampizm-ne-znikne-navit-z-porazkoyu-trampa-i-ce-pogana-novina>).

У Мюнхені обговорюватимуть **«трампізм»**: аналітики вважають, що США здадуть Україну Путіну (<https://informator.ua/uk/u-myunheni>).

obgovoryuvatimut-trampizm-analitiki-vvazhayut-shcho-ssha-zdadut-ukrajinu-putinu-dokument).

96. Тушка, «тушка» – загальна назва російських стратегічних бомбардувальників-ракетonoсіїв (Ту-95, Ту-22М3, Ту-160, Ту-134).

Приклади слововживання:

Спалили ворожу «тушку» – на росії знищено військово-транспортний літак Ту-134 (<https://armyinform.com.ua/2024/10/14/spalyly-vorozhu-tushku-%E2%80%95-na-rosiyi-znyshhenovijskovo-transportnyj-litak-tu-134/>).

У мережі з'явилися кадри з підбитою «тушкою», а в ГУР та ЗСУ розкрили деталі унікальної операції (https://www.youtube.com/watch?v=uwJZVBRUmg&ab_channel=%D0%A3%D0%9D%D0%86%D0%90%D0%9DTV).

ТУшки змінили курс і летять у бік ае базування (ТГК Повітряний простір України. 20.02.2025)

Нагадаємо, що російська «тушка» була знищена за 300 кілометрів від кордону із радянського ЗРК С-200 (https://24tv.ua/zbittya-tu-22m3-rosiyi-19-kvitnyabudanov-rozpoviv-chim-bili_n2539080).

97. ТЦКшники – зневажлива назва співробітників Територіального центру комплектації.

Приклади слововживання:

Тростянецькі ТЦКшники отримали бодікамери від виконкому (<https://debaty.sumy.ua/uncategorized/trostryanetski-ttskshniki-otrimali-bodikameri-vid-vikonkomu>).

У Вишгороді ТЦКшники разом з поліцією намагались «викурити» водія із авто: у Міноборони відреагували (<https://porady.org.ua/index.php/uvyshhorodi-ttskshnyky-razom-z-politsiyeyu-namahalys>).

vykuryty-vodiya-iz-avto-u-minoborony).

ТЦКшники заблокували завод Токаря у Бездрику (<https://debaty.sumy.ua/news/ttskshniki-zablokuvali-zavod-tokarya-u-bezdriku>).

У Львові **ТЦКшники** намагалися «упакувати» кур'єра, але йому допомогли втекти люди (<https://kp.ua/ua/life/a704504-u-lvovi-ttskshniki-namahalisja-upakuvati-kurjera-ale-jomu-dopomohli-vtekti-ljudi>).

98. Ухиянт – людина, яка ухияється від мобілізації; юрид. – особа, стосовно якої набрав законної сили вирок суду за ухилення від призову на військову службу, обліку чи зборів (ст. 335-337 КК України).

Приклади слововживання:

«Якщо ти **ухиянт**, то будь ласкавий, ти не маєш права жити повним життям і кайфувати. Якщо ти **ухиянт** – сиди вдома» (В. Кім) (<https://tsn.ua/exclusive/yakscho-ti-uhilyant-sidi-vdoma-kim-zrobivskandalnu-zayavu-schodo-mobilizaciyi-2493229.html>).

Прикордонники витягли з крижаної води **ухиянта**, який намагався вплав подолати Дністер, щоб дістатися сусідньої держави (<https://www.unian.ua/incidents/vityagli-z-krizhanoji-vodi-uhilyant-namagavस्या-vplav-podolati-dnister-video-12509034.html>).

Ухиянт потрапив до нейрохірургії, вистрибнувши з вікна військкомату (<https://ua.news/ua/ukraine/uhilyant-potrapyv-do-nejrohirurgiyi-vystrybnuvshy-z-vikna-vijskkomatu>).

Ухиянт, який не з'явився до ТЦК для відправки на військову службу, постане перед судом (<https://sud.ua/uk/news/ukraine/284951-uklonistne-yavivshiysya-v-ttsk-dlya-otpravki-na-voennuyu-službu-predstanet-pered-sudom>).

99. Фільтраційний табір (російський фільтраційний табір) – назва спеціального пункту, створеного російською владою для утримання українських громадян на період перевірок за часи повномасштабного російського вторгнення.

Російські фільтраційні табори – це в'язниці для цивільних і військовополонених, які використовуються Збройними силами Російської Федерації під час вторгнення Росії в Україну для фільтрації та затримання українських громадян, які загрожують російському контролю над Україною, включаючи всіх, хто дотримується проукраїнських поглядів (політичних діячів та активістів), а також співробітників служби безпеки. Через табори також здійснюється примусове виселення українських громадян із територій російської окупації України в економічно депресивні регіони Росії (Із Вікіпедії).

Приклади слововживання:

Російські фільтраційні табори для українців перетворилися на концентраційні, – правозахисник (<https://uatv.ua/uk/rosijski-filtratsijni-tabory-dlya-ukrayintsiv-peretvorylysya-na-kontsentratsijni-pravozahysnyk/>).

*На тимчасово окупованих російським агресором територіях України опинилося значна кількість наших громадян. Хтось з них не встиг або не зміг завчасно виїхати в безпечне місце. Хтось сподівався, що небезпека обійде стороною. Як наслідок, ми маємо численні історії людей, яким довелося пройти через так звані **фільтраційні табори** окупантів та виживати на контрольованій ними території* (<https://armyinform.com.ua/2022/05/16/filtraczijni-tabory-abo-dobro-pozhalovat-v-russkyj-myr/>).

Російська армія разом із підконтрольними їй бойовиками так званих «ДНР» і «ЛНР» вибудовують на окупованих територіях систему **фільтраційних таборів**, де людей перевіряють на лояльність окупаційній владі. Також з її допомогою намагаються створити базу даних мешканців окупованих територій (<https://www.helsinki.org.ua/articles/filtratsiyni-tabory-okupantiv-cherez-shcho-prokhodiat-ukraintsi/>).

Загалом «Медійна ініціатива з прав людини» нарахувала 18 **фільтраційних таборів** на тимчасово окупованій території України (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3539588-tri-rivni-zla-filtracijni-rosijski-tabori.html>).

Мешканці Маріуполя опинилися у полоні російських окупантів. У них немає змоги покинути місто, щоб не пройти через «**фільтраційні**» **табори**, які створили російські загарбники (https://www.youtube.com/watch?v=1AJVKOQfeWY&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2).

«Нас утримували майже 20 днів без ніякої гуманітарної допомоги і єдиним виходом з цього полону був **фільтраційний табір**. В черзі на фільтрацію не випускали навіть до туалету», – розповідає Марина Вдовиченко (<https://www.volynnews.com/news/all/filtratsiyni-tabory-ukrayintsi-rozpovidaiut-pro-zhakhykativen-z-iakykh-yim-vdalosia-vyrvatys/>).

Українці, які проходять через так звані **фільтраційні табори**, щоб залишити тимчасово окуповану територію, зазнають побиття, тортур і навіть вбивств із боку російських військових (<https://focus.ua/uk/ukraine/519319-izbieniya-i-pytki-tokom-smi-rasskazali-kak-okkupanty-provodat-filtraciyu-ukraincev>).

100. Фільтрація, російська фільтрація (російські фільтраційні заходи) – примусова перевірка та реєстрація громадян України на вулицях та в житлових

приміщеннях, на блок-постах, у спеціальних фільтраційних пунктах.

Мета примусових перевірок – виявити та позбавити волі активних людей, які видаються небезпечними для окупаційного режиму. Ці перевірки проводяться з 2014 року в різних форматах та ситуаціях: на окупованих територіях, при в'їзді на територію Росії, при виїзді з РФ до країн Європи (<https://t4pua.org/1416>).

Приклади слововживання:

*В ОБСЄ представили дослідження про **російську «фільтрацію»** та дали слово тим, хто пройшов через спецтабори* (<https://www.ukrinform.ua/rubricato/3539588-tri-rivni-zla-filtracijni-rosijski-tabori.html>).

*На окупованих територіях Росія шукає нелояльних до себе громадян. Багатьох людей примушують проходити **фільтраційні заходи**. Аби виявити патріотично налаштованих людей, волонтерів, ветеранів АТО\ООС, осіб пов'язаних з українською владою, армією* (<https://www.radiosvoboda.org/a/filtraciyni-tabori/31892704.html>).

*В Сполучених Штатах вже закликали РФ припинити **«фільтрацію»** та насильницьку депортацію українців* (<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20220826-rf-stvoryla-shhonajmenshe-21-filtracijnyj-tabir-dlya-ukrayincziv-na-shodi-ukrayiny-zvit/>).

*Під час **«фільтрації»** людей реєструють на підставі українських документів і дактилоскопують, задають питання щодо ставлення до влади України, до Росії, до місцевої окупаційної влади. Одне з найпопулярніших питань: «Чи хочете в Україну?»* (<https://t4pua.org/1416>).

*За словами українців, тих, кого в процесі **«фільтрації»** запідозрили у підтримці української влади, виводили, їхня подальша доля – невідома. Вони також повідомляли, що у багатьох конфіскували документи і вимагали прийняти російське грома-*

дянство (<https://ukrainian.voanews.com/a/filtratsijni-tabory/6717702.html>).

На тимчасово захопленій території Запорізької області після кожного вибуху окупанти посилюють **фільтраційні заходи** (Іван Федоров) (https://www.youtube.com/watch?v=kXB9HGYFb_g&ab_channel=UkrinformTV).

101. Хаймарси, HIMARS – назва американських реактивних систем залпового вогню, пускових установок високоточних боєприпасів для знищення логістики та військової техніки російських окупантів; символ високоточної зброї у війні.

Приклади слововживання:

Хаймарси б'ють по Белгороду! Захід дозволив. Російські війська тікають від кордону, Харків видохнув (<https://www.youtube.com/watch?v=6c8FgzpKNYw>).

Українські солдати показали, як використовують американські Хаймарси (<https://www.holosameryku.com/a/6633098.html>).

«Хаймарси» успішно викосили колону техніки РФ на території РФ збоку Харківщини (<https://focus.ua/uk/voennye-novosti/649957-haymarsi-uspishno-vikosili-kolonu-tehniki-rf-na-teritoriji-rf-zboku-harkivshchini-z-oglyadach>).

Система HIMARS має автомобільні шасі, вона вдвічі менша. За боекомплектom вона набагато легша, ніж попередній важкий зразок. Вона може перекидатися літаками, її можна доставляти на борту десантного корабля (<https://www.radiosvoboda.org/a/himars-ssha-oboronna-dopomoha/31879058.html>).

Американські HIMARS з'явилися на озброєнні ЗСУ в червні 2022-го. Більше року українські військові випускають високоточні боєприпаси з цих пуско-

вих установок по російських загарбниках (<https://militaryni.com/uk/articles/amerykanski-himars-v-zsurik-bojovogo-zastosuvannya-po-rosijskyh-okupantah/>).

• Ц •

102. Цитадель (фортеця) Бахмут (Бахмутська м'ясорубка) – назва міста Бахмут як символу стійкості українського спротиву; назва боїв за Бахмут, що тривали з серпня 2022 року по травень 2023 року.

Приклади слововживання:

Бахмут – це цитадель українського духу, де Збройні Сили України стримують ворога у важких боях та не дають прорвати оборону, щоб вийти в тил та оперативний простір, щоб рухатись на Слов'янськ та Краматорськ (<https://armyinform.com.ua/2022/12/27/bahmut-zalyshayetsya-golovnym-napryamkom-udaru-rosijskyh-vijsk/>).

*Найкривавіша битва ніхоти з часів Другої світової – битва за Бахмут тривала з серпня 2022 року до травня 2023 року увійшла в історію під назвою «**фортеця Бахмут**», «**Бахмутська м'ясорубка**»* (<https://vseosvita.ua/blogs/fortetsia-bahmut-borotba-proty-moskovyiv-ta-ahresora-rf-chastyna-1-87497.html>).

Фортеця Бахмут уже не вперше стає об'єктом зазіхань московії. Старовинне місто з міцним характером, яке заснували козаки (<https://podrobnosti.ua/2465261-fortetsja-bahmut-storja-zazhan-moskovna-slavetne-msto.html>).

*Президент України Володимир Зеленський назвав «**фортецю Бахмут**» символом непокори, яка знекровлює російську армію* (https://detector.media/blogs/article/209299/2023-03-24-fortetsya-bahmut-i-bahmutska-myasorubka-shcho-zakordonni-media-govoryat-pro-bytvu-za-ukrainske-misto/?utm_source=chatgpt.com).

Група «Антитіла» випустила новинку **«Фортеця Бахмут»**. Її хлопці присвятили побратимам батальйону, в якому служили, та всім захисникам України (<https://ukr.radio/news.html?newsID=100666>).

103. Чмобіки – зневажлива назва російських призовників, примусово залучених до російських збройних сил унаслідок путінської «часткової мобілізації».

Приклади слововживання:

*«Хоч опудалом, хоч тушкою» – «**чмобіки**» вигадують карколомні способи втечі з рф за кордон* (<https://zahidfront.com.ua/news/Xoch-opudalom-xoch-tushkoyu-chmobiki-vigaduyut-karkolomni-sposobi-vtechi-z-rf-za-kordon.html>).

*Поки російські «**чмобіки**» драпають тисячами «аби куди пустили», українські чоловіки і жінки родинами записуються до лав найкрутішого війська світу (Олексій Резніков)* (<https://www.ukrinform.ua/rubricato/3628643-abreviatura-zsu-stae-popularnisou-zanato-reznikov-privitav-vijskovih.html>).

*Російським **чмобікам**, зекам, вагнерам, соловйовим і воєнкорам буде про що складати байки і легенди (ТГК ТСН новини; 26 січня 2023 р.).*

*Російські **чмобіки** прибули на Донбас! У них забрали телефони! (Олег Жданов)* (<https://tsn.ua/youtube/rosiyski-chmobiki-pribuli-na-donbas-u-nih-zabrali-telefoni-zhdanov.html>).

104. Чмоня – насмішливо-зневажлива назва, яка походить від інтернет-мему, що виник у березні 2022 р. як висміювання незграбного зовнішнього вигляду російських військових, які беруть участь у вторгненні РФ в Україну.

Приклади слововживання:

Російський окупант **Чмоня**, який кілька місяців провів в українському полоні, повернувся додому в рашку, повідомляє «Дивогляд» (<https://www.5.ua/dv/life/281132>).

Під пісню співачки Русі «Не стій під вікном» користувачі активно постять відео з окупантом, якому дали прізвисько «**Чмоня**» (<https://wz.lviv.ua/news/454952-khto-takyi-chmonia>).

Лише в Тік-Тоці мему з «**Чмонею**» переглянули понад 40 мільйонів разів! Тіктокери «пиляють контент» про цього персонажа під музичний супровід треку української виконавиці Русі «Не стій під вікном». Ба більше, до справи підключилась юрба косплеєрів, які вже самотійно відтворюють образ «**Чмоні**», вбираючись в старе дрантя і позуючи на камеру з максимально пришепенуватим виразом обличчя (<https://armyinform.com.ua/2022/04/01/hto-takij-chmonya-gorlivskiy-kiler-rashystskogo-militarnogo-agitpropu/>).

Зичу здоров'я! Працює гіпнотичний підрозділ чаклунських військ, відповідальний за операцію генерал-майор **Чмоня** (https://t.me/the_chmonya).

ССО працює: знищені Т-90, Т-80БВМ, два МТЛБ та бліндаж із **чмонями** (ТГК STOP RUSSIAN WAR; 2 травня 2022 р.).

105. Чорнобаївка – назва села в Україні, центру Чорнобаївської сільської громади Херсонського району Херсонської області, яке стало легендарним від початку російсько-української війни. Поруч із ним розташоване летовище, де росіяни накопичували гвинтокрили, техніку та особовий склад (<https://suspilne.media/326416-ak-naspravdi-zila-cornobaivka-aka-stala-memom-reportaz-suspilne-videonovini/>).

Уперше Чорнобаївка вторглася в інтернет-простір 27 лютого 2022 року, коли українські військові розгро-

мили тут вертольоти та десант окупантів, які намагалися висадитися на місцевому аеродромі. Тоді українці просто порадили здобуткам наших захисників на черговому напрямку. Втім, за вісім днів історія повторилася – 7 березня ЗСУ знищили тут близько 30 гвинтокрилів окупанта, а згодом розгромили техніку втретє. 16 березня стало відомо про четвертий випадок знищення бойових вертольотів окупанта в Чорнобаївці, й тоді вже український Інтернет-простір не зміг себе стримувати далі – мережа вибухнула мемами (<https://www.unian.ua/tourism/wheretogo/chornobajivka-shcho-vidomo-pro-legendarne-selo-mem-11755114.html>).

Приклади слововживання:

*Населений пункт чисельністю в 11 тисяч мешканців став символом саморуйнування та нескінченної гибелі російських загарбників, циклічності серій славнозвісної «**Чорнобаївки**»* (<https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/21/249184/>).

*Вперше на аеродромі **Чорнобаївка** вертольоти росіян були розгромлені 27 лютого. Росіяни вирішили, що двічі в одне місце «байрактарами» не атакують і продовжили використовувати **Чорнобаївку** як місце висадки десанту. Наївні!* (https://zaxid.net/pobachiti_chornobayivku_i_pomerti_n1538884).

***Чорнобаївка** – це місце, завдяки якому українці вивчають прислівники, утворені поєднанням прийменника з числівником: вперше, вдруге... водинадцятьте... вдев'ятнадцятьте...* (<https://www.umoloda.kiev.ua/number/3815/119/168409/>).

*В окупантів починається паніка від однієї згадки про **Чорнобаївку*** (<https://t.me/SBUkr>).

*Навколо села **Чорнобаївка** вже ходять легенди. Подейкують, що українські військові мінімум 22 рази накривали вогнем російських окупантів саме в цьому селі* (<https://t.me/UkraineNow>).

За легендою в росії слабких і некрасивих хлопчиків скидають в **Чорнобайву** (https://lux.fm/u-merezhi-regochut-z-memiv-pro-chornobayivku-de-rusni-vsomenaderli-dupi_n117976).

106. Шахед – назва іранського безпілотної, дрона-камікадзе Shahed-136, якими росія обстрілює Україну.

Приклади слововживання:

«Шaxed» має поршневі двигуни, тому летить він доволі гучно. Шум наче мопед чи мотоцикл летить», – розповідає Ігнат (Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/10/6/7370552/>).

Нові «Шхеду» використовують термобаричний боєприпас, який є дуже небезпечним у закритому приміщенні (<https://www.unian.ua/weapons/shahed-136-ukrajinci-mayut-zapam-yatati-nove-pravilo-pid-chas-trivogi-12812697.html>).

Військові моряки Сил оборони знищили 10 російських «**Шахедів**» у небі над Одещиною (<https://www.pravda.com.ua/news/2025/02/24/7499760/>).

79 **шахедів** та крилатий «Іскандер» вдалось збити нашим захисникам за ніч та ранок (ТГК Повітряний простір України; 08 березня 2025 року).

107. Шлюхед – народна згрубіло-призирлива назва ворожих безпілотних літальних апаратів із бойовою частиною, дронів-камікадзе типу Shahed.

Приклади слововживання:

Шлюхеди полетіли з півдня. Готуйтеся (<https://twitter.com/WarSvitla/status/1749518489608474885>).

Смердючі **шлюхеди** літають над Дніпром
(https://www.instagram.com/hyevuy_dnepr/reel/C1xT6HjL00p/).

Кацапські **шлюхеди** вночі знищили адміністративну будівлю в Хесоні. Вона зруйнована практично вщент. У навколишніх будинках вибуховою хвилею повибивало вікна (<https://newsday.kh.ua/news/1790.html>).

Останнім часом практично щодночі у нашу область «забрідають» ворожі **«шлюхеди»**. Для ефективного знищення ці БпЛА потрібно добре бачити у нічному небі (<https://shepvisnyk.com.ua/shepetivchan-prosyat-skynutysya-na-prozhektory-dlya-ohoroncziv-neba/>).

• Ш •

108. Щит Європи – вираз, що використовується для підкреслення ролі України як бар'єра, що захищає європейський континент від агресії з боку Росії.

Приклади слововживання:

Україна – **щит Європи** та шлях до миру і нової системи безпеки (<https://centraljust.gov.ua/news/info/ukraina-schit-evropi-ta-shlyah-do-miru-i-novoi-sistemi-bezpeki>).

«Україна – **щит Європи!**» І з цим не посперечаєшся. Вже понад 10 років Україна тримає щит над Європою і Світом, захищаючи собою Цивілізований Світ від навали дикої орди орків терористичного квазі-державного утворення «рф» (https://porokhivnytsya.com.ua/2024/07/05/ukraine_the-shield-of-europe/).

Україна – це **щит Європи**, країна, спроможна подолати так звану «другу армію світу» (Мері Акоюн) (<https://mvs.gov.ua/video/meri-akopyan-ukrayina-ce-shhit-jevropi-krayina-spromozna-podolati-tak-zvanu-dругu-armiyu-svitu>).

• Ю •

109. Юридичний фронт – поняття, що означає зусилля юристів, активістів і міжнародних правозахисників проти злочинів Російської Федерації.

Приклади слововживання:

З початком повномасштабної війни Україна активно використовує можливість притягнути до відповідальності як росію, так і самого путіна з усіма, хто дає злочинні вказівки. Наш **юридичний фронт** для цього звернувся до низки міжнародних судів, які можуть розглядати справи щодо війни Росії проти України (<https://dejure.foundation/1u106gg0r1-yuridichnii-front-kogo-yak-ukrana-mozhe/>).

Юридичний фронт – це невід’ємна частина нашої щоденної боротьби – боротьби проти неспровокованої збройної агресії російської федерації, боротьби за незалежність і право українців на самовизначення (Олексій Резніков) (<https://armyinform.com.ua/2022/10/08/yurydychnyj-front-che-nevidyemna-chastyna-nashoyi-shhodennyoi-borotby-oleksij-reznikov/>).

Широкомасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України стало новою стадією війни, яка триває вже дев’ятий рік, і гібридної агресії, закоріненої у неготовності Кремля і значної частини росіян сприйняти незалежність нашої держави і навіть саме існування українського народу. У цих умовах особливого значення набуває **юридичний фронт** протистояння агресору (<https://yvu.com.ua/deokupatsiya-yurydychnyj-front/>).

«Ми віримо в перемогу, віримо нашим захисникам, а наш **юридичний фронт** продовжить стояти на захисті прав громадян» (директорка Охтирського місцевого центру з надання БВПД Тамара Козир) (<https://legalaid.gov.ua/novyny/shostarichnyczya-byuro-pravovoyi-dopomogy-na-sumshhyni-yurydychnyj-front-na-zahysti-prav-lyudyny/>).

110. Янголи війни – метафорична назва бойових медиків, медиків-добровольців, які рятують життя українських військових.

Приклади слововживання:

*Українські захисники називають медиків **янголами війни**, адже ці люди роблять неможливе, рятуючи людські життя. Сміливі та віддані своєму покликанню цивільні та військові медики не мають спокою ані вдень, ані вночі. Їхня відвага й неймовірна самопожертва – неоціненний внесок у нашу перемогу (https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=8722&config_language=uk-ua&srsId=AfmBOorkQILA7knfR_SPua3DPW6kTuWlj9_kwfaBJ8Xqk6SEIU-hCXie).*

***Янголи війни**... Саме так хочеться сказати про тих, хто, незважаючи на небезпеку та обстріли, витягував з тенет смерті життя. Саме з такою глибокою повагою ми говоримо про медиків – людей, які попри жахіття війни, не втекли, а рятували життя дітей, дорослих, військових (<https://www.sknews.net/yanholy-viyny-chernihivski-medyku-vytiahuvaly-z-tenet-smerti-zhyttia/>).*

*«**Янголи війни**» працюють у найскладніших умовах, часто ризикуючи власним життям заради порятунку побратимів. Їхня робота – це поєднання високого професіоналізму, мужності та відданості своїй справі (<https://lib.kherson.ua/viyskovi-mediki-.htm>).*

*Укрпошта не могла залишитися осторонь дій цих героїчних людей, і сьогодні, в серії «Героїчні професії» випускає марку, присвячену лікарям, бойовим та цивільним – «**Янголи Війни**» (генеральний директор «Укрпошти» Ігор Смілянський) (<https://ternopoliany.te.ua/war/94132-yanholy-viiny-ukrposhta-vypuskaie-marku-prysviachenu-medykam-foto>).*

ДОДАТКИ

Додаток 1

МІСТА-ГЕРОЇ УКРАЇНИ

ПОЧЕСНА ВІДЗНАКА «МІСТО-ГЕРОЙ УКРАЇНИ»

«Місто-герой України» – почесна відзнака, встановлена Президентом України 6 березня 2022 року для вшанування подвигу, масового героїзму та стійкості громадян, виявлених у захисті своїх міст під час відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України.

В Указі Президента України № 111/2022 наголошується, що мета цього рішення – ушанувати «подвиг, масовий героїзм та стійкість громадян, виявлені у захисті своїх міст під час відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України».

Місту, якому надали почесну відзнаку, вручають виготовлену з мідних сплавів із гальванічним покриттям основу верхівки древка прапора міського населеного пункту, а також шовкову стрічку почесної відзнаки зі смугами синього та жовтого кольору.

Указом від 6 березня 2022 року звання міста-героя отримали Волноваха, Гостомель, Маріуполь, Харків, Херсон, Чернігів. Указом від 24 березня 2022 року звання міст-героїв надано Бучі, Ірпеню, Миколаєву, Охтирці.

Раніше в Україні було чотири міста зі статусом «герой»: Київ, Керч, Одеса, Севастополь. Відзнаку вони отримали за часів СРСР після Другої світової війни.

МІСТО-ГЕРОЙ ВОЛНОВАХА

Волноваха – місто районного підпорядкування, центр Волноваського району, розташованого на півдні Донецької області; важливий залізничний вузол на лінії Маріуполь – Донецьк та Маріуполь – Запоріжжя. Станом на 2021 рік населення було 23,8 тис. осіб.

Волноваха заснована 1881 року як залізнична станція під час будівництва Катерининської залізниці; у 1938 році отримала статус міста (назва походить від річки Мокра Волноваха, що бере свій початок від локомотивного депо). Довгий час, починаючи з середини минулого століття, Волноваха була значним центром харчової промисловості та будівельної індустрії.

Хоча датою заснування Волновахи вважають 15 вересня 1881 року, на думку Сергія Гайдука (жителя міста, геолога за фахом і члена Національної спілки краєзнавців України), ця дата – помилкова: рішення обрати саме 15 вересня 1881-го пояснили не закладанням першої будівлі, а датою документа про оплату проміжного етапу робіт із будівництва фундаменту та заготівлі матеріалів для залізничного вокзалу.

Серед нематеріальної культурної спадщини в реєстрі Донецької області більшість волноваських надбань пов'язані з весільними обрядами (зокрема виготовлення весільного воскового вінка).

До російської окупації в місті було декілька пам'яток архітектури, працював краєзнавчий музей. На околицях Волновахи – пагорб Гончариха (одна з найвищих точок Приазовської височини), а також Великоанадольський лісовий заказник, закладений у 1834–1845 роках Віктором Граффом.

Із початком антитерористичної операції на Сході України, у травні 2014 року, поблизу міста Волноваха сталися бойові зіткнення бойовиків так званої ДНР з українськими військовими 51-ї механізованої бригади. Проте з 7 липня

місто повністю контролювалося українськими військовими до лютого 2022 року.

Із кінця лютого й до середини березня 2022 року в районі Волновахи тривали запеклі бої. Місто стало головним напрямом ударів Росії на Донеччині. Українські військові боронили місто до тих пір, поки йшла евакуація мирного населення. З 11 березня 2022 року Волноваха окупована російськими військами. Агресори захопили місто, застосовуючи тактику «випаленої землі», що привело до значних руйнувань інфраструктури та житлових будинків.

Волноваха є символом стійкості та мужності українського народу в його боротьбі з російською навалою.

МІСТО-ГЕРОЙ ГОСТОМЕЛЬ

Гостомель – селище міського типу в Бучанському районі Київської області України, розташоване на північний захід від Києва, входить до складу Гостомельської селищної громади. Знаходиться на р. Ірпін (притока Дніпра), за 8 км від станції Буча та за 12 км від Києва; станом на 2021 рік населення селища було близько 16 тисяч осіб. Близькість селища до Києва надає йому стратегічного значення як для оборони, так і для розвитку інфраструктури.

Існує дві версії щодо походження назви сучасного селища: від імені відважного оборонця Госта, який загинув у бою із завойовниками, або власника земель князя Гостома. Перша письмова згадка про Гостомель датується 1494 роком. У 1614 році польський король Сигізмунд III надав Гостомелю магдебурзьке право. Під час національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького населений пункт став козацьким сотенним містечком Київського полку. У 1866 році Гостомель перетворився на волосний центр, що активно розвивався. Протягом століть Гостомель належав до різних державних утворень – Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської імперії, УНР, СРСР і, з 1991 року – незалежної України.

У різні періоди селище відігравало важливу роль у регіоні, зокрема, як центр ремесел та торгівлі. Воно мало розвинуену промисловість, включаючи виробництво будівельних матеріалів та харчових продуктів.

Один із найвідоміших об'єктів міста – аеродром, де базувався найбільший у світі літак АН-225 «Мрія», знищений під час вторгнення РФ у 2022 році. Цей об'єкт мав глобальне значення для авіації та символізував українську інженерну майстерність.

У селищі зберігалися старовинні храми, пам'ятки архітектури та меморіальні об'єкти, присвячені подіям Другої світової війни та незалежності України. Справжньою окрасою населеного пункту залишається Свято-Покровська церква.

У лютому 2022 року, під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Гостомель став місцем запеклих боїв за стратегічно важливий аеропорт. Окупанти намагалися отримати контроль над Гостомелем, Бучею та Ірпенем, щоб взяти в облогу столицю. Найзапекліші бої відбувалися в аеропорту Гостомеля. Українські сили оборони чинили героїчний опір, не дозволивши російським військам використати аеродром як плацдарм для наступу на Київ. Селище зазнало значних руйнувань, але було звільнене від окупантів напочатку квітня 2022 року.

Гостомель є символом стійкості та відродження, демонструючи силу та єдність своєї громади перед обличчям випробувань. Попри серйозні руйнування, Гостомель активно відбудовується. Завдяки підтримці держави, волонтерів та міжнародних партнерів місто має шанс стати прикладом сучасного українського міста післявоєнної реконструкції.

МІСТО-ГЕРОЙ МАРІУПОЛЬ

Маріуполь – місто на південному сході України, розташоване на узбережжі Азовського моря в гирлі річки Кальміус. До 24.02.2022 року Маріуполь був другим за значенням містом у Донецькій області, важливим промисловим і пор-

товим центром країни; десятим за чисельністю населення в Україні. Це перший населений пункт на території Донецької області, що одержав статус міста в 1779 році. Його називали металургійною столицею України та регіональним курортом.

1 січня 2015 року кількість населення становила 455,1 тис. мешканців, а вже на 7 червня 2022 року в місті перебувало приблизно 100 000 жителів.

Назва «Маріуполь» походить від грецького «Μαριούπολη», що означає «місто Марії» (присвоєно в 1780 році). У XVI столітті на місці сучасного Маріуполя існувало поселення Домаха. У 1778–1779 роках місто називалося Павловськ, а з 1779 по 1948 рік – Маріуполь або Маріупіль. У 1948–1989 роках місто носило назву Жданов.

До 2022 року Маріуполь був відомий своїм культурним життям, зокрема архітектурними пам'ятками, такими як будинок лікаря Гампера в стилі модерн.

Місто було значним промисловим центром України, на-самперед, у металургійній галузі. У місті діяли два великі металургійні комбінати: Маріупольський металургійний комбінат та «Азовсталь». Продукція цих підприємств складала значну частину експорту України

Із початком російської агресії Маріуполь, завдяки важливому стратегічному значенню, стає одним із ключових міст російсько-українського протистояння. З 13 квітня 2014 року місто контролювалося проросійськими терористичними формування «ДНР». 13 червня 2014 місто було визволене від терористів силами добровольчих українських батальйонів. Саме в Маріуполь було перенесено Донецьку ОДА, а в липні передислоковано Донецьке обласне управління МВС України та Донецьку обласну державну адміністрацію.

У 2022 році, під час російського вторгнення в Україну, Маріуполь зазнав значних руйнувань, а з 1 березня 2022 року місто перебуває в блокаді російських окупаційних військ з травня 2022 року залишається під окупацією.

На початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну місто зазнало катастрофічних руйнувань; жертвами окупантів стали десятки тисяч цивільних маріупольців. За даними Маріупольської міськради, станом на 14 березня кількість загиблих мирних жителів налічувала понад 2,3 тис. осіб. Російські війська застосували тактику облоги з блокуванням доставки гуманітарної допомоги містянам.

10 квітня російським силам вдалося повністю взяти в облогу українських військовиків, що залишилися на території комбінату «Азовсталь», який мав складну систему глибоких підземних укриттів і комунікацій. Дії російських військ на території «Азовсталі» спричинили гуманітарну катастрофу: українські військові, які опинилися замкненими в підземеллях комплексу разом із цивільними, відчували гостру нестачу води, їжі, лікарських засобів, боєприпасів. Ситуація привернула велику увагу міжнародної спільноти. У середині травня розпочався організований вихід українських захисників з території заводу для подальшої домовленості про обмін з російською стороною. З того часу й до сьогоднішня Маріуполь перебуває в повній окупації.

МІСТО-ГЕРОЙ ХАРКІВ

Харків – друге за чисельністю населення місто України, розташоване на північному сході країни; адміністративний центр історико-географічної області України, за якою закріпилася назва «Слобожанщина». Станом на початок 2022 року в місті проживало близько 1,4 мільйона осіб.

Місто засновано в 1654 році, з 1919 по 1934 роки було столицею Української РСР.

Існує кілька версій про виникнення назви «Харків». Деякі історики вважають, що Харків – трансформована назва від Шарукань, половецької столиці, яка була на цих землях, інші пов'язують назву з ім'ям ватажка перших українських переселенців в середині XVII століття Харка (Харитона). Більшість же фахівців вважають, що свою назву місто

отримало від річки Харків. Назва ця вперше в 1627 році й досі залишається гідронімічною загадкою. Засновниками міста були українські козаки й селяни, що втекли від національно-релігійного та соціального гніту польських панів із Придніпровської і Західної України, особливо в період визвольної боротьби українського народу під проводом Б. Хмельницького.

Українські переселенці почали обживати незаселені території, які ще напочатку XVI століття номінально входили до складу Московської держави. Цей край іменувався «Диким полем», тому що був спустошений після монголо-татарських набігів. Одночасно з українцями тут з'явилися російські поселенці. У результаті взаємодії двох міграційних потоків (українського і російського (руського)) сформувалася слобожанська субкультура. У XVII–XVIII столітті Слобожанщина перетворилася на особливу історико-географічну область Україна з характерним колоритом матеріальної і духовної культури.

Уже в XVIII столітті Харків стає освітнім центром. Напочатку XIX століття Харків розвивається не тільки як торговий, але і як промисловий центр. Із другої половини XIX століття, у зв'язку з ліквідацією кріпацтва і швидким розвитком Донецько-Криворізького регіону, місто перетворюється на один із найбільших економічних центрів Російської імперії.

Місто є великим промисловим центром сходу України та науковим центром Лівобережжя; славиться своїми освітніми закладами, зокрема Харківським національним університетом ім. В. Н. Каразіна, заснованим у 1804 році. Харків – один із провідних культурних центрів України. Культурне життя представлене численними театрами, музеями та фестивалями.

Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році Харків став одним із перших міст, яке зазнало й продовжує зазнавати масованих обстрілів. Незважаючи на руйнування, Харків продовжує жити та відновлюватися, залишаючись символом незламності та відваги українського народу.

МІСТО-ГЕРОЙ ХЕРСОН

Херсон – місто Херсонської області, важливий адміністративний, культурний та економічний центр півдня України, що має стратегічне значення, оскільки розташоване на лінії Миколаїв – Снігурівка – Джанкой, що робить його вагомим залізничним пунктом, а морський та річковий порти сприяють розвитку торгівлі та економіки. Місто розташоване на правому березі дельти Дніпра. За даними на 2022 рік населення Херсона становило приблизно 279,1 тисяч осіб.

Херсон заснований у 1778 році князем Григорієм Потьомкіним на місці зруйнованого турками укріплення. Херсонську фортецю закладено за проектом головного архітектора Адміралтейств-колегій Михайла Ветошнікова. Навколо фортеці був розташований рів із земляним валом, на бастіонах встановлено 220 знарядь, у середині знаходився комплекс адміністративних та виробничих будівель. Назва міста походить від античного Херсонеса Таврійського.

Херсон славиться своєю архітектурною спадщиною. Однією з визначних пам'яток є ратуша, побудована в 1905–1906 роках за проектом Адольфа Мінкуса. Місто відоме своїми культурними заходами та інфраструктурою для відпочинку; промисловістю, зокрема суднобудуванням, а також розвиненим сільським господарством. Херсонщина вважається кавуною столицєю України. Лісові та водні ресурси міста сприяють екологічній безпеці регіону.

Під час російської агресії Херсон зазнав значних випробувань, включаючи окупацію, визволення та подальші обстріли.

24 лютого 2022 року російські війська перетнули адміністративний кордон Херсонської області з анексованим Кримом і розпочали окупацію регіону. На початку березня 2022 року місто Херсон було захоплене російськими силами, що привело до встановлення окупаційної адміністрації та численних порушень прав людини.

11 листопада 2022 року Збройні сили України відвоювали місто Херсон та інші райони області на правому березі Дніпра. Російські війська відступили на лівий берег, що стало важливою перемогою для України.

Незважаючи на визволення, Херсон та його мешканці продовжують стикатися з наслідками війни, включаючи регулярні обстріли та руйнування інфраструктури.

МІСТО-ГЕРОЙ ЧЕРНІГІВ

Чернігів – одне з найдавніших міст України, розташоване в північній частині України, у місці злиття річок Десни (притока Дніпра) і Стрижня (притока Десни) на Придніпровській низовині, у природній зоні українського Полісся; є головним транспортним вузлом області. Станом на 2022 рік населення складало близько 285 тисяч осіб.

Історія міста налічує понад 1300 років. Перші слов'янські поселення на території сучасного Чернігова з'явилися ще в VII столітті н.е. Місто вперше згадується в літописах під 907 роком як одне з найбільших у Київській Русі. Існує дві версії походження назви Чернігова: виникнення на місцевості «Чорний Гай» та від імені засновника міста – князя Чорного.

У період середньовіччя Чернігів був важливим політичним і культурним центром, відомим своїми храмами та монастирями. Чернігів має розвинену промисловість, включаючи легку, харчову, машинобудівну та хімічну галузі. Місто є важливим сільськогосподарським осередком, відомим вирощуванням зернових культур, картоплі та льону.

Чернігів славиться своїми архітектурними та історичними пам'ятками, підземними печерами Антонієвих печер та комплексом Чернігівського Дитинця (Валу). 1300-літня біографія міста зберегла 112 пам'ятників історії та культури, залишила по собі десятки археологічних пам'яток – курганів і фортифікаційних земляних споруд, підземних печерних комплексів, що дає право називати Чернігів містом-музеєм під відкритим небом.

Історична цінність Чернігова полягає не тільки в універсальній значущості пам'яток архітектури й містобудування, а й у тому, що на придеснянських пагорбах зберігся унікальний за цілісністю архітектурно-ландшафтний комплекс. Це останнє в Центральній-Східній Європі східнослов'янське місто, яке зберегло автентичність основних засад давньоруського містобудування. Місто є винятково цінним свідченням культури Давньої Русі, українського відродження і бароко.

Чернігів є великим промисловим центром Полісся з розвиненою промисловістю, транспортною системою, будівельною індустрією, визнаним найбільш екологічним в Україні. Місто має сприятливі природно-кліматичні умови, розгалужену гідромережу, запаси лікувальних і столових мінеральних вод, соснові ліси, мальовничі ландшафти, значний природно-заповідний фонд та історико-культурний потенціал.

У перші дні повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну Чернігів потрапив під обстріли російських військ. У задумах ворога Чернігівщині відводилася роль «північних воріт». Цим напрямком сухопутні війська РФ мали швидко просунутися на допомогу основним силам до столиці України. Сам Чернігів мав відігравати роль логістичного центру, звідки залізницею та автошляхами через річку Десну переправлялися б засоби ведення війни. Майже місяць місто перебувало в напівоточенні. Окупанти обстрілювали житлові райони, будівлі в центрі міста, об'єкти інфраструктури. Проте чернігівці не дали росіянам прорвати оборону. Наприкінці березня стало зрозуміло, що російські плани бліцкригу остаточно провалилися. 28 березня окупанти почали відступати з Чернігівщини.

Чернігів став містом-фортецею на шляху окупаційних військ до столиці Києва, зупинивши просування ворога до столиці.

МІСТО-ГЕРОЙ БУЧА

Буча – місто в Україні, адміністративний центр Бучанської міської громади й Бучанського району Київської області, розташоване в лісовій зоні за 25 км на захід від Києва.

До 9 лютого 2006 року Буча була селищем міського типу в складі Ірпінської міської ради, до 2020 року вважалася містом обласного значення.

Станом на 2024 рік у Бучі проживало понад 90% довоєнного населення, яке становило близько 38 тисяч осіб. Буча прийняла близько 8 тисяч біженців зі східних регіонів України.

Назва «Буча» походить від однойменної річки, біля якої розташоване місто. Ця назва вперше згадується в джерелах 1630 року стосовно села Яблунька, що знаходилося на лівому березі річки Буча. Тоді це село належало шляхтичеві Ю. Лясоті, який отримав ці землі від графа Потоцького за героїзм на військовій службі. Саме місто виникло як полустанок Буча в 1901 р.

До початку повномасштабної війни Буча була відомим передмістям Києва з розвиненою інфраструктурою, сучасними житловими комплексами та активним культурним життям. Місто приваблювало мешканців своєю близькістю до столиці, зеленими зонами та комфортними умовами для життя.

Буча оспівана у віршах і піснях, змальована на полотнах митців. Так, чудова природа Бучі та цілюще повітря сприяли розвитку творчості видатного українського художника, критика та педагога, засновника й керівника київської школи живопису Миколи Івановича Мурашка, який, мешкаючи в Бучі, створив чудові полотна пейзажів України.

Місто відоме своєю історією, культурою та трагічними подіями під час російсько-української війни.

У лютому-березні 2022 року, під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Буча стала місцем жорстоких боїв та масових злочинів проти цивільного населення. За даними, опублікованими 7 квітня, 90 % жертв серед мирних жителів міста загинули внаслідок розстрілів росіянами. Місто перебувало під окупацією російських військ із кінця лютого до кінця березня 2022 року. Вулиця Вокзальна, що з'їднує Бучу з Ірпенем, стала кладовищем військової техніки РФ. Щоб не пустити окупантів у бік Києва, українські обо-

ронці розбили ворожу колону під час першого бою в місті. Фото цієї згорілої техніки облетіли весь світ, а після звільнення Бучі світ побачив інші жакливі фото – розстріляних людей на вулицях. Російські військові закатували та вбили понад 400 жителів міста. Після звільнення Бучі українськими силами були виявлені численні докази воєнних злочинів, що привернуло увагу міжнародної спільноти. Місцева влада та мешканці докладають значних зусиль для відбудови інфраструктури, житлових будинків та повернення міста до нормального життя. Буча стала символом незламності та відродження України, героїзму й стійкості українського народу в боротьбі за незалежність і свободу.

МІСТО-ГЕРОЙ ІРПІНЬ

Ірпінь – місто в Україні, розташоване на півночі України, у Київській області, у передмісті Києва на річці Ірпінь.

Назва міста походить від річки Ірпінь. Існують різні версії щодо її етимології. За однією з легенд, річка отримала назву від імені дівчинки Ірини, яку вкусила змія на пні біля річки; за другою версією – назва походить від давньоанглійських слів «іер» (озеро, земля) та «фен» (болото), що разом означає «заболочена земля».

Своєю появою місто Ірпінь зобов'язане будівництву залізничної дороги Київ-Ковель, яке розпочалося у 1899 році. Навколо дороги, неподалік Києва, працівниками залізниці засновано дачні селища, серед яких і Ірпінь. У 1956 році селищу Ірпінь надано статус міста районного підпорядкування у складі Києво-Святошинського району, а в 1962 році – міста обласного підпорядкування, до якого включені селища міського типу Буча, Ворзель, Гостомель, Коцюбинське. За даними Всеукраїнського перепису, населення Приірпіння налічує 101800 осіб.

Селище Ірпінь будували без чіткого архітектурного плану. У лісі прорубували просіки, із яких і виникали вулиці, які називали лініями. Сприятливий клімат, зелені лісові масиви, чисте повітря створили всі передумови для організації

розгалуженої санаторно-курортної зони. Місто має парки та зелені зони, що робить його привабливим для проживання і відпочинку.

Місто стало відомим і на літературній карті. В Ірпені, на колишній дачі київського фабриканта Чоколова, у 1936 р. створено Будинок творчості Спілки письменників України, де жили й творили Олександр Довженко, Остап Вишня, Павло Тичина, Микола Бажан, Михайло Стельмах, Олесь Гончар, Максим Рильський, Павло Загребельний і багато інших.

У лютому–березні 2022 року Ірпінь став місцем запеклих боїв. Місто було окуповане російськими військами з 27 лютого по 28 березня 2022 року. У цей час Ірпінь зазнав значних руйнувань: за даними Київської обласної адміністрації, було знищено майже 70% міста. Танкові бої точилися на вулицях Ірпеня, по місту завдавали авіаударів. Містяни жили без опалення та газу, готували їжу на вуличних вогнищах. Окупанти обстрілювали дороги, якими мешканці міста намагалися евакуюватися. 6 березня 2022 ворожі війська відкрили вогонь по колоні біженців на перехресті біля мосту в Романівці між Ірпенем та Бучею. ЗСУ підірвали його, щоб запобігти просуванню ворога. Люди були вимушені ховатися під руїнами мостового переходу.

26 березня 2022 року українські сили звільнили Ірпінь, що стало однією з перших великих перемог України після початку повномасштабного вторгнення.

Станом на 2025 рік Ірпінь бореться з гуманітарною та соціальною кризами. Місто починає активно відновлюватися після руйнувань.

МІСТО-ГЕРОЙ МИКОЛАЇВ

Миколаїв – обласний центр Миколаївської області та адміністративний центр Миколаївського району; велике місто на півдні України. У межах міста річка Інгул впадає у ріку Південний Буг, а сам Південний Буг переходить у Бузький лиман. До Чорного моря від Миколаєва кілька десятків кілометрів, судна легко дістаються міста через Бузький ли-

ман. Миколаїв є важливим вузлом автомобільного, автобусного, залізничного, морського й повітряного сполучення.

Миколаїв посідає 9-те місце за кількістю мешканців серед міст України з населенням 430 000 осіб. На 1 січня 2022 року чисельність населення Миколаєва становила 470 011 осіб.

1788 року за наказом Г. Потьомкіна в гирлі Інгулу закладено суднобудівну верф під назвою «Миколаїв». Ім'я місту Миколаєву було надано 27 серпня 1789 року в пам'ять про взяття в 1788 році російськими військами турецької фортеці Очаків у день святого Миколая, покровителя моряків. І відразу місту судилося стати великим промисловим і суднобудівним центром. Уже через 9 місяців був спущений на воду корабель «Святий Миколай», а місце його споруди – Адміралтейство – прийнято називати місцем заснування міста.

Миколаїв називають містом наречених, кораблів, чорних ночей і білих акацій. За легендою, коли цей населений пункт-верф тільки закладали, то населення було переважно чоловічим. Щоб налагодити сімейне життя, сюди по неділях з'їжджалися наречені з навколишніх містечок і сіл. На площі вишиковувалося дві шеренги: женихів і наречених. За командою священника вони нібито сходилися, і, яка дівчина виявиться навпроти, на тій і потрібно було одружитися. Вінчали всіх одразу на площі.

З ім'ям Святого Миколая пов'язана й перша церква, зведена в місті в 1790 році.

Будувалося місто за чітким планом – із прямими вулицями та кварталами, складеним російським архітектором Іваном Старовим. На сторіччя заснування Миколаєва його населення вже виросло до 70 тисяч. В основному це були майстрові верфей, ремісники. Корабелі Миколаєва найчастіше селилися на вулицях з відповідними їх професіям назвами: Ковальська, Котельня, Інженерна. А морські чини та інші службовці – на вулицях Адміральській, Артилерійській, Великій Морській, Малій Морській, Наваринській.

Із Миколаєвом пов'язано багато великих імен, що знайшло своє відображення в пам'ятниках міста, назвах його вулиць, площ та скверів.

Завдяки щоденній праці, таланту, інтелекту й терпінню не одного покоління миколаївців місто за дуже малий для історії час перетворилося з маленької суднобудівної верфі на великий промисловий, діловий, політичний і культурний центр Півдня України.

Ще з перших днів повномасштабного вторгнення росіяни почали атакувати об'єкти біля міста. Агресор пробував висадити десант із гелікоптерів, використовував ДРГ, атакував як військові, так і цивільні об'єкти ракетами, гатив по місту та околицях артилерією, намагався заїхати в місто на танках. У результаті сотні людей було вбито або поранено. Встановлено, що російські військові пошкодили та знищили понад 1300 об'єктів житлового фонду, більше десятка медичних закладів, понад 100 навчальних і культурних закладів, а також атаковано чимало об'єктів промислового підприємництва, об'єктів газо-, електро-та теплопостачання, тощо. Однак агресор не зміг захопити місто і, зазнавши значних втрат особового складу, гелікоптерів, артилерійських систем, бронетранспортерів, танків та іншої техніки, відступив.

1 березня російські окупаційні сили, що спробували ввійти в Миколаїв, отримали потужний опір. 2 березня біля села Калинівка ворог намагався пройти до Миколаєва, але українська артилерія розбила міст і частина колони відступила до Херсона. 4 березня ворог почав контрнаступ на місто, зайшовши до Корабельного району, де зав'язався бій з 123-ю бригадою ТрО. 7 березня війська вторгнення здійснили спробу захопити аеропорт Миколаєва, однак були вибиті. Згодом українські сили відтіснили російську армію від міста. Окупанти почали вражати цивільні об'єкти Миколаєва артилерією та крилатими ракетами. З 12 квітня 2022 року Миколаїв залишився без питної води. Досі питання централізованого питного водопостачання не вирішене. Містяни носять питну воду з точок видачі.

Процес відновлення Миколаєва розпочався вже під час великої війни. У місті облаштовують укриття, відновлюють житлові будинки, лікарні, школи. Миколаївці продовжують жити, незважаючи на атаки росіян.

МІСТО-ГЕРОЙ ОХТИРКА

Охти́рка – місто України, розташоване в Сумській області на Слобожанщині; у лісостеповій природній зоні на лівому березі річки Ворскли; адміністративний центр Охтирського району й Охтирської громади. Географічною особливістю міста є його розміщення в центрі своєрідного трикутника обласних центрів – Сум, Харкова та Полтави.

Охтирка заснована на горі Ахтир на правому березі річки Ворскла, коли українські козаки на чолі з польським урядником Кульчевським спорудили прикордонну фортецю Ахтирськ. Перша згадка про нього датується 1641 роком.

Назва населеного пункту походить від назви однойменної річки Охтирка, яка протікає через місто. На думку деяких краєзнавців, у перекладі з тюркської вона означає «лінива річка». На думку інших, назва міста з тюркської перекладається як «місце, де влаштовують засіку», «біла фортеця»; або походить від пагорба Охтир, що на правому березі річки Ворскли, на якому і заснували острог.

Місто є адміністративним, промисловим, духовним, культурним та історичним центром. У XVII–XVIII століттях Охтирка була одним із п'яти полкових міст Слобідської України, відіграючи важливу роль у військовій та адміністративній сферах. Із XX століття місто стало значним промисловим центром, особливо в нафтогазовій галузі. Охтирський нафтопромисловий район охоплює велику площу на території трьох областей і за своєю потужністю займає перше місце в Україні, де є поклади нафти і блакитного палива.

Охтирка багата на культурну спадщину та архітектурні пам'ятки: у місті налічується 16 пам'яток архітектури, серед яких – визначні храми та історичні будівлі.

Бої за Охтирку почалися 24 лютого 2022 року після російського вторгнення в Україну і є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією на південному сході України в 2014 році. Окупанти гатили по ньому з важкої артилерії та скидали бомби впродовж 30 днів. Місто взяло на себе удар російської армії та вистояло завдяки титанічними зусиллями українських захисників.

Після подій 2022 року Охтирка активно відновлюється, отримуючи допомогу від міжнародних організацій та партнерів, благодійних фондів і місцевих активістів. Місто з багатою історією та культурною спадщиною продовжує розвиватися, зберігаючи свій унікальний характер та значення для України.

(Інформацію впорядковано за відкритими джерелами, узятыми з усережжя).

Додаток 2

ПОШТОВІ МАРКИ УКРАЇНИ,
присвячені реаліям воєнного часу,
відображеним у поняттях словника**Поштова марка «Русскій военний корабль, іді...!»**

Однією з фраз, які стали загальновідомими за період героїчної боротьби українського народу з російським агресором, є експресивна цитата українського прикордонника з острова Зміїний, який умотивовано відповів капітану російського корабля на вимогу здатися. Це стало своєрідним гаслом опору. Так прикордонники показали героїзм українського війська та всього народу, який ладен померти, але не здатись, і, водночас, зневагу до всього російського. Фраза викликала широкий резонанс у суспільстві; попри нецензурність висловлювання, набула схвалення серед широких суспільних мас і швидко стала символом мужності й незламності. Марку випустили 12 квітня 2022 року. На ній зображено українського військового з опущеною зброєю в одній руці, іншою ж він показує непристойний знак, що символізує зневагу до російських окупантів. На задньому фоні знаходиться, судячи з бортового номера, ра-

кетний крейсер «Москва», який і є об'єктом вищезгаданої історії. Наклад марки став історичним для України і склав 1 мільйон, тому її сміливо можна назвати «другим диханням» української філателії.

Поштову марку «Русскій военний корабль, іді...!» подарували принцу Чарльзу, Анджею Дуді (і не тільки). Її виставили як експонат у Смітсонівському поштовому музеї у Вашингтоні, у Національному морському музеї Великої Британії. Про цей та інші поштові випуски писали найвідоміші медіа (CNN, the Guardian, The Times, The Washington Post, Bloomberg тощо). Завдяки їй Укрпошта стала триумфаторкою престижної премії «World Post & Parcel Awards – 2023» й отримала відзнаку «Філателістична кампанія».

Поштова марка

«Русскій военний корабль... ВСЬО! Слава нації!»

Ця марка є другою в серії з кораблем. Випущена Укрпоштою як згадка про затонулий 14 квітня 2022 р. флагман Чорноморського флоту Росії – ракетний крейсер «Москва», уведена в обіг 23 травня 2022 року (тираж – 2 млн. примірників; автор – Борис Грох).

Очевидною відмінністю з першою маркою є відсутність на ній крейсера, який наче прихований від глядача на дні Чорного моря. У центрі знаходиться той самий український військовий, який наче продовжує спостерігати морський горизонт, стоячи на крутому узбережжі. У бік ворога піднята права рука, яка показує непристойний жест з піднятим вгору середнім пальцем. У лівій руці знаходиться автомат.

Серія з кораблем представлена в динаміці подій. Якщо перша марка зображує ворога як потенційну ціль, то друга свідчить про дієвість методів боротьби. Поштові марки неабияк підтримали дух військових та показали всьому світові рішучість українського народу боронити свої землі від загарбників.

Марка «Доброго вечора, ми з України!»

Фраза «Доброго вечора, ми з України!» стала культовою в 2022 році. Вона є складовою українських хітів та звучить в ефірах. Нею послуговуються і журналісти, і військові, і посадовці. Належить вона фронтмену гурту «ДахаБраха» Маркові Галаневичу (однойменний трек гурту Probass&Hardy) та набула популярності через часте використання відомими українськими посадовцями, зокрема головою Миколаївської ОДА Віталієм Кімом.

Авторка ілюстрації – Анастасія Бондарець – прагнула відтворити винахідливість українців та готовність робити все можливе, щоб наблизити перемогу. Дата введення поштової марки в обіг – 28 липня 2022 року. Тираж – 3 млн. примірників.

Марка має реальну передісторію, яка трапилася на Миколаївщині та згодом повторювалась в інших населених пунктах, де велись активні бойові дії: українські трактористи захопили танк, який покинули окупанти під час активного наступу Збройних сил України. Ситуація одразу набула комічного відтінку й водночас символічного значення для кожного українця, який робить значний внесок у спільну перемогу власними силами та ресурсами.

Аркуш марок «Пес Патрон»

Пес Патрон – улюбленець дітей з усієї України. Цей собака став настільки відомим, що Укрпошта присвятила йому цілий аркуш поштових марок. Цю тварину було врятовано з сьомого поверху зруйнованої будівлі під час ракетних обстрілів Чернігова. Собака залишився з рятувальниками й почав допомагати їм у пошуку вибухонебезпечних предметів. Особливої популярності Патрон здобув під час спеціальних бесід із дітьми про небезпеку незнайомих предметів. Зазвичай співробітники державної служби з розмінування брали на такі бесіди свого улюбленця. Так собака отримав популярність і став талісманом ДСНС та найвідомішим у світі песиком-розмінувальником Патроном.

Серія включає вісім поштових марок: «Патрон допомагає фермерам»; «Патрон із рятувальником»; «Патрон розблоковує морський шлях»; «Патрон – справжній козак»; «Патрон рятує дітей»; «Віщий сон Патрона»; «Патрон із нагородою»; «Пес Патрон».

Дата введення в обіг – 1 вересня 2022 року. Авторство Олександра Нікітюка. Тираж – 1 млн. примірників. Кожен, хто купує цей поштовий випуск, долучається до придбання машини механізованого розмінування й підтримки притулків для тварин (8 грн з кожної поштової марки – благодійний унесок).

Аркуш марок «Янголи війни». Серія: Героїчні професії

26 липня 2024 року, коли Україна вшановує своїх невтомних медиків, Укрпошта вирішила здійснити благородний жест: на світ з'явилися нові поштові марки під назвою «Медики. На полі бою» та «Медики. В операційній» (автор – Олександр Охупкін). Тираж – 100 тис. примірників. Марки об'єднані в один аркуш під назвою «Героїчні професії. Янголи війни», що стали втіленням вдячності та поваги українським медикам, яких наші захисники називають янголами війни. Немов справжні янголи-охоронці, медики евакуюють поранених із кривавих полів битви, рятують життя у швидких та операційних, дарують надію тим, хто її вже втратив через жорстокі обстріли. Щоденно, без свят і вихідних, ці відважні люди працюють в умовах постійного браку інструментів, медикаментів та рук. Вони оперують, зупиняють кровотечі, зшивають пошматовані тіла, борючись за найголовніше – життя.

Аркуш марок показує зображення лікарів у різних обставинах: на передовій та в гарячих точках. Від початку війни багато з них покинули свої затишні кабінети й стали на захист країни. Кожна марка цієї серії є символом незламності та відданості, що яскраво осяює їхні подвиги світлом глибокої шани і вдячності.

Із кожної марки 5 грн. ідуть на соціальні (благодійні) потреби – допомогу лікарням на прифронтових територіях.

Аркуш марок «Збройні сили України. Сухопутні війська»

Останнім випуском, випущеним до часу повномасштабного вторгнення російської армії та присвяченим ЗСУ, є серія «Сучасні однострої». Здійснено його за підтримки Міністерства оборони України та присвячено формам одягу і знакам розрізнення Сухопутних військ. 14.03.2021 року (у День українського добровольця) Укрпошта ввела в обіг

марки та акцентувала увагу та тому, що цей випуск є першим у серії. Тираж – 20 тис. примірників.

На кожній марці зображено представника сухопутних військ у формі, поруч із яким розміщений знак належності до роду підрозділу: ракетні війська та артилерія; механізовані війська; президентський полк; війська протиповітряної оборони; гірська піхота; армійська авіація; танкові війська; загальновійськова форма.

Тлом на чотирьох марках є український прапор, на інших марках фон позначений специфікою підрозділу (артилерійська установка, танк, гірський пейзаж). Унизу кожної марки вказана належність форми до підрозділу.

Автором ескізів виступив український художник Олександр Бондаренко.

Марковий аркуш «Слава Збройним Силам України!»

Поштовий випуск присвячений захисникам і захисницям України, які боронять священну українську землю і тим, хто віддав своє життя за суверенітет і територіальну цілісність нашої держави. Дата випуску – 14.10.2022 року. Автор – Антон Хрупін. Тираж – 1 млн. примірників.

Збройні сили України – одна з найзавзятіших армій світу, що демонструє професіоналізм, мужність, високу боєздатність і винахідливість у протистоянні потужному ворогу.

Марковий аркуш «Слава Збройним Силам України!» об'єднує поштові марки, на яких зображені військовослужбовці Сухопутних військ, Повітряних Сил, Військово-Морських Сил, Десантно-штурмових військ, Сил спеціальних операцій та Сил територіальної оборони Збройних Сил України, які дають гідну відсіч агресору, захищають Державу на землі, у повітрі та на морі.

Марка з воїнами Десантно-штурмових військ (символом яких є краповий берет) містить нарис зі знакового фото, зробленого в квітні у місті Бородянка: кухонні шафи, що залишились висіти на стіні після руйнації багатоквартирного будинку й стали символізувати стійкість української нації.

Військово-Морські Сили завзято боронять український водний простір та морські узбережжя. Для цього активно використовуються всі засоби протикорабельної оборони, що унеможлиблює висадку морського десанту ворога на українській землі. Марка має зображення Воронцовського маяка з українським прапором, який символізує стійкість та непорушність морських кордонів.

Сухопутні війська як найчисленніший вид збройних сил боронять українські землі по всій лінії фронту. Неодноразово звучали слова про те, що сучасна війна – це війна артилерії. Марка також має знакове фото військового, який під вибухи та постріли виносить на руках маленьку дівчинку з зони бойових дій.

Один із наймолодших родів Збройних сил України – ТрО. Ті, що мали допоміжне призначення в тилу, стали надважливими на передовій. Марка містить зображення 5-річного хлопчика, який потрапив у кадр на українсько-польському кордоні в березні. Світлина стала символом українських бі-

женців. Саме Польща відіграла значущу роль, прихистивши мільйони українців.

Сили спеціальних операцій – утворений у 2016 році окремий рід військ, які мають особливу підготовку за сучасними стандартами. Наразі відіграють важливу роль у розвідці та під час виконання найнебезпечніших завдань. Імена цих героїв ніколи не будуть публічними, це гарантується державною таємницею. Поруч із ними на марці легендарне травневе фото одного з захисників у цитаделі Азовсталь.

Повітряні сили як символ авіаційної підтримки та прикриття боронять повітряний і наземний простір країни. На початку війни ворог мав надію знищити цей потенціал, але йому це не вдалося. Зображений на марці Привид Києва є уособленням кожного пілота винищувача.

Поштова марка «Кіборги. Вони вистояли! Не витримав бетон!»

Марка присвячена українським захисникам Донецького аеропорту, оборона якого тривала 242 дні: з 26 травня 2014 року до 22 січня 2015 року, й має на меті вшанування пам'яті воїнів, які віддали своє життя. Дата введення в обіг: 22.01.2020 року. Автор дизайну – Андрій Єрмоленко. Тираж – 130 тис. примірників.

Під час оборони та захисту української землі на летовищі загинуло понад 200 воїнів, серед яких 58 в останні кілька діб під час підриву терміналу ворогом.

Марка представлена в похмурих кольорах, серед яких превалює чорний, сірий та червоний. Найяскравішими в палітрі є кольори українського прапора. На ескізі всього два синьо-жовті прапори. Один із них розміщений на нагрудній нашивці воїна, а інший – на даху диспетчерської вежі аеропорту. У центрі марки зображений військовий, який тримає в руці автомат. Його суворий погляд спрямований удалечінь. Емоції передають дух мужності та відданості. На задньому плані видніється понівечена, але ще ціла вежа ДАПу. Вона зображена виключно в палітрі червоних кольорів.

Довкола вежі – сірий непроглядний дим. Замість неба – чорне тло. Зверху марки міститься гасло, яке характеризує кіборгів: Вони вистояли! Не витримав бетон!

Марка символізує надлюдські можливості захисників України – оборонців аеропорту, їхню сміливість та незламність.

Аркуш марок «Зброя Перемоги»

Марки є свідченням того, що в межах військового конфлікту українська армія використовує не тільки наслідувану радянську зброю, а і власні розробки та передані країнами-партнерами: HIMARS, БПЛА «Байрактар» та ПТРК «Джавелін», РСЗВ «Вільха», РК-360МЦ «Нептун», ПТРК «Стунга-П».

Дата введення в обіг – 06.12.2022 року. Автори дизайну – Сергій та Олександр Харуки. Фотографії для марок «Зброя Перемоги» були надані Міністерством оборони України та Укроборонпромом. Тираж – 120 тис. примірників.

Випуск марок має благодійну спрямованість та присвячений Дню Збройних сил України, що відзначається 6 грудня. Отримані кошти від додаткового номіналу призначені для відрахування на потреби ЗСУ.

Не тільки український медійний простір, але й багато міжнародних видань сколихнула новина результативної роботи артилерійських ракетних установок M142 HIMARS. Якщо з початку російського вторгнення до середини літа Україна займала оборонну позицію, то з їх отриманням ЗСУ

перейшли до наступальних дій. Результатом стало звільнення територій сходу та півдня країни.

Модернізована українським оборонно-промисловим комплексом ракетна система залпового вогню (РСЗВ «Вільха») побудована на базі радянської системи «Смерч» та прийнята на озброєння у 2018 р. У 2022 році було здійснено щонайменше 50 ракетних ударів по ворожим позиціям.

Ракетний комплекс наземного базування (РК-360МЦ «Нептун») призначений для ураження бойових кораблів. На марці зображена пускова установка на базі шасі 2021 року виробництва «Татра». 13 квітня 2022 року двома такими ракетами було здійснено враження флагмана російського флоту на Чорному морі, ракетного крейсера «Москва».

Турецький ударний оперативно-тактичний безпілотною з великою тривалістю польоту (БПЛА «Байрактар ТБ2») керується з наземної станції управління. 2021 року Україна здійснювала їх бойове використання в зоні проведення АТО, у районі Донецької області. У лютому 2022 року Україна мала на озброєнні 22 одиниці літальних апаратів, які активно використовувались впродовж року, у тому числі в Херсонській області, на острові «Зміїний» та в рамках ліквідації російського ракетного крейсера «Москва».

Переносний протитанковий ракетний комплекс американського виробництва (ПТРК FGM-148 «Джавелін») має самонаведення та призначений для одноразового ураження наземних цілей у вигляді бронетехніки та укріплень, а також літальних апаратів на низькій висоті. Перше бойове застосування зафіксовано у 2022 році. Саме ця зброя стала символом українського опору та зупинила танковий наступ ворога.

Протитанковий ракетний комплекс українського виробництва (ПТРК «Стунга-П») розроблений у 2005 році та прийнятий на озброєння в 2011 році; у бойових умовах використовується українською армією з 2014 року. Із 2022 року успішно практикується для знищення наземних та повітряних цілей на відстані до 5 км.

Американська високомобільна ракетна артилерійська система (М142 ХАЙМАРС) має універсальну конструкцію, що дозволяє застосовувати різні типи ракет – керовані та некерівані з дальністю до 500 км. Ефективна для ураження наземної техніки противника. У рамках російського вторгнення в Україну буквально змінила хід бойових дій влітку 2022 року та значно ослабила бойову здатність ворожої армії.

Марка «Не забудемо! Не пробачимо!

Буча. Ірпінь. Гостомель»

31 березня в Україні відзначатимуть день звільнення Київщини від окупації, до якого приурочили вихід нової марки «Не забудемо! Не пробачимо! Буча. Ірпінь. Гостомель». Цей тематичний випуск є непростим, оскільки висвітлює злочинні дії в Бучі, Ірпені та Гостомелі – населених пунктах, яким надано звання міста-героя.

Поштовий блок містить панорамне фото Ірпеня, яке показує масштаби руйнування міста. На фото не має жодного військового об'єкта, лише пошкоджені та зруйновані житлові будинки мирного населення. Права нижня частина блоку містить назву великими літерами «Не забудемо! Не пробачимо!» Можна зробити припущення, що вона свідчить про те, що слідство триває і злочинці мають бути притягнуті до відповідальності.

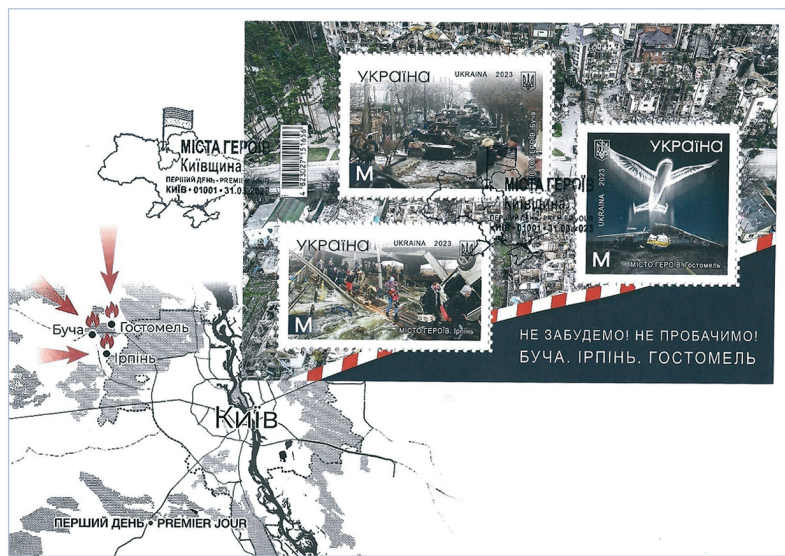
На поштовому блоці міститься три марки різного розміру, кожна з яких присвячена одному з трьох постраждалих міст на Київщині. Тираж – 100 тис. примірників.

МІСТО ГЕРОЇВ. Буча – представлена фотографією Сергія Нужненко з Радіо Свобода. Місце зйомки – вулиця Вокзальна. Фото містить зображення розбитої колони з російською військовою технікою.

МІСТО ГЕРОЇВ. Ірпінь – марка представлена фотографією Михайла Джоса, на якій зображена єдина переправа через річку, яка слугувала головним шляхом евакуації мирного населення з зони бойових дій.

МІСТО ГЕРОЇВ. Гостомель – марка з малюнком Олександра Нікітюка із зображенням зруйнованого на аеродромі українського літака АН-225 «Мрія».

Марки мають стати нагадуванням всьому світу про злочини російських військових проти українського народу.

Аркуш марок «Міста Героїв. Миколаїв»

Аркуш марок «Міста Героїв. Миколаїв» – це візуальна поема про незламність та героїзм, що пульсує в кожному штриху. На марках зображено величну, хоч і поранену будівлю Миколаївської обласної військової адміністрації, яка, мов мовчазний свідок, стоїть на сторожі історії міста. Її обвуглені стіни та розбиті вікна нагадують про мить, коли російська ракета розірвала спокій, але не змогла зламати дух його мешканців.

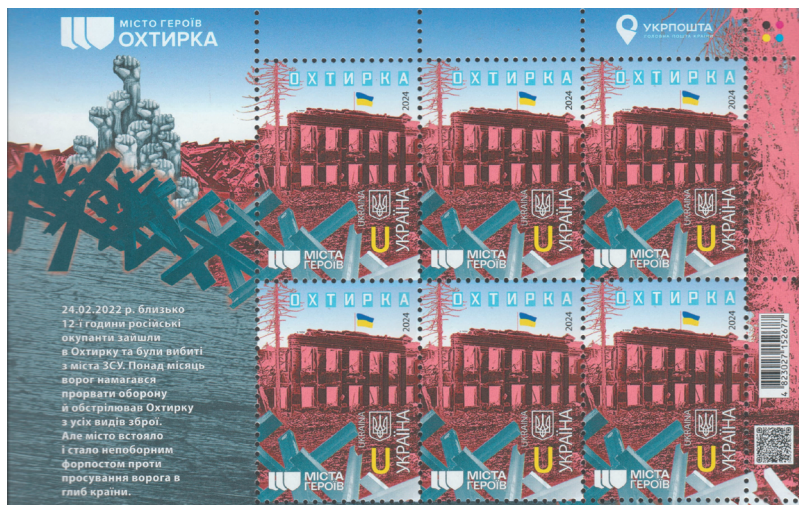
На краю аркуша розміщено символ Миколаєва – постать Святого Миколая, ангела-охоронця міста і містян. З полів аркуша виринає інша сцена: захисні барикади з шин, що немов чорні маки розквітли на дорозі до свободи. Вони нагадують про ту відчайдушну ніч, коли місто не спало, коли кожен мешканець з'єднався в єдине ціле, щоб захистити рідний дім.

Кожна марка на цьому аркуші – це шматок великої мозаїки незламності, впертої волі до життя і свободи. Вона пульсує енергією надії, смутку, але й гордості за героїчне місто корабелів, яке, подібно до корабля в штормі, міцно тримає свій курс, незважаючи на буревії війни.

Дизайн марки створив Володимир Таран, використавши фото Олени Нараївської, Дмитра Скороходова та Євгенія Загороднього. Дата випуску – 9 вересня 2024 року. Тираж – 1 млн. 80 тис. примірників.

Аркуш марок «Міста Героїв. Охтирка»

Поштовий випуск «Міста Героїв. Охтирка» є пам'ятним свідченням подій, що відбулися в місті, та вшановує тих, хто виявив мужність і відданість українському народу. Зображена на марках зруйнована будівля Охтирської міської ради стала символом подолання випробувань та невгамовної волі українського народу. Дата випуску – 27.03.2024 року. Дизайнер марок – Володимир Таран. Тираж – 1 млн. 80 тис. примірників.

Серія марок «Міста Героїв. Харківщина»

14 вересня 2023 року в Україні введено в обіг поштову серію марок «Міста Героїв. Харківщина», яка є відзнакою великої події – визволення Харківщини від російських окупантів, що було не лише стратегічним успіхом, але й символом незламної волі українського народу в боротьбі за своє майбутнє. Випуск присвячений Харкову, Балаклії, Куп'янську та Ізюму. Дизайн розроблений креативною агенцією AM IDEA. Тираж – 75 тис. примірників.

На марці «Міста Героїв. Харків» зображено «сталевих» українців – героїчних захисників, які відважно боролися за свою Батьківщину й зупинили російський наступ своєю стійкістю. На марці «Міста Героїв. Балаклія» український військовий гордо тримає прапор України. На фоні виділя-

ється монумент, що символізує місто. Марка «Міста Героїв. Куп'янськ» відзначається груповим зображенням трьох військових, які тримають прапор України, об'єднані спільною метою та вірою в майбутнє. Закінчує серію марка «Міста Героїв. Ізюм» із воїнами ЗСУ поряд із монументом міста Ізюм. Така серія марок є важливим елементом культурної спадщини України, що вшановує героїзм, відтворюючи історію його самопожертви та незламності.

Поштова марка «Місто Героїв. Маріуполь»

Укрпошта вшановує героїчну оборону Маріуполя та страшну ціну, яку довелося сплатити за кожну годину волі, кожен квадратний метр життя. Уперше в історії української філателії поштові марки вкрито частинками справжньої сталі, яка народилась у вогнях комбінату «Азовсталь». Ці частинки – мов застигли сльози й броня духу одночасно. Тут, у металевій гарті, пульсує пам'ять про всіх, хто тримав оборону. Уперше в Україні використано технологію термографії – завдяки співпраці з провідною французькою дру-

карнею Cartor Security Printers, яка допомогла втілити цю складну й емоційно насичену ідею у життя.

У центрі сюжету – мовчазна згадка про один із найжахливіших злочинів ХХІ століття: 16 березня 2022 року, коли бомби російського літака розірвали серце міста – Драматичний театр. Там, де жінки, діти, старші ховалися від війни, залишився лише попіл і напис «ДЕТИ», який не зміг зупинити знищення. Вибух не тільки зруйнував будівлю – він розірвав тканину людяності. І саме тому поштова серія «Місто Героїв. Маріуполь» – це не тільки філателістичний об'єкт, це – духовна реліквія, створена з повагою, любов'ю та вірою в нездоланність нашого народу. Представлений поштовий випуск – крик пам'яті, що звучить у кожному серці, наче звернення до всього світу: Маріуполь був, є і буде українським. Він є свідком злочинів російських агресорів та нагадуванням про біль українського народу. Дата випуску марок – 14 березня 2025 року. Тираж – 400 тис. примірників.

Аркуш поштових марок «Міста героїв. Волноваха»

18 лютого 2025 року «Укрпошта» презентувала нову поштову марку серії «Міста Героїв», присвячену місту Волноваха Донецької області. Цей випуск вшановує героїзм жителів та захисників міста, яке стало символом стійкості, опору та мужності українського народу під час військових дій на сході України. Тираж – 840 тис. примірників.

На марці зображено паровоз, що мчить крізь безкрайні поля соняшників, залишаючи за собою палаюче місто. Цей образ утілює незламність та прагнення до свободи жителів Волновахи. Автором дизайну є військовий художник Данте, який відомий своїми роботами, що відображають події сучасної війни в Україні.

Випуск марки «Міста Героїв. Волноваха» є важливим кроком у збереженні пам'яті про події, що відбувалися та тривають на сході України.

Поштовий блок «Міста Героїв. Чернігівщина»

Поштовий блок ушановує й відзначає героїчні міста та села Чернігівщини, які тримали оборону з перших днів повномасштабного вторгнення російської армії, зламавши плани ворога захопити Київ. Ескізи розробила креативна агенція I AM IDEA. Дата випуску: 03.04.2024 року. Тираж – 150 тис. примірників.

Село Ягідне, що розташовано неподалік Чернігова, окупували на початку березня. 360 жителів, серед яких 69 дітей, протягом 27 днів тримали в непридатному для життя тісному підвалі невеличкої місцевої школи. Село Семенівка – населений пункт, до якого волонтери евакуювали людей із Чернігова, використовуючи переправу через річку Десна біля селища Березна.

Поштові марки, присвячені Чернігову та Ніжину, ушановують сміливість, патріотизм та небайдужість українців, які не дозволили російській армії окупувати ці міста.

Поштова марка «Херсон – це Україна!»

Укрпошта анонсувала марку в день визволення міста 11.11.2022 року до офіційного про те повідомлення від Генштабу (дата введення в обіг: грудень 2022 року; автор – Андрій Сагач; тираж – 900 тис. примірників). Довгоочікувана поштова марка «Херсон – це Україна!» є першою, котра присвячена деокупованому місту та його жителям.

Символом міста Херсон є кавун. Українці знають, що найсмачніші кавуни привозять саме з Херсона. Підтвердженням тому є щорічні відправлення баржами річкою Дніпро соковитої гарбузини до столиці.

Перші успіхи українських захисників на херсонському напрямку відкрили челенж із кавунами. Усе частіше почали з'являтися фотографії українських військових зі стиглою гарбузиною в умовах бойових дій. У вересні весь світ облетіла фотографія Костянтина Ліберова з військовим 53-ї окремої механізованої бригади ЗСУ. Український воїн позує з кавуном навпроти установки РСЗВ, яка запускає ракети в бік ворога.

У центрі зображено велику скибку, яка лежить на полі серед кавунів. Вона представлена об'ємною та на весь розмір марки. Правий верхній її куток надкушений. Роль кісточок у скибці представляють ворожі ракети, які зображені чорним кольором. Сама поверхня скибки зображує на собі 4 болючі сюжети, що супроводжували окупацію міста. Зверху зображені два малюнки – житлова багатоповерхівка у вогні та руки в кайданках, які тримаються за ґрати. Знизу також два малюнки – протести з гаслом «Херсон – це Україна!» та російський військовий із автоматом, біля якого навколішках схилилась жінка. Зверху в правій частині зображена карта України з відміткою знаходження міста Херсон.

(Інформацію впорядковано за відкритими джерелами, узятими з усережжя).

ПІСНІ «СПРОТИВУ ТА НЕЗЛАМНОСТІ»

«Ой у лузі червона калина»

Слова: Степан Чарнецький, Григорій Трух

Музика: Степан Чарнецький

Гімн Українських Січових стрільців

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо!

Марширують наші добровольці у кривавий тан
Визволяти братів-українців з ворожих кайдан.
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Не хилися, червона калино, маєш білий цвіт.
Не журися, славна Україно, маєш вільний рід.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Гей, у полі ярої пшениці золотистий лан,
Розпочали стрільці українські з ворогами тан!
А ми тую ярую пшеницю ізберемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
Та й прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми ту стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!

«Миколаїв»

Рок-гурт «SPIV BRATIV»

Нік, ти хоробрий
Люди твої добрі
Нік, твої рани
Знищимо тирана
Нік, ти гора
Гора на півдні
Нік, ти сильний,
сильний, сильний!
Місто гідність має
Миколаїв
Країну всю захищає
Миколаїв
Знову прилітає
Серце калатає
Сирена завиває
Вибухи лунають
Але Миколаїв
Це місто яке не здолають
Нік, ти хоробрий
Люди твої добрі
Нік, твої рани
Знищимо тирана
Нік, ти гора
Гора на півдні
Нік, ти сильний,
сильний, сильний!
Нік, ти хоробрий
Люди твої добрі
Нік, твої рани
Знищимо тирана
Нік, ти гора
Гора на півдні
Нік, ти сильний,
сильний, сильний!

Стіни горять в бою
Мамо, а я стою
Мамо, а я в строю
Нене, я борюсь
Знищу і повернусь

Зараз стане темно
І впаде в агонії кривавий демон
Значить ми боролися не даремно
Значить ми дотисли, так шалено

Значить все за планом, далі ранок
А з ним Перемога
Наостанок скажу лиш одне – боятись не гріх
Гріх – зрадити своїх

Фортеця Бахмут
Всі молитви наші тут
І сердець сталевий Дух
І Герої незламних Крут
З неба нам сил дають
Волю, вогонь і лють
Стіни горять в бою
Мамо, а я стою

Фортеця Бахмут
Всі молитви наші тут
І сердець сталевий Дух
І Герої незламних Крут
З неба нам сил дають
Волю, вогонь і лють
Стіни горять в бою
Мамо, а я стою
Мамо, а я в строю
Нене, я борюсь
Знищу і повернусь.

«Допоможе ЗСУ»

Qatoshi i Чико

Ніч яка місячна, зоряна, ясна!
Видно, хоч орків збирай
Вийди, руснявий орк, нашими зморений
Хоч на хвилиночку в гай.

Джавелін на максимум
Оркам буде так собі
Виїхав на тракторі
Повернувся з танками

Де взяв не питай
Я його не поверну
Краще вивезу у поле
Подарую ЗСУ

Орка тіло ляже в ґрунт
Допоможе ЗСУ
Допоможе ЗСУ

Дає по педалях бандероавтомобіль, bitch
Їздить по дорозі а може і по воді
Прокинувся Нептун, та тризубом дав нахабам
Потопив корабель, Україні Слава
Орка тіло ляже в ґрунт
Допоможе ЗСУ
Допоможе ЗСУ

«Вальс Ірпінь»

Автор-виконавець Арсен Мірзоян

Скільки імен висікли кулі на стінах?
Скільки імен перетворили автівки в могили?
Скільки ти бачив, малий, за свої раз, два, три роки?
Скільки б не було – терпи, раз, два, три кроки

Бачиш, без сил земля?
Треба допомогти
Тебе тримаю я,
а небо тримаєш ти
Небо тримаєш ти.

Далі ріка, наша єдина завіса
Бачиш, моя рука? Я тебе витягну звідси
Скільки ти важиш, малий? Менш, ніж моя плитоноська
Скільки б не було – терпи, а далі просто

Біжи! Маємо встигнути жити
Біжи! Холодна вода і розламані плити

Бачиш, без сил земля?
Треба допомогти
Тебе тримаю я,
а небо тримаєш ти
Небо тримаєш ти
Небо тримаєш ти
Небо тримаєш ти

Небо тримаєш ти
Маємо встигнути жити
Небо тримаєш ти
Маємо встигнути жити

«Байрактар»

Автор-виконавець Тарас Боровок

Прийшли окупанти до нас в Україну
Форма новенька, воєнні машини
Та трохи поплавився їх інвентар
Байрактар... Байрактар...

Російські танкісти сховались в кущі,
Щоб лаптем посьорбати довбані щі
Та трохи у щах перегрівся навар
Байрактар... Байрактар...

Зі сходу припхались до нас барани
Для встановлення великої страни.
Найкращий пастух баранячих отар
Байрактар... Байрактар...

Їх доводи – всяке озброєння різне:
Потужні ракети, машини залізні.
У нас на всі доводи є коментар –
Байрактар... Байрактар...

Вони захопити хотіли нас зразу
І ми зачали на орків образу.
З бандитів російських робить примар
Байрактар... Байрактар...

Російська поліція справи заводить
Но вбивцю рашистів ніяк не знаходить.
Хто ж винен, що в нашому полі глухар?
Байрактар... Байрактар...

Веде пропаганду кремлівський урод,
Слова пропаганди ковтає народ.
Тепер нове слово знає їх цар:
Байрактар... Байрактар...

«В городі Херсоні»

Рок-гурт «Спів братів»

В городі Херсоні,
Ночі, ой, безсонні,
Наші хлопці гасять москалів!
Хай запам'ятають,
І більше не питають,
Як ми зустрічаєм ворогів!

Під бронезилетом вишиванка,
Не бувати в Україні окупантам!

В городі Херсоні,
Ночі, ой, безсонні,
Наші хлопці гасять москалів!
В Бучі замість танків,
Лишилися бляшанки,
Наші хлопці гасять москалів!

А славне місто Харків,
Завжди тримає марку,
Харків окупантів не жалів!

Хлопці б'ються з ночі і до ранку,
Не бувати в Україні окупантам!

Ще до першоцвіту,
На очах у світу,
Наші розвалили ворогів!
І над кожним містом,
Летить літак зі свистом,
Наші хлопці гасять москалів!
Сила ти нечиста,
Знаєш цифру 200?
Ти прийшов і смерть свою зустрів!

Під бронежилетом вишиванка,
Не бувати в Україні окупантам!

Вже не буде лиха,
І ночі стануть тихі,
Але зараз хлопці гасять москалів!
Прямо зараз гасять москалів!
Наші хлопці гасять москалів!

«Місто Марії»

Рок-гурт «Океан Ельзи»

Сонце зійшло над Азовом
Вітер над дюнами дме
Холодно, але пісок пахне весною
Очі вже звикли до втоми
Надто багато причин
Мрію, як нам буде знов добре з тобою

Ні, корабельні гармати
Не розіб'ють мою мрію
Віру ніколи не зрадить серце моє
Буде довіку стояти
Праведне місто Марії
Доки над гордим Азовом сонце встає

Небо гримить над Азовом
Ворог гарматами б'є
Звечора навіть бетон пахне війною
Думати, як буде завтра
Часу нема і причин
Серце і руки давно звиклі до бою

І корабельні гармати
Не розіб'ють мою мрію
Віру ніколи не зрадить серце моє
Буде довіку стояти
Праведне місто Марії
Доки над гордим Азовом сонце встає

Ми залишилися собою
Ми загорнулись у ніч
І вільні уста стисли від болю
Але й в найглибші підвали
Світло повернеться знов
Крик нового дня рветься на волю

І корабельні гармати
Не розіб'ють мою мрію
Віру ніколи не зрадить серце моє
Буде довіку стояти
Праведне місто Марії
Доки над гордим Азовом сонце встає
Доки над вільним Азовом сонце встає
Доки над нашим Азовом сонце встає

«Свята Джавеліна»

Етно-рок фундація «TaRuta»

Не поступимось ні на крок.
Незворушні пліч-о-пліч гори.
Хвилі жене, лютує море
і у лісі повно пасток.

Не поступимось! У бою,
у підпіллі, в тилу, в облозі —
ти собі зарубай на носі, —
порох маєм, дамо вогню.

З нами Бог і Свята Джавеліна
Доброго вечора, ми з України!

Не поступимось! Повертай,
тут про тебе давно всі знають,
миттю вчують і упіймають —
з нами краще не загравай.

На кордоні стоять вовки,
на кордоні хоробрі леви
розірвуть тебе на шматки
за сім'ю і сади вишневі.

Ми остання твоя війна,
ми у біса твій клятий вирок!
Свій за свого – одна стіна.
Забирайся мерщій, утирок.

**СЛАВА УКРАЇНІ!
ГЕРОЯМ СЛАВА!**

ЗМІСТ

Передмова	3
Словник	6
Додатки	117
<i>Додаток 1. Міста-герої України</i>	117
<i>Додаток 2. Поштові марки України, присвячені реаліям воєнного часу, відображеним у поняттях словника</i>	134
<i>Додаток 3. Пісні «спротиву та незламності»</i>	163

Довідкове видання

КОРНІЄНКО
Ірина Анатоліївна

МОВНЕ ВІДЛУННЯ ВІЙНИ

СЛОВНИК

Дизайн та верстка – Шатура І. О.

*Підписано до друку 23.05.2025.
Формат 60х84_{1/16}. Умовн. друк. арк. 10,23.
Наклад 300 пр. Зам. № 771-3*

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1506 від 25.09.2003 р.